

[ENERGIJA]

Javna agencija RS za energijo

**POROČILO
O STANJU
NA PODROČJU
ENERGETIKE
V SLOVENIJI
V LETU 2004**

[ENERGIJA]

POROČILO O STANJU NA PODROČJU ENERGETIKE V SLOVENIJI V LETU 2004

Maribor, oktober 2005

Svet Javne agencije Republike Slovenije za energijo je Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2004 sprejel na 6. redni seji 1. julija 2005. Vlada Republike Slovenije je dala soglasje k poročilu na 41. redni seji 22. septembra 2005.

[1 UVOD	6]		
[2 POVZETEK	10]		
2.1 Razvoj trgov z električno energijo in zemeljskim plinom	10		
2.2 Osnovni podatki o trgih z električno energijo in zemeljskim plinom v Sloveniji	12		
2.3 Najpomembnejše dejavnosti regulatorja	14		
[3 ELEKTRIČNA ENERGIJA	18]		
3.1 Viri električne energije in poraba	18		
3.2 Proizvodnja električne energije	21		
3.2.1 Proizvodnja	21		
3.2.2 Sistemske storitve	23		
3.2.2.1 Sekundarna regulacija frekvence	23		
3.2.2.2 Terciarna regulacija frekvence	23		
3.2.2.3 Regulacija napetosti in jalove moči	24		
3.2.2.4 Zagon agregatov brez zunanega napajanja	24		
3.2.2.5 Pokrivanje izgub v prenosnem omrežju	24		
3.2.2.6 Zagotovitev potrebnih sistemskih storitev za leto 2004	24		
3.2.3 Gradnja novih proizvodnih zmogljivosti	25		
3.2.4 Kvalificirana proizvodnja in prednostno dispečirana proizvodnja električne energije	25		
3.2.5 Certifikati sistema RECS	27		
3.2.6 Potrdila o izvoru električne energije	28		
3.2.7 Objava sestave proizvodnih virov	28		
3.2.8 Podatki o priključitvah novih proizvajalcev na omrežje	28		
3.2.8.1 Pravila za priključevanje novih proizvajalcev	29		
3.2.9 Vertikalna povezanost proizvodnih podjetij, trgovcev in dobaviteljev	29		
3.3 Prenos električne energije in izvajanje nalog sistema operaterja	30		
3.4 Distribucija električne energije in izvajanje nalog sistemskih operaterjev	31		
3.5 Podjetja elektro gospodarstva	32		
3.5.1 Poslovanje podjetij elektro gospodarstva	32		
3.5.2 Lastniška struktura podjetij elektro gospodarstva	34		
3.5.3 Podatki o ločenih obračunih	34		
3.6 Regulirane dejavnosti	35		
3.6.1 Obvezne republiške gospodarske javne službe, ki se financirajo iz omrežnine	36		
3.6.2 Določanje omrežnine	36		
3.6.3 Rezultati poslovanja reguliranih podjetij za prenos in distribucijo električne energije	39		
3.6.3.1 Poslovanje distribucijskih podjetij	40		
3.6.3.2 Poslovanje prenosnega podjetja	42		
3.6.3.3 Investicijska vlaganja podjetij za prenos in distribucijo električne energije	42		
3.6.4 Poslovanje organizatorja trga	45		
3.7 Trg z električno energijo	46		
3.7.1 Značilnosti trga z električno energijo	46		
3.7.1.1 Stopnja odprtosti trga z električno energijo	47		
3.7.1.2 Glavni udeleženci proizvodnega trga in njihovi tržni deleži	47		
3.7.2 Dvostransko trgovanje z električno energijo	48		
3.7.3 Trgovanje na organiziranem trgu	48		
3.7.4 Izravnalni trg	50		
3.7.4.1 Ugotavljanje odstopanj in postopek obračuna odstopanj	50		
3.7.4.2 Obračun odstopanj	52		
3.7.5 Dostop do omrežja in odpravljanje prezasedenosti na prenosnem in distribucijskem omrežju v Sloveniji	53		
3.7.6 Dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti in odpravljanje prezasedenosti	53		
3.7.6.1 Dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti in čezmejno trgovanje z električno energijo	54		
3.8 Dobava električne energije	55		
3.8.1 Dobavitelji električne energije	56		
3.8.2 Cene električne energije v letu 2004	57		
3.8.2.1 Cene električne energije za tarifne odjemalce	57		
3.8.2.2 Cene električne energije za upravičene odjemalce	60		

3.9 Kakovost oskrbe z električno energijo	63	[4 ZEMELJSKI PLIN	80]
3.9.1 Parametri kakovosti	63	4.1 Viri in poraba zemeljskega plina v Sloveniji	80
3.9.1.1 Komercialna kakovost	63	4.2 Prenos zemeljskega plina in izvajanje nalog	81
3.9.1.2 Zanesljivost dobave	63	 sistemskega operaterja prenosnega omrežja	
3.9.1.3 Kakovost napetosti	64	4.2.1 Investicijska vlaganja	82
3.10 Stopnja preglednosti in konkurenčnosti na	65	4.3 Distribucija zemeljskega plina in izvajanje	83
 trgu z električno energijo v Sloveniji		 nalog sistemskih operaterjev distribucijskih	
3.10.1 Stopnja konkurenčnosti	65	 omrežij	83
3.10.1.1 Proizvodni trg in trg na debelo	65	4.3.1 Podjetja distribucije zemeljskega plina	84
3.10.1.2 Trg na drobno	67	4.4 Podatki o ločenih obračunih	85
3.10.2 Presoje koncentracij in morebitnih zlorab	68	4.5 Regulirane dejavnosti	86
prevladujočega položaja na trgu	68	4.6 Trg z zemeljskim plinom	87
3.10.3 Ukrepi na državni ravni za zagotovitev	68	4.6.1 Značilnosti trga z zemeljskim plinom	87
konkurenčnosti	68	4.6.2 Dobava zemeljskega plina	88
3.11 Zamenjave dobavitelja	69	4.6.2.1 Cene zemeljskega plina	90
3.12 Notranji trg z električno energijo v EU	71	4.6.3 Dostop do omrežij in skladišč zemeljskega plina	93
3.12.1 Značilnosti trgov z električno energijo	71	4.6.4 Zanesljivost dobav zemeljskega plina in	93
v državah EU	71	odpravljanje prezasedenosti	93
3.12.2 Učinki odpiranja trgov z električno energijo v EU	72	4.7 Stopnja preglednosti in konkurenčnosti na	94
3.12.2.1 Cene električne energije	72	 trgu z zemeljskim plinom	
3.12.3 Cene za uporabo omrežij	73	4.7.1 Obseg celotnega trga z zemeljskim plinom	94
3.12.4 Čezmejno trgovanje med državami članicami	76	v Sloveniji	94
3.13 Ureditev varstva odjemalcev	77	4.7.2 Stopnja odprtosti in novi udeleženci na trgu z	94
		zemeljskim plinom	94
		4.7.3 Čezmejno trgovanje in podatki o alokaciji	95
		čezmejnih prenosnih zmogljivosti	95
		4.8 Notranji trg z zemeljskim plinom v Evropski uniji	96
		4.8.1 Stopnja odprtosti trgov z zemeljskim plinom v	96
		državah Evropske unije	96
		4.8.2 Učinki odprtja trgov z zemeljskim plinom	96
		v Evropski uniji	96
		4.8.2.1 Cene zemeljskega plina	98
		4.8.2.2 Zamenjava dobavitelja in dostop do omrežja	100
		zemeljskega plina	100
		4.8.2.3 Cene za uporabo omrežij zemeljskega plina	100
		[5 DALJINSKA TOPLOTA	104]
		[SEZNAM SLIK	105]
		[SEZNAM TABEL	106]
		[SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV	107]

[ENERGIJA]

Vstop v Evropsko unijo je od Slovenije zahteval intenzivnejše vključevanje v razvoj skupnega evropskega energetskega trga, hkrati pa smo morali tudi določiti strategijo oskrbe z energijo v Sloveniji in skrbeti za doseganje zastavljenih ciljev. Leta 2004 je bilo tako treba uskladiti in pripraviti tudi energetske zakonodaje, ki je temeljila na novi razvojni strategiji. Sprejeta je bila namreč Resolucija o Nacionalnem energetskem programu; resolucija kot najpomembnejši dokument državne energetske politike določa dolgoročne usmeritve energetike in predvideva ukrepe za njeno izvajanje. Uskladitev zakonodaje s pravnim redom Evropske unije je Slovenija izpeljala s spremembami in dopolnitvami energetskega zakona in podzakonskih aktov Vlade Republike Slovenije in Javne agencije Republike Slovenije za energijo.

S temi postopki se je začelo intenzivno homogeno združevanje nacionalnega interesa, ki ga je Republika Slovenija opredelila z nacionalnim energetskim programom, in evropskega, določenega z direktivami EU.

Slovenski energetski trg je leta 2004 doživel pomembno prelomnico. Od 1. julija 2004 sta trga z električno energijo in zemeljskim plinom sproščena do stopnje, ko so postali upravičeni odjemalci vsi razen gospodinjstvih. Ti bodo postali upravičeni odjemalci 1. julija 2007 in takrat bosta trga z električno energijo in zemeljskim plinom v celoti odprta. Energetski trg se v Sloveniji odpira podobno kot v drugih državah Evropske unije, kažejo se tudi podobni učinki, predvsem na vlaganja v proizvodne objekte in na cene energije.

Čeprav leta 2004 niso bili zgrajeni pomembnejši objekti za proizvodnjo električne energije, poraba pa je narasčala, je bila zagotovljena zanesljiva oskrba z električno energijo. Nadaljevale so se priprave na širitev prenosnega omrežja, da bodo v prihodnje na voljo zadostne zmogljivosti za prenos energije v Sloveniji in čez meje. Vlaganja v distribucijska omrežja so pomembna predvsem za dolgoročno zagotavljanje zanesljivosti dobav in ustrezne kakovosti električne energije. Tehnološko ustrezna, primerno vzdrževana in optimalno locirana omrežja so izjemno pomembna za doseganje temeljnih ciljev na področju oskrbe odjemalcev in tudi za doseganje drugih ciljev v procesu odpiranja trga.

Podjetja za prenos in distribucijo električne energije so leta 2004 nadaljevala vlaganja v prenosno in distribucijska omrežja skladno z razvojnimi in gospodarskimi načrti, v katerih so upoštevala regulativni okvir za obdobje 2003–2005.

Regulirana podjetja, ki se ukvarjajo z distribucijo električne energije, so poslovno leto 2004 končala pozitivno na ravni podjetij in na ravni reguliranih dejavnosti, ki se financirajo iz omrežnine, vsa regulirana distribucijska podjetja pa so izkazala izgubo za dejavnost dobave tarifnim odjemalcem.

Agencija je pri pripravi regulativnega okvira za leta od 2003 do 2005 sicer predvidela vsakoletno zviševanje omrežnin, do katere pa leta 2004 zaradi obvladovanja inflacije ni bilo prišlo. To pomeni, da so omrežnine leta 2004 ostale enake, kot so bile leta 2003, prihodek iz omrežnin pa se je zaradi povečane količine prenesene in distribuirane energije v primerjavi z letom 2003 vseeno povečal.

Določanje cene električne energije za tarifne odjemalce je bilo tudi leta 2004 v pristojnosti vlade; cene zanje so se februarja 2004 zvišale za štiri odstotke, kljub temu pa niso pokrivale vhodnih stroškov.

Čezmejno trgovanje z električno energijo je leta 2004 potekalo v mejah zmogljivosti čezmejnih prenosnih poti, ki so bile dodeljene po načelu sorazmerne delitve razpisanih kvot.

Poraba zemeljskega plina v Sloveniji je ostala približno na ravni leta 2003, skupna porabljena količina zemeljskega plina pa se je znižala za manj kot odstotek.

Leta 2004 je vlada z uredbo na novo uredila pogoje za izvajanje gospodarske javne službe systemskega operaterja prenosnega omrežja zemeljskega plina, ki med drugim določa nove pogoje za priključitev odjemalcev na prenosno omrežje. Potekale so tudi priprave na pravno ločitev systemskega operaterja prenosnega omrežja, ki je začel delovati kot hčerinska družba na začetku leta 2005.

Distribucijska podjetja zemeljskega plina so poslovala kot izbirne lokalne gospodarske javne službe v 62 lokalnih skupnostih. Reguliranje teh podjetij je bilo v pristojnosti lokalnih skupnosti, po spremembi energetskega zakona pa bo na omrežnine, tarifne sisteme in splošne dobavne pogoje vplivala tudi Javna agencija Republike Slovenije za energijo. Leta 2004 ni bila podeljena nobena nova koncesija za opravljanje gospodarske javne službe systemskega operaterja distribucijskega omrežja ali dobave tarifnim odjemalcem oziroma ni bilo ustanovljeno nobeno novo javno podjetje za opravljanje teh dejavnosti. Del distribucijskih podjetij zemeljskega plina je izvedlo računovodsko ločitev dejavnosti.

Stopnja konkurenčnosti na trgih z električno energijo in zemeljskim plinom je omejena s koncentracijo na trgu. Konkurenca na teh trgih se v praksi težko vzpostavlja. Takšne razmere so pri električni energiji rezultat velikosti trga, strukture proizvodnih virov in udeležencev trga, omejenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti in lastniške strukture udeležencev trga. Za trg z zemeljskim plinom pa so značilne dolgoročne dobavne pogodbe, ki sodijo med najpomembnejše ovire za vzpostavljanje konkurence.

Poročilo o stanju na področju energetike je Javna agencija Republike Slovenije za energijo pripravila v skladu z zakonskimi določili. Poročilo prvič v združeni obliki zajema tudi vsebine, ki so potrebne za poročanje Komisiji evropskih skupnosti o morebitnem prevladujočem položaju na trgu z električno energijo, okoriščenju in zatiranju konkurence. Zajema tudi večino vsebin, ki jih predvideva leta 2005 pripravljena struktura letnega poročila, s katerim energetski regulatorji držav članic Unije poročajo evropski komisiji.

Irena Glavič, univ. dipl. ekon.,
direktorica

[ENERGIJA]

2 Povzetek

Leta 2004 je bilo izvedenih veliko število ukrepov, ki so privedli do sprememb pri razvoju trgov z električno energijo in zemeljskim plinom.

2.1 Razvoj trgov z električno energijo in zemeljskim plinom

Zaradi vključitve Slovenije v Evropsko unijo in usklajevanja zakonodaje je bilo treba pripraviti in uskladiti zakonodajo, ki temelji na novi strategiji razvoja energetike. Slovenski parlament je 5. aprila 2004 sprejel Resolucijo o Nacionalnem energetskega programu in 23. aprila 2004 še spremembe in dopolnitve EZ. Ta zakonodajna dokumenta povzemata vse usmeritve razvoja energetike, ki so bile delno načrtane tudi v direktivah EU. Tako so v slovenskem prostoru direktive EU, ReNEP, EZ in podzakonski akti, sprejeti v letu 2004, podali izhodišča in usmeritve delovanja vsem udeležencem energetskega trga.

Najpomembnejše direktive, ki so vplivale na nadaljnji razvoj energetskega trga, so:

- Direktiva 2003/54/ES, sprejeta 26. junija 2003, o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo,
- Direktiva 2003/55/ES, sprejeta 26. junija 2003, o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom,
- Direktiva 2001/77/ES, sprejeta 27. septembra 2001, o spodbujanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije na notranjem trgu z električno energijo,
- Direktiva 2004/8/ES, sprejeta 11. februarja 2004, o spodbujanju soproizvodnje toplote in električne energije na notranjem trgu z električno energijo in
- Direktiva 2003/87/ES, sprejeta 13. oktobra 2003, o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Skupnosti in o spremembi Direktive Sveta 96/61/ES.

Spremenjen in dopolnjen EZ, ki je začel veljati 8. maja 2004, je določil načela energetske politike, pravila za delovanje trga z energijo, načine in oblike izvajanja gospodarskih javnih služb na področju energetike, načela zanesljive oskrbe in učinkovite rabe energije ter pogoje za opravljanje energetske dejavnosti. Izvajanje Uredbe o pogojih za dostop do omrežja za čezmejno izmenjavo električne energije (1228/2003/ES) predstavlja pomemben del ukrepov za povečanje delovanja trga z električno energijo na ravni EU. Ta uredba med drugim določa, da morajo članice pri izvajanju dodeljevanja čezmejnih zmogljivosti uporabljati tržne mehanizme. Na pobudo in predlog Vlade RS (v nadaljevanju: vlada) pa se 6(1) člen te uredbe za Slovenijo začne uporabljati 1. julija 2007, kar pomeni prehodno izjemo izvajanja tržnih metod dodeljevanja.

Na razvoj trgov z energijo v Sloveniji so vplivali še sprejeti podzakonski akti, predvsem uredbe o načinu izvajanja gospodarskih javnih služb dejavnosti sistemskih operaterjev za prenosno in distribucijska omrežja električne energije in zemeljskega plina. Na obeh trgih so bile potrjene omrežnine skladno z metodologijami, ki jih je določila agencija. Od 1. julija 2004 so lahko odjemalci električne energije in odjemalci zemeljskega plina, razen gospodinjstev, prosto izbirali dobavitelja. Aktivneje je ta proces menjave potekal na področju električne energije. Po podatkih sistemskih operaterjev so v drugi polovici leta na novo sklepali pogodbe o dobavi in dostopu z več kot 86.047 odjemalci, ki na leto porabijo 1070 GWh električne energije. Na področju zemeljskega plina se odjemalci niso odločali za menjavo dobavitelja zaradi sklenjenih dolgoročnih pogodb o dobavi. Geoplin, d. o. o., Ljubljana, družba za trgovanje in transport zemeljskega plina, je bil namreč v letu 2004 edini ponudnik zemeljskega plina. Vsi odjemalci, ki so postali upravičeni v letu 2004 in so imeli dolgoročne pogodbe o oskrbi, so tako v skladu z veljavnimi splošnimi pogoji o dobavi imeli tudi dostop do omrežja za pogodbene količine.

2.2 Osnovni podatki o trgih z električno energijo in zemeljskim plinom v Sloveniji

Slovenija

Prebivalstvo (povprečje 2004)	1.997.590	
Površina	20.273 km ²	
Število gospodinjstev (31. 12. 2004)	766.098	
Število vseh odjemalcev električne energije (31. 12. 2004)	860.397	
Število vseh odjemalcev zemeljskega plina (31. 12. 2004)	105.572	
Bruto domači proizvod (BDP)	6.191.161 mio SIT	25.919 mio €
Stopnja rasti BDP	4,6 %	
Inflacija	3,6 %	
Povprečni tečaj SIT/EUR	238,862 SIT/€	
BDP/prebivalca	3.100 mio SIT	

Vir: statistični urad RS, agencija

Električna energija

Moč na pragu	2.760 MW	
- hidroelektrarne		822 MW
- termoelektrarne		1.262 MW
- jedrska elektrarna		676 MW
Proizvodnja električne energije	13.835 GWh	
- hidroelektrarne		3.603 GWh
- termoelektrarne		4.545 GWh
- jedrska elektrarna		5.211 GWh
- neodvisni in kvalificirani proizvajalci		476 GWh
Dolžina prenosnega omrežja	2.594 km	
- 400 kV		510 km
- 220 kV		328 km
- 110 kV		1.756 km
Dolžina distribucijskega omrežja	58.766 km	
- 110 kV		793 km
- 35, 20 in 10 kV		15.594 km
- 0,4 kV		42.379 km
Poraba električne energije	12.068 GWh	
- upravičeni odjemalci, priključeni na prenosno omrežje		2.783 GWh
- upravičeni odjemalci, priključeni na distribucijsko omrežje (>41 kW)		5.490 GWh
- tarifni odjemalci		3.795 GWh
Poraba na prebivalca na leto	6.041 kWh	
Povprečna poraba gospodinjstva na mesec	311 kWh	
Vir: podatki podjetij		

Zemeljski plin

Dolžina prenosnega omrežja	957 km	
- nad 16 barov		740 km
- pod 16 barov		217 km
Dolžina distribucijskega omrežja (do 16 barov)	2.086 km	
Poraba zemeljskega plina	1.094.255.926 Sm³	
- odjemalci na distribucijskem omrežju		303.449.622 Sm ³
- industrijski odjemalci		790.806.304 Sm ³
Poraba na prebivalca na leto	548 Sm³	
Vir: podatki podjetij		

2.3 Najpomembnejše dejavnosti regulatorja

Sprejem pravnih aktov je vplival na to, da je bilo leto 2004 za delovanje slovenskega regulatorja – Javne agencije Republike Slovenije za energijo (v nadaljevanju: agencija) prelomno, saj so agenciji prinesli dodatne pristojnosti in povečali obseg projektov in nalog. Na podlagi EZ se je obseg dela močno povečal predvsem na področju trga z zemeljskim plinom in na področju daljinske toplote.

Med pomembnimi rezultati dela v letu 2004 je bila izdelava in posredovanje predlogov sprememb in dopolnitev EZ, ki so sooblikovali vsebino zakona. Posledica uveljavitve EZ je tudi intenzivna priprava splošnih aktov agencije, s katerimi predpiše metodologije za določanje omrežnin, tarifnih sistemov in splošnih pogojev za dobavo in odjem.

Bistvene spremembe na področju nalog agencije v letu 2004 so predvsem razširjena pristojnost izdajanja splošnih aktov in dajanje soglasij ter mnenj na področjih toplotne oskrbe in zemeljskega plina, kar predstavlja prehod z izpogajanega dostopa na reguliran dostop do teh omrežij.

V ta namen je v letu 2004 na področju zemeljskega plina agencija pripravila in uveljavila izvedbene akte na področju prenosa zemeljskega plina, s katerimi je določila metodologiji za določitev in obračun omrežnine za prenosno omrežje zemeljskega plina, pripravljati pa je začela tudi druge splošne akte. Z njimi bo uredila metodologije za določitev in obračun omrežnine na distribucijskih omrežjih zemeljskega plina, metodologijo za pripravo tarifnega sistema, oblikovanje splošnih pogojev za dobavo in odjem ter sistemskih obratovalnih navodil.

Agencija je leta 2004 začela pripravljati tudi splošne akte, s katerimi bo uredila področje oskrbe z daljinsko toploto po enotnih metodologijah. Pripravila je splošni akt o metodologiji za določitev splošnih pogojev za dobavo in odjem toplote iz distribucijskega omrežja in splošni akt o metodologiji za pripravo tarifnih sistemov za odjem toplote iz distribucijskega omrežja.

Na področju električne energije je agencija uveljavila metodologiji za določanje in obračunavanje omrežnine za elektroenergetska omrežja in določila omrežnino za uporabo elektroenergetskih omrežij. Nadzorovala je delovanje trga in v upravnem postopku reševala spore na prvi stopnji ter na drugi stopnji odločala o pritožbah zoper odločbo sistema operaterja o soglasju za priključitev na elektroenergetsko omrežje.

Za podporo pri delu na pravnem, ekonomskem in tehničnem področju je agencija uporabila pomoč iz projekta Phare z naslovom Regulatorni okvir v procesu odpiranja notranjega trga z energijo v Sloveniji, ki je potekal v letih 2004 in 2005. Projekt je terjal obsežno in intenzivno angažiranje celotne agencije. S konceptualnimi in konkretnimi priporočili, izboljšavami modelov in analizami je vnesel v delo agencije znanje in izkušnje iz drugih držav EU, ki jih, primerno prilagojene slovenskim razmeram, agencija uporablja pri reguliranju energetskega trga. Agencija je sodelovala tudi pri delu Sveta evropskih energetske regulatorjev (CEER) in evropskih regulatorjev za električno energijo in plin (ERGEG) ter forumih regulatorjev za zemeljski plin in električno energijo v Madridu, Rimu in Atenah.

[ENERGIJA]

3 Električna energija

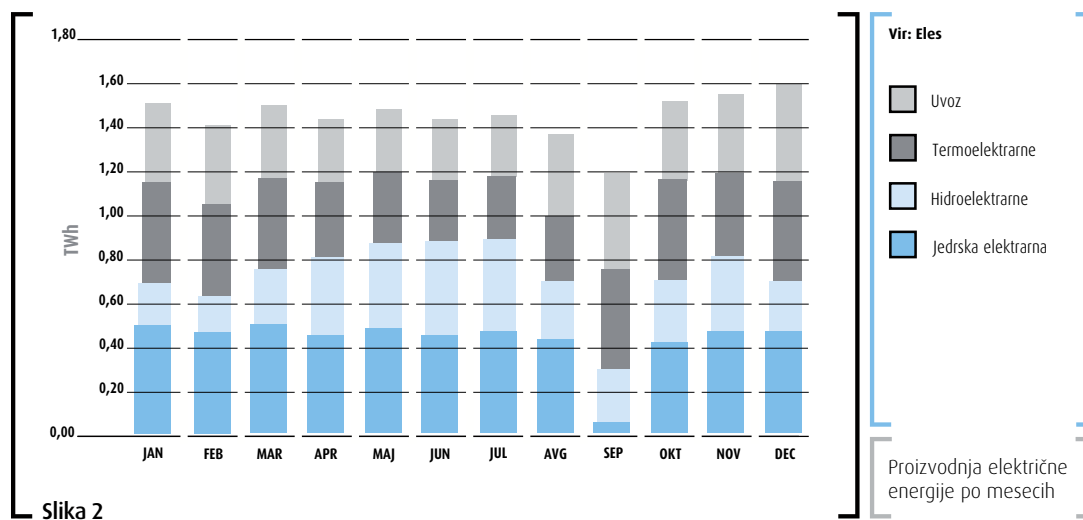
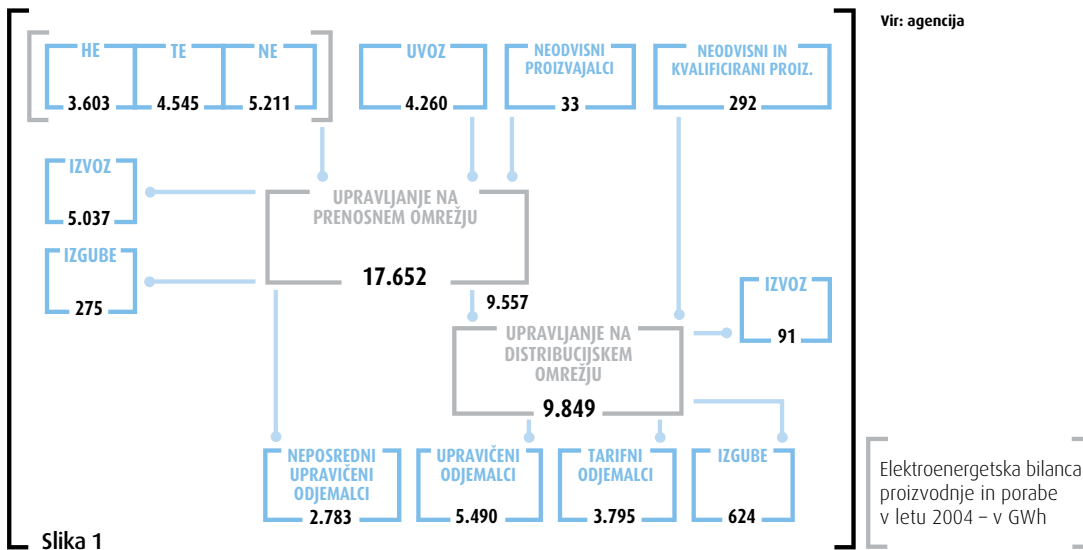
Skupna končna poraba električne energije v Sloveniji je leta 2004 znašala 12,07 TWh in je bila za 2,3 odstotka večja kot leta 2003. Rast porabe električne energije je bila nekoliko večja, kakor jo predvideva projekcija rasti do leta 2010 v Resoluciji o Nacionalnem energetskega programu (v nadaljevanju: ReNEP), ki predvideva približno dvo odstotno letno rast. Večja rast porabe je bila zlasti v industriji in storitvenem sektorju (3,8 odstotka na leto), kar je tudi posledica sorazmerno velike gospodarske rasti v letu 2004.

3.1 Viri električne energije in poraba

Leta 2004 so se potrebe po električni energiji pokrivalo iz domačih proizvodnih zmogljivosti in iz uvoza. Struktura proizvodnih zmogljivosti je glede na primarne vire primerno porazdeljena, tako da je bila zagotovljena primerna stopnja zanesljivosti oskrbe. Proizvodnja električne energije v Sloveniji zajema objekte, ki za svoj pogon izkoriščajo obnovljive vire, fosilna goriva in jedrsko energijo. Sorazmerno majhen delež v celotni proizvodnji električne energije, manjši od treh odstotkov, sestavlja proizvodnja kvalificiranih proizvajalcev, ki so priključeni na distribucijsko omrežje. V prikazani bilanci med neodvisnimi in kvalificiranimi odjemalci ni upoštevanih 152,4 GWh energije, proizvedene pri tako imenovanih samoproizvajalcih, torej industrijskih odjemalcih z lastno delno ali celotno proizvodnjo.

Leta 2004 je slovenski elektroenergetski sistem v primerjavi z letom 2003 imel na voljo samo polovično zmogljivost Nuklearne elektrarne Krško (NEK), saj smo morali polovico njene proizvodnje (2570 GWh) v skladu z meddržavnim sporazumom izvoziti na Hrvaško. Zaradi ugodnih vodostajev v letu 2004 za potrebe slovenskih končnih odjemalcev ni bilo treba bistveno povečati uvoza električne energije. Skupna proizvodnja električne energije v Sloveniji je leta 2004 znašala 13.836 GWh pri doseženi maksimalni urni moči 1991 MW.

Regulator nima neposrednih pristojnosti v zvezi z odločitvami, ki so povezane z naložbami v proizvodne vire. Naložbe v omrežja so obravnavane posebej v poglavju 3.6.3.3.

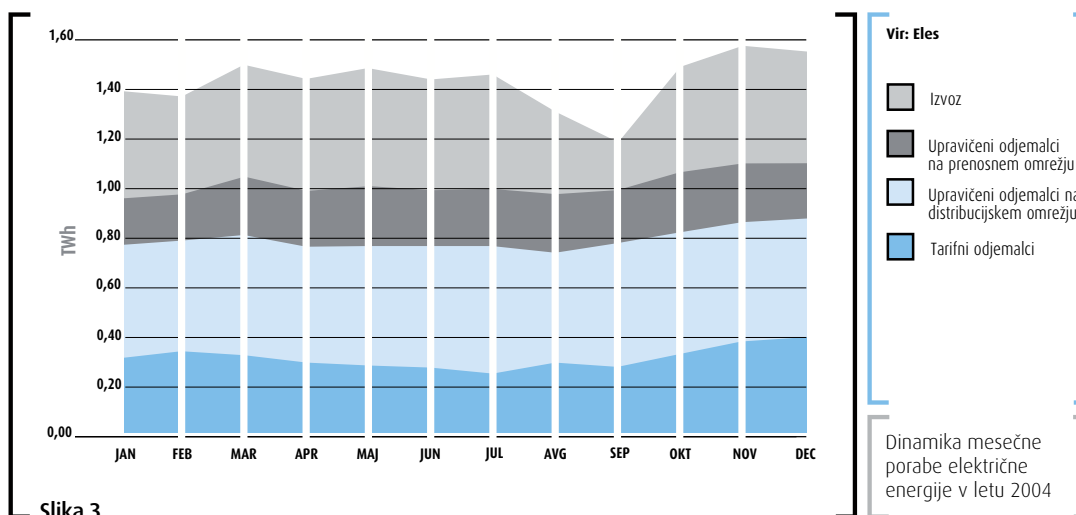

	2003	2004	04/03
Hidroelektrarne	2.650	3.603	136,0
Termoelektrarne	4.551	4.545	99,9
Jedrska elektrarna	4.957	5.211	105,1
Mali kvalificirani proizvajalci	333	325	97,6
Skupaj proizvodnja v RS	12.491	13.836	109,5
Uvoz	3.996	4.260	106,6
Skupaj	16.487	18.096	108,8

Tabela 1: Primerjava proizvodnje električne energije v letih 2003 in 2004 - v GWh
Vir: agencija

	2003	2004	04/03
Upravičeni odjemalci na prenosnem omrežju	2.763	2.783	100,7
Upravičeni odjemalci na distribucij. omrežju	5.290	5.490	103,8
Tarifni odjemalci	3.747	3.795	101,3
Skupaj poraba v RS	11.800	12.068	102,3
Izvoz	3.846	5.126	133,3
Skupaj	15.646	17.194	109,9

Tabela 2: Primerjava porabe električne energije v letih 2003 in 2004 - v GWh
Vir: agencija

Slika 3

3.2 Proizvodnja električne energije

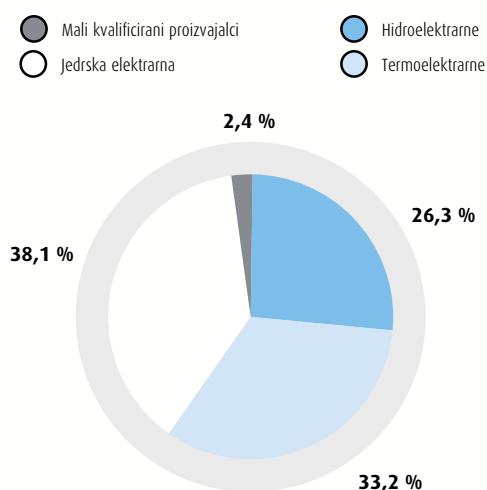
3.2.1 Proizvodnja

Proizvodnja električne energije je proces pretvorbe primarne energije v električno energijo. Primarne vire energije za proizvodnjo električne energije lahko razdelimo na obnovljive in neobnovljive. Med prve sodijo energija vode, vetra, sonca, biomase, morskih valov, plimovanja in toplota zemeljske notranjosti (geotermalna energija). Preostali viri za proizvodnjo električne energije, to so fosilna goriva in jedrska energija, pa sodijo med neobnovljive vire energije. Poseben način proizvodnje je tudi hkratna proizvodnja toplote in električne energije, imenovana tudi sproizvodnja ali kogeneracija, pri kateri v skupnem procesu proizvajamo toploto in električno energijo, pri čemer dosegamo boljše skupne izkoristke kot bi jih v ločenih procesih proizvodnje toplote ali električne energije. Kot vir energije pri sproizvodnji se lahko uporabljajo obnovljivi in neobnovljivi viri.

V Sloveniji so leta 2004 licenco za eno od energetskih dejavnosti proizvodnje električne energije imele 404 pravne in fizične osebe. Večina (364) so bile licence za energetske dejavnosti proizvodnje električne energije v elektrarnah, pri katerih posamezna enota ne presega moči 1 MW, in proizvodnjo električne energije v elektrarnah na veter ne glede na moč. Večina imetnikov te vrste licence upravlja eno ali več malih hidroelektrarn. Spremembe in dopolnitve EZ maja 2004 so med drugimi novostmi uvedle tudi ukinitve omenjene licence, tako da licenca za opravljanje te dejavnosti ni več potrebna.

Na področju proizvodnje električne energije v velikih objektih z močjo nad 10 MW deluje v Sloveniji osem podjetij. Ta podjetja so:

- Dravske elektrarne Maribor, d. o. o. (DEM),
- Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o. (SEL),
- Soške elektrarne Nova Gorica, d. o. o. (SENG),
- Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o. (NEK),

Struktura proizvodnih virov v letu 2004

Slika 4

Vir: agencija

- Termoelektrarna Šoštanj, d. o. o. (TEŠ),
- Termoelektrarna Trbovlje, d. o. o. (TET),
- Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d.o.o. (TE-TOL),
- Termoelektrarna Brestanica, d. o. o. (TEB).

Tri podjetja (DEM, SEL in SENG) se ukvarjajo s proizvodnjo električne energije v hidroelektrarnah, eno (NEK) s proizvodnjo v jedrski elektrarni, dve (TEŠ in TET) s proizvodnjo v termoelektrarnah na premog, eno (TE-TOL) s soproizvodnjo toplote in električne energije ter eno (TEB) s proizvodnjo električne energije iz tekočih in plinastih goriv. Od poletja 2001 poslujejo podjetja DEM, SEL, SENG, TEŠ in TEB, skupaj s Premogovnikom Velenje, v okviru Holdinga Slovenske Elektrarne, d. o. o. (HSE).

Z vidika organiziranosti v smislu EZ in direktive EU o skupnem trgu z električno energijo je proizvodnja električne energije tržna dejavnost, ki je agencija ne regulira. Edino področje pri podjetjih, ki se ukvarjajo s proizvodnjo električne energije, ki se dotika reguliranih dejavnosti, je zagotavljanje sistemskih storitev. Podjetja za proizvodnjo električne energije so namreč tudi glavni ponudniki sistemskih storitev, ki jih za delovanje slovenskega elektroenergetskega sistema potrebuje sistemski operater prenosnega omrežja (v nadaljevanju: SOPO). Agencija določi ceno sistemskih storitev, ki jo plačujejo vsi uporabniki elektroenergetskih omrežij. SOPO pa mora pri ponudnikih sistemskih storitev za sredstva, ki jih pridobi iz tega naslova od uporabnikov omrežja, zagotoviti ustrezen obseg in kakovost sistemskih storitev. Sistemske storitve so definirane v Navodilu o sistemskem obratovanju prenosnega elektroenergetskega omrežja (Uradni list RS, št. 46/02; v nadaljevanju SONPO-E). Opisani sistem zagotavlja sistemskemu operaterju zadostne razpoložljive zmogljivosti, proizvajalcem električne energije pa omogoča, da si del prihodkov namesto na prostem trgu električne energije zagotovijo na reguliranem trgu sistemskih storitev.

Leta 2004 so slovenske elektrarne proizvedle skupaj 13.392 GWh električne energije. Največji del, 39 odstotkov, je proizvedla NEK, termoelektrarne 34 in hidroelektrarne 27 odstotkov. Deleži so izračunani na podlagi celotne proizvodnje NEK. Ker pa v skladu z meddržavnim sporazumom med Slovenijo in Hrvaško polovica proizvodnje nuklearke pripada Hrvaški, je dejanska slovenska proizvodnja električne energije nižja in je leta 2004 znašala 10.786 GWh. K proizvodnji električne energije na območju Slovenije, ki dejansko pripada slovenskim uporabnikom električne energije, so v letu 2004 največji delež, 43 odstotkov, prispevale termoelektrarne, hidroelektrarne so je proizvedle 33 odstotkov in slovenski del jedrske elektrarne 24 odstotkov.

Vrsta proizvodnje	Proizvodnja (GWh)	Delež v celotni strukturi
jedrska elektrarna*	2.605,50	24,16 %
termoelektrarne	4.578,00	42,44 %
hidroelektrarne	3.603,00	33,40 %
Skupaj	10.786,50	100,00 %

* upoštevan 50-odstotni delež proizvodnje jedrske elektrarne Krško

Tabela 3: Proizvodnja elektrarn v letu 2004

SOPO vključuje v obratovanje tiste proizvodne objekte, ki imajo sklenjene ustrezne pogodbe za dobavo električne energije. Ustrezni posli so lahko sklenjeni dvostransko ali na borzi električne energije. Pri proizvajalcih, ki upravljajo več proizvodnih objektov ali so njihovi lastniki, je odločitev o vključitvi in angažiranju posameznih proizvodnih objektov načeloma prepuščena operaterjem teh proizvodnih podjetij.

V skladu z navodilom o sistemskem obratovanju prenosnega elektroenergetskega omrežja Borzen, organizator trga z električno energijo, d. o. o. (v nadaljevanju: Borzen), en dan pred obratovanjem pripravi okvirni vozni red proizvajalcev oziroma odjemalcev in ga pošlje SOPO. Ta izdelava končni vozni red tako, da okvirnemu voznemu redu doda tranzite električne energije in potrebne sistemske storitve. Pri tem postopku SOPO upošteva zahteve po sigurnem obratovanju elektroenergetskega sistema.

3.2.2 Sistemske storitve

Sistemski operater prenosnega omrežja odloča le o angažiranju tistih proizvajalcev, ki sodelujejo pri zagotavljanju sistemskih storitev. Na podlagi SONPO-E mora organizirati zakup naslednjih sistemskih storitev:

- sekundarna regulacija frekvence,
- terciarna regulacija frekvence,
- regulacija napetosti,
- zagotavljanje zagona agregatov brez zunanjega napajanja, ki dejansko zajema tudi stroške sistemskih storitev ponovne vzpostavitve oskrbe po razpadu sistema,
- pokrivanje izgub v prenosnem omrežju.

Preostala sistemska storitev, primarna regulacija frekvence, je v skladu s SONPO-E obvezna, zato zanjo ponudniki (proizvajalci električne energije) ne dobivajo nadomestil.

Obseg potrebnih sistemskih storitev določajo SONPO-E in pravila obratovanja Združenja za koordinacijo prenosa električne energije (v nadaljevanju: UCTE).

3.2.2.1 Sekundarna regulacija frekvence

Obseg potrebne rezerve za sekundarno regulacijo je po pravilih UCTE določen na podlagi pričakovane konice obremenitve v posameznem regulacijskem območju oziroma bloku. Ker se v regulacijskem območju slovenskega sistemkega operaterja prenosnega omrežja napovedana konična obremenitev za leto 2004 ni bistveno razlikovala od napovedane za leto 2003, je obseg rezerve za potrebe sekundarne regulacije ostal na ravni iz leta 2003, kar znaša 80 MW.

3.2.2.2 Terciarna regulacija frekvence

Po pravilih interkonekcije UCTE mora terciarna regulacija frekvence pokriti izpad največje proizvodne enote v sistemu. Od 19. aprila 2003, ko je začel veljati meddržavni sporazum o NEK, je največji agregat v slovenskem sistemu polovica agregata v NEK (335 MW). Zato je moral sistemski operater v letu 2004 zagotoviti rezervo za terciarno regulacijo v obsegu 335 MW. V skladu z ReNEP mora Slovenija 60 odstotkov rezerv za terciarno regulacijo zagotoviti iz elektrarn v Sloveniji in pri domačih odjemalcih električne energije, ostalih 40 odstotkov pa lahko zakupi v tujini.

3.2.2.3 Regulacija napetosti in jalove moči

To sistemsko storitev je treba v celoti zagotoviti v slovenskem elektroenergetskem sistemu (v nadaljevanju: EES). Po pravilih UCTE izmenjava jalove moči ni dovoljena, saj bi se naj po interkonekcijskih vodih pretakala poleg delovne le jalova energija, potrebna za tehnično delovanje teh vodov. Razen elektrarn lahko to storitev zagotavljajo tudi prenosna in distribucijska podjetja, če imajo na voljo ustrezne objekte, kot so sinhronski kompenzatorji ali statični var kompenzatorji. Na prenosnem omrežju je nameščen sinhronski kompenzator v Divači, ki ga SOPO uporabi po potrebi.

Sistemski operater za potrebe regulacije napetosti izkorišča možnost regulacije napetosti in jalove moči v polnem regulacijskem obsegu vseh trenutno delujočih agregatov. Obseg, potreben za regulacijo napetosti in jalove moči, določa sistemski operater sproti, glede na trenutne potrebe. Te storitve sistemski operater zagotavlja skladno z ugotovljenimi potrebami na posameznih mestih v prenosnem omrežju.

3.2.2.4 Zagon agregatov brez zunanjega napajanja

To sistemsko storitev so zagotovile slovenske elektrarne, ki so za njeno izvajanje že usposobljene. Za to storitev so tehnično primerne hidroelektrarne in plinske elektrarne, iz ponudbe proizvodnih podjetij pa je vidno, da jo ponujajo HSE in TET. Dejstvo, da imamo več ponudnikov te storitve, ki so geografsko razpršeni po območju Slovenije, je ugodno, saj omogoča vzpostavitev sistema po morebitnem razpadu v več otokih, ki se na določeni stopnji restavracije sistema ponovno povežejo v sinhrono obratovanje.

3.2.2.5 Pokrivanje izgub v prenosnem omrežju

V skladu z elektroenergetsko bilanco za leto 2004 je potrebna energija za pokrivanje izgub energije v prenosnem omrežju znašala 313 GWh.

3.2.2.6 Zagotovitev potrebnih sistemskih storitev za leto 2004

Leta 2004 so bili ponudniki sistemskih storitev sekundarne regulacije, zagotavljanja napetostne regulacije in zagotavljanja zagona brez zunanjega napajanja podjetja s proizvodnimi viri na območju Slovenije, medtem ko so storitev zagotavljanja terciarne regulacije in pokrivanja izgub v prenosnem omrežju ponujali tudi ponudniki s proizvodnimi objekti v tujini. Za zakup sistemskih storitev za leto 2004 sta bila uporabljena dva postopka. Prvi način je bil uporabljen za sistemske storitve, ki jih zagotavljajo ponudniki s proizvodnimi objekti v Sloveniji in obsegajo zagotavljanje rezerve za sekundarno regulacijo, 60 odstotkov vse potrebne rezerve za terciarno regulacijo, zagotavljanje regulacije napetosti in zagona brez zunanjega napajanja. Te sistemske storitve je SOPO zagotovil na podlagi objavljenega povpraševanja. Drugi način je veljal za tiste, ki jih zagotavljajo ponudniki s proizvodnimi objekti v tujini in obsegajo 40 odstotkov potrebne rezerve za terciarno regulacijo. SOPO je ponudnike teh sistemskih storitev v obsegu skupaj 135 MW izbral na podlagi dražbe z upoštevanjem zamejene ceno, ki jo je izvedel Borzen decembra 2003. Večji odjemalci, ki lahko z začasnim znižanjem odjema zagotavljajo rezervo za terciarno regulacijo, niso samostojno nastopali na razpisu.

Tudi za nakup električne energije za pokrivanje izgub v prenosnem omrežju je SOPO uporabil postopek dražbe, izvedel pa jo je Borzen decembra 2003.

V začetku leta 2004 je SOPO z izbranimi dobavitelji sklenil vse pogodbe o zagotavljanju sistemskih storitev za leto 2004.

3.2.3 Gradnja novih proizvodnih zmogljivosti

Avgusta 2004 je vlada potrdila razvojni načrt skupine HSE za obdobje 2004–2013. Pri gradnji novih proizvodnih objektov sodijo med prednostne naložbe gradnja petih hidroelektrarn na spodnji Savi, črpalne hidroelektrarne Avče in modernizacija bloka 5 v Termoelektrarni Šoštanj.

Projekt gradnje hidroelektrarn na spodnji Savi je leta 2004 potekal skladno z zastavljenimi cilji. Na jezu hidroelektrarne Boštanj so izvajali glavna gradbena dela in montažo hidromehanske opreme, turbinska in geomehanska oprema pa je bila še v izdelavi. Začela se je gradnja akumulacijskega bazena in urejanje brežin Save.

Leta 2004 se je začela gradnja črpalne hidroelektrarne Avče, prve črpalne hidroelektrarne v Sloveniji. Imela bo inštalirano moč 178 MW in bo priključena na 110-kilovoltno omrežje. Postopek vključevanja Avč v prostor se je končal s sprejemom Lokacijskega načrta skupnega pomena junija 2004 in s pridobitvijo gradbenega dovoljenja za gradnjo objekta septembra 2004. Po terminskem načrtu bodo gradbena dela in montaža opreme končana do konca aprila 2008, priključitev objekta na omrežje pa je predvidena konec novembra 2008.

Leta 2004 so se začele tudi dejavnosti na projektu modernizacije bloka 5 v Termoelektrarni Šoštanj s prigraditvijo plinskih turbin in izkoriščanjem njune odpadne toplote. Izveden je bil postopek izbire najugodnejšega ponudnika in podpisana pogodba za dobavo opreme.

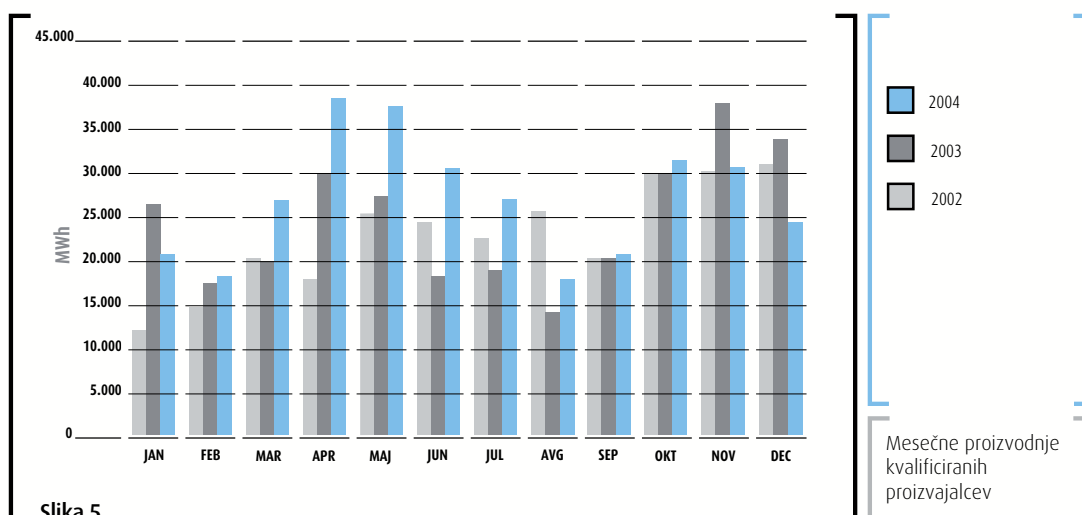
3.2.4 Kvalificirana proizvodnja in prednostno dispečirana proizvodnja električne energije

Sistem prednostnega dispečiranja je namenjen podpori proizvodnje električne energije, ki na prostem trgu ne bi bila konkurenčna. Ta sistem omogoča proizvajalcem, ki so upravičeni do podpore, zagotovljen odkup vse proizvedene električne energije po zajamčenih cenah, ki so višje od cen na prostem trgu električne energije. Vso električno energijo, proizvedeno v objektih, ki so upravičeni do podpore iz sistema prednostnega dispečiranja, mora odkupiti sistemski operater omrežja, na katerega je tak proizvodni objekt priključen. Razlika med zajamčenimi in tržnimi cenami se pokriva iz dodatka k omrežnini v ceni za uporabo omrežja, ki ga določi vlada. Proizvajalec, ki proizvaja električno energijo v takih objektih, lahko električno energijo prodaja tudi na trgu po tržnih cenah, pri čemer je upravičen do premije, ki dejansko predstavlja razliko med subvencionirano in tržno ceno.

Do podpore prek sistema prednostnega dispečiranja so upravičeni proizvajalci, ki proizvajajo električno energijo iz domačih virov iz fosilnih goriv na nekonkurenčen način (proizvodnja v TET), in proizvajalci, ki električno energijo proizvajajo na prijazen način do okolja. Proizvodnja električne energije, prijazno do okolja, je v Sloveniji priznana s statusom kvalificiranega proizvajalca, do katerega so upravičeni proizvajalci iz obnovljivih virov in tisti, ki proizvajajo električno energijo v objektih za sproizvodnjo, ki imajo nadpovprečno visok izkoristek. Do podpore so upravičeni vsi kvalificirani proizvajalci razen proizvajalcev v hidroelektrarnah z močjo nad 10 MW, komunalnih toplarnah z močjo nad 10 MW in industrijskih toplarnah z močjo nad 1 MW.

Pogoje, ki jih mora izpolnjevati proizvodni objekt, da pridobi status kvalificiranega proizvajalca, določa Uredba o pogojih za pridobitev statusa kvalificiranega proizvajalca električne energije (Uradni list RS, št. 29/01, 99/01).

Odkupne cene in premije določa vlada s Sklepom o cenah in premijah za odkup električne energije od kvalificiranih proizvajalcev električne energije. Nazadnje je vlada določila odkupne cene in premije 29. januarja 2004 s sklepom, ki je objavljen v Uradnem listu RS, št. 08/04. Omenjeni sklep določa odkupne cene in premije za

Slika 5

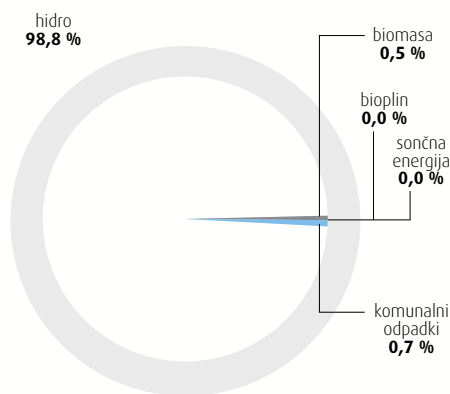
16 različnih tipov kvalificiranih proizvajalcev glede na uporabljen energetski vir in proizvodno tehnologijo. Leta 2004 je bilo v Sloveniji skupno 438 proizvodnih objektov, ki so imeli status kvalificirane elektrarne in so s tem bili upravičeni do podpore iz sistema prednostnega dispečiranja.

Kvalificirani proizvajalci so leta 2004 proizvedli 323 GWh električne energije, kar je za 10,8 odstotka več kakor leta 2003. Razlog povečane proizvodnje je bil zelo ugoden vodostaj.

Med kvalificiranimi elektrarnami na distribucijskem omrežju, ki uporabljajo obnovljive vire energije (v nadaljevanju: OVE), je največ vodnih elektrarn. Skupni delež ostalih je manjši od 1,5 odstotka in se nanaša na proizvodnjo iz biomase in komunalnih odpadkov.

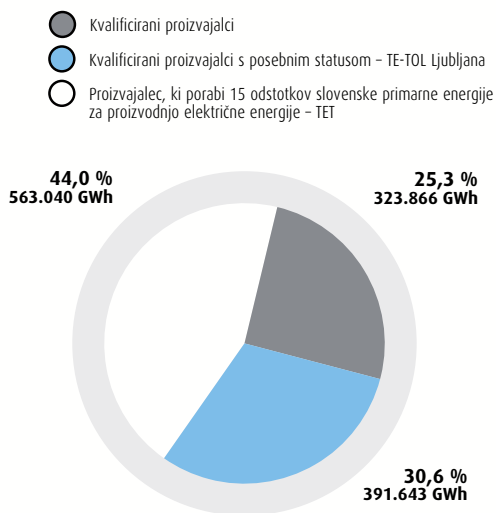
Med največje kvalificirane proizvajalce sodi TE-TOL, ki ima status kvalificiranega proizvajalca na podlagi pogoja o doseganju 70-odstotnega izkoristka vhodne energije fosilnega goriva v kombinaciji z obnovljivimi viri oziroma odpadki, in doseganju več kot 8-odstotnega prihranka primarne energije.

Poleg podpore kvalificiranim proizvajalcem je v sistem prednostnega dispečiranja vključena še podpora proizvajalcem, ki porabijo 15 odstotkov slovenske primarne

OVE po vrsti vira

Slika 6

Proizvodnja prednostno dispečirane električne energije

Slika 7

energije, namenjene za proizvodnjo električne energije. To pravico omogočata evropska direktiva 2003/54/EC in EZ. Vlada tako letno določa odkupno ceno za proizvodnjo 563 GWh električne energije v TET. Mehanizem prednostnega dispečiranja skupaj pokriva 1278 GWh proizvodnje električne energije, kar je 9,2 odstotka celotne proizvodnje v Sloveniji.

Sredstva za pokrivanje podpore prednostno dispečiranih proizvajalcev pridobivajo sistemski operaterji prenosnega in distribucijskega omrežja iz dodatka za prednostno dispečiranje v ceni za uporabo omrežij, ki ga določi vlada.

3.2.5 Certifikati sistema RECS

Leta 2004 je agencija začela izdajati certifikate za električno energijo iz OVE – certifikate RECS (Sistem certifikatov električne energije iz obnovljivih virov – Renewable Energy Certification System). Omenjeni sistem je prostovoljna evropska organizacija, ki s standardiziranim sistemom certifikatov omogoča trgovanje z dodatno vrednostjo okoljske koristi električne energije, proizvedene iz OVE. Agencija je marca 2004 postala izdajatelj certifikatov za področje Slovenije. Združenje izdajateljev teh certifikatov AIB, katerega članica je agencija, deluje kot neke vrste sistemski operater sistema RECS. V njem kot tržni udeleženci delujejo člani združenja RECS International, ki združuje več kot sto elektroenergetskih podjetij. Agencija v vlogi izdajatelja izdaja in prenaša certifikate ter sledi njihovi porabi za celotno Slovenijo.

Leta 2004 je agencija skupaj izdala 2.178.544 certifikatov RECS. Vsi certifikati so bili izdani družbi HSE; ta je bila v tem letu edino slovensko proizvodno podjetje, ki je opravilo vse potrebne dejavnosti za certificiranje proizvodnje iz OVE. HSE je izdane certifikate pretežno uporabil za dokazovanje izvora električne energije na tujih trgih, šele proti koncu leta jih je začel uporabljati tudi na domačem trgu za dokazovanje izvora električne energije svoje nove blagovne znamke.

3.2.6 Potrdila o izvoru električne energije

Proizvajalec električne energije, ki to energijo proizvaja iz OVE ali v soproizvodnji, lahko zahteva pridobitev potrdila o izvoru električne energije, na katerem morajo biti navedeni vir energije, datum in kraj proizvodnje ter zmogljivost elektrarne. Vlada z uredbo podrobneje uredi vsebino in način izdaje potrdil o izvoru električne energije, ki jih izdaja agencija.

Potrdila o izvoru so bila leta 2004 deležna številnih sprememb, saj tudi v mnogih drugih državah EU še razvijajo proces izdajanja potrdil. Opaziti je bilo težnjo, da bi sistemi izdajanja potrdil o izvoru električne energije omogočali trgovanje z njimi na podoben način kakor pri tako imenovanih zelenih certifikatih. Agencija je s sodelovanjem resornega ministrstva pripravila predlog sistema in postopkov izdajanja potrdil o izvoru. Na podlagi predloga bo ministristvo pripravilo navedeno uredbo.

3.2.7 Objava sestave proizvodnih virov

Agencija je na podlagi 19. člena EZ pristojna tudi za izdajo splošnega akta, s katerim se predpiše način določanja deležev posameznih proizvodnih virov dobaviteljev električne energije in način njihovega prikazovanja.

Agencija je v zadnji četrtini leta 2004 pripravila predlog Akta o načinu določanja deležev posameznih proizvodnih virov električne energije in načinu njihovega prikazovanja; akt je bil sprejet leta 2005, veljati pa bo začel 1. januarja 2006. Dobavitelji električne energije končnim odjemalcem so dolžni na izdanih računih za električno energijo in v svojih propagandnih gradivih objaviti deleže posameznih proizvodnih virov v celotni strukturi električne energije posameznega dobavitelja v preteklem letu. Prav tako so na računih in v propagandnih gradivih dolžni navesti vsaj imena spletnih strani ali drugih virov informacij, kjer je mogoče dobiti informacije o vplivu obstoječe strukture proizvodnih virov na okolje, predvsem glede izpustov ogljikovega dioksida (CO₂) in problematike radioaktivnih odpadkov. Omenjene zahteve EZ izhajajo iz Direktive 2003/54/ES evropskega parlamenta in sveta o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo, ki predvideva objavljanje sestave proizvodnih virov v okviru ukrepov varstva potrošnikov električne energije.

3.2.8 Podatki o priključitvah novih proizvajalcev na omrežje

Priključevanje objektov za proizvodnjo električne energije v Sloveniji urejata Navodilo o sistemskem obratovanju prenosnega elektroenergetskega omrežja (Uradni list RS, št. 46/02) in Pravilnik o sistemskem obratovanju distribucijskega omrežja za električno energijo (Uradni list RS, št. 123/03). Podrobnosti so urejene v Uredbi o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije (Uradni list RS, št. 117/02 in 21/03) in internih pravilnikih proizvodnega in distribucijskih podjetij.

Leta 2004 ni bil na slovensko prenosno elektroenergetsko omrežje na novo priključen noben večji proizvodni objekt. Vsi na novo priključeni proizvodni objekti so bili manjše moči in priključeni na distribucijsko omrežje. Zbirne podatke o priključevanju novih proizvodnih objektov na slovensko elektroenergetsko omrežje leta 2004 prikazuje tabela 4.

Upravljalavec omrežja (sistemski operater)	Hidroelektrarne		Sončne elektrarne	
	Število	P (kW)	Število	P (kW)
Elektro Slovenija, d. o. o.	-	-	-	-
Elektro Celje, d. d.	-	-	-	-
Elektro Gorenjska, d. d.	1	45	-	-
Elektro Ljubljana, d. d.	1	19	-	-
Elektro Maribor, d. d.	-	-	1	5
Elektro Primorska, d. d.	3	215	-	-
SKUPAJ	5	279	1	5

Tabela 4: Priključevanje novih proizvodnih objektov

Leta 2004 bilo na slovensko distribucijsko elektroenergetsko omrežje priključenih šest novih proizvodnih objektov s skupno instalirano močjo 284 kW, med njimi je bilo pet malih hidroelektrarn. Njihova skupna moč znaša 279 kW, moč največje elektrarne med njimi pa 130 kW. Leta 2004 je bila na novo priključena tudi mala sončna elektrarna na fotonapetostne celice z močjo 5 kW. Zaradi težav s pridobitvijo statusa kvalificiranega proizvajalca ta elektrarna do nadaljnjega oddaja proizvedeno električno energijo v interno omrežje svojega investitorja.

Podatki kažejo precejšen upad števila na novo priključenih proizvodnih objektov v primerjavi z letom 2003. Takrat je bilo na slovensko distribucijsko elektroenergetsko omrežje priključeno 12 novih proizvodnih objektov s skupno instalirano močjo 6088 kW. Skoraj dve tretjini novih proizvodnih zmogljivosti so v letu 2003 predstavljali objekti soproizvodnje toplote in električne energije, leta 2004 pa ni bil na novo priključen noben soproizvodni objekt.

3.2.8.1 Pravila za priključevanje novih proizvajalcev

Tehnične zahteve, ki jih morajo izpolnjevati novi proizvajalci, so zapisane v podzakonskih aktih, ki urejajo področje splošnih pogojev za dobavo in odjem električne energije, in v sistemskih obratovnih navodilih za omrežje, na katero bo novi proizvajalec priključen (prenosno ali distribucijsko). Po predložitvi dokaza o izpolnjevanju tehničnih kriterijev upravljalcev omrežja, na katerega se želi priključiti novi proizvajalec, izda soglasje za priključitev. Proizvajalec plača le stroške neposredne priključitve na omrežje, ne plača pa nobenih dodatnih stroškov, namenjenih razvoju ostalih delov omrežja. V Sloveniji ni mehanizmov, ki bi z različnimi stroški priključevanja glede na lokacijo ali vrsto energetskega vira spodbujali gradnjo novih elektrarn na določenih območjih ali elektrarn na tiste energetske vire, ki so sprejemljivejši z vidika vplivov na okolje.

3.2.9 Vertikalna povezanost proizvodnih podjetij, trgovcev in dobaviteljev

Organiziranost elektroenergetskih podjetij ustreza zahtevam direktive, saj so proizvodna podjetja in sistemski operater prenosnega omrežja organizirani kot samostojne pravne osebe.

Distribucijska podjetja izvajajo več energetske dejavnosti, kot so sistemski operater distribucijskega omrežja, dobava električne energije tarifnim odjemalcem, dobava električne energije upravičenim odjemalcem in druge tržne dejavnosti, vendar v skladu z direktivo zagotavljajo ločeno računovodsko spremljanje posameznih energetske in drugih dejavnosti. Za distribucijska podjetja EZ določa, da morajo prilagoditi svojo organiziranost v smislu opravljanja dejavnosti sistema operaterja distribucijskega omrežja v samostojni pravni osebi najkasneje do 1. julija 2007.

Leta 2001 je vlada ustanovila HSE in vanj združila pet proizvodnih podjetij (Dravske elektrarne Maribor, Savske elektrarne Ljubljana, Soške elektrarne Nova Gorica, Termoelektrarno Brestanica in Termoelektrarno Šoštanj) in Premogovnik Velenje. HSE je tako največji in vodilni slovenski proizvajalec in trgovec z električno energijo. Družbe skupine HSE skupaj proizvedejo več kot polovico električne energije v Sloveniji.

3.3 Prenos električne energije in izvajanje nalog systemskega operaterja

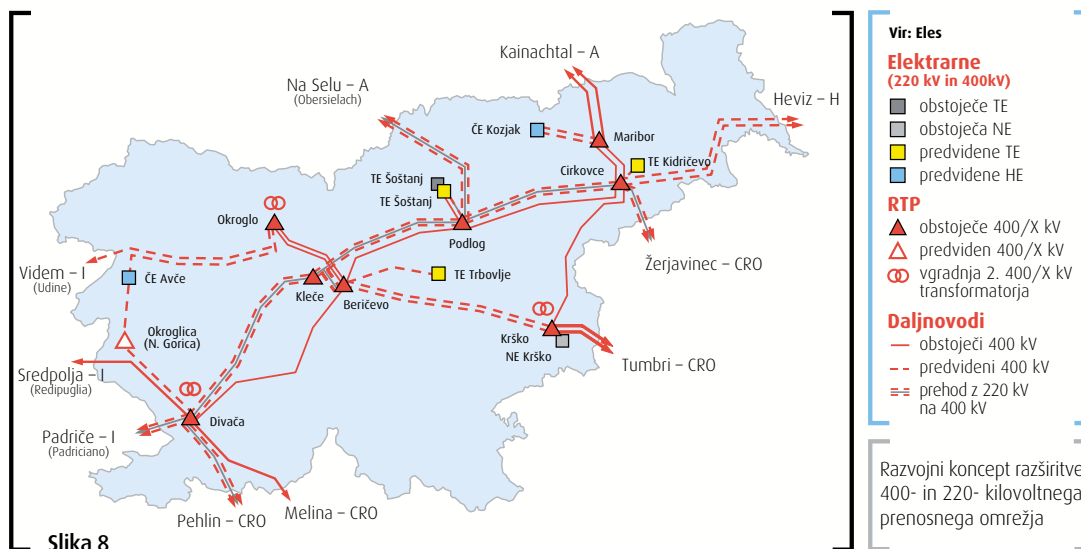
Naloge systemskega operaterja prenosnega omrežja je v skladu z EZ leta 2004 opravljalo javno podjetje Elektro-Slovenija, d. o. o, (Eles). Do sprejetja Uredbe o načinu izvajanja gospodarske javne službe dejavnost systemskega operaterja prenosnega omrežja električne energije, ki je začela veljati 6. novembra 2004, so bile naloge systemskega operaterja razdeljene na dve gospodarski javni službi (GJS):

- GJS upravljaavec prenosnega omrežja in
- GJS izvajalec prenosa električne energije.

Po uveljavitvi navedene uredbe obe izvajata eno GJS – dejavnost SOPO električne energije.

Eles se je organiziral skladno z EZ in leta 2004 prenesel iz GJS vse druge dejavnosti s področja telekomunikacij in izobraževanja na samostojne gospodarske družbe in od konca leta 2004 deluje kot koncern. Ob organizacijskih spremembah še vedno ostajajo kapitalske povezave. Eles tudi ostaja edini lastnik podjetja Eles Gen, podjetja za financiranje in upravljanje družb, d. o. o., Izobraževalnega centra energetskega sistema ICES in Borzena ter večinski lastnik podjetja Talum, d. d., Kidričevo.

Eles za izvajanje nalog SOPO upravlja elektroenergetske objekte 400-, 220- in 110-kilovoltnega napetostnega nivoja. Prenosno omrežje je z objekti 400- in 220-kilovoltnega omrežja povezano z omrežji sosednjih držav Avstrije, Italije in Hrvaške in je eno od pomembnejših elektroenergetskih vozlišč med jugovzhodno in zahodno Evropo. Zaradi hitro naraščajočega čezmejnega trgovanja z električno energijo so prenosne zmogljivosti omrežja v določenih časovnih intervalih prezasedene. To je lahko posledica pomanjkanja prenosnih povezav na območju Slovenije ali pa čezmejnih prenosnih poti. Leta 2004 je Eles pripravil desetletni razvojni načrt, ki vsebuje potrebne naložbe v nove visokonapetostne objekte in ključne povezave za zagotavljanje dolgoročno zadostnih zmogljivosti prenosnih poti v Sloveniji in za čezmejne izmenjave. Eles je leta 2004 pripravil potrebno projektno dokumentacijo za naslednje objekte: daljnovode 2x400 kV Krško-Beričevo, 2x400 kV Cirkovce-Pince (vključno z RTP 400/110 kV Cirkovce), 2x400 kV Okroglo-Udine, 2x110 kV Toplarna-Polje-Beričevo in dodatna transformatorja v razdelilno-transformatorskih postajah RTP 400/110 kV Krško in RTP 400/110 kV Okroglo. Shemo razvoja prikazuje slika 8.

Slika 8

3.4 Distribucija električne energije in izvajanje nalog sistemskih operaterjev

Na območju Slovenije opravlja dejavnost SODO pet izvajalcev. Izvajalci so organizirani kot gospodarske javne službe v podjetjih:

- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Celje, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Gorenjska, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Ljubljana, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Maribor, d. d.,
- Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Primorska, d. d..

Spremembe in dopolnitve EZ in Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe dejavnost sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije in gospodarske javne službe dobava električne energije tarifnim odjemalcem določata naloge in način izvajanja obeh republiških javnih služb. V skladu z omenjenima predpisoma je bilo delo podjetij za distribucijo električne energije organizirano v dveh ločenih GJS: dejavnost sistemskega operaterja in dejavnost dobava tarifnim odjemalcem, ki sta računovodsko ločeni. Poleg dejavnosti GJS opravljajo podjetja za distribucijo električne energije tudi tržne dejavnosti, kot so dobava električne energije upravičenim odjemalcem in storitvene dejavnosti, ki so prav tako računovodsko ločeni. Proizvodnjo električne energije distribucijska podjetja izvajajo v pravno ločenih hčerinskih podjetjih.

Izvajalec GJS dejavnost sistemskega operaterja: izvaja distribucijo električne energije, upravljanje, vodenje in obratovanje distribucijskega omrežja, skrbi za vzdrževanje in razvoj omrežja ter zagotavljanje dostopa do omrežja ter odkupuje električno energijo od kvalificiranih proizvajalcev, ki so priključeni na distribucijsko omrežje.

Upravlja tudi pretoke električne energije po distribucijskem omrežju, pokriva izgube v omrežju, ki so znašale za vsa distribucijska omrežja 624 GWh, ter zagotavlja varno in zanesljivo obratovanje distribucijskega omrežja. Sistemski operater je pristojen tudi za napovedovanje porabe električne energije in potrebnih energetskih virov z upoštevanjem varčevalnih ukrepov pri porabnikih za potrebe načrtovanja razvoja distribucijskega omrežja. Sistemski operater mora vzpostaviti program ukrepov za doseganje ciljev, opredeljenih v EZ, in spremljati njihovo izvajanje. O programu in njegovem izvajanju mora letno poročati agenciji in poročilo objaviti.

3.5 Podjetja elektrogospodarstva

Podjetja elektrogospodarstva sestavljajo podjetja za proizvodnjo električne energije, podjetje za prenos in podjetja za distribucijo električne energije, ki so v večinski državni lasti. Dobava električne energije upravičnim odjemalcem se izvaja kot tržna dejavnost, pri čemer se dobavitelj in upravičeni odjemalec dogovorita o količini in ceni dobavljene energije. Dobava električne energije tarifnim odjemalcem je organizirana kot GJS.

3.5.1 Poslovanje podjetij elektrogospodarstva

Poslovno leto 2004 je bilo za podjetja elektrogospodarstva uspešno. Proizvodna, prenosna in distribucijska podjetja skupaj so leto 2004 končala s čistim dobičkom 15.000 milijonov tolarjev. Nobeno podjetje ni poslovalo z izgubo.

Čisti poslovni izid podjetij elektrogospodarstva prikazuje tabela 5.

	v mio SIT		
	2002	2003	2004
Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.	2.400	1.648	4.674
Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o.	246	27	501
Soške elektrarne Nova Gorica, d. o. o.	275	34	1.253
Termoelektrarna Brestanica, d. o. o.	120	595	623
Termoelektrarna Šoštanj, d. o. o.	-796	-1.663	73
Termoelektrarna Trbovlje, d. o. o.	28	26	34
Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d. o. o.	68	319	355
Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o.	5.162	8.437	0
Skupaj	7.503	9.424	7.514
	2002	2003	2004
Hidroelektrarne skupaj	2.921	1.709	6.429
Termoelektrarne skupaj	-579	-723	1.086
Jedrska elektrarna	5.162	8.437	0
Proizvodnja skupaj	7.503	9.424	7.514
Distribucija skupaj	-2.144	2.382	5.801
Elektro-Slovenija, d. o. o.	7.130	3.739	1.685
Elektrogospodarstvo skupaj	12.489	15.545	15.000

Tabela 5: Čisti poslovni izid podjetij elektrogospodarstva
Vir: podatki podjetij

Holding Slovenske elektrarne, d.o.o. (HSE), ki združuje naslednja podjetja za proizvodnjo električne energije:

- Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.,
- Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o.,
- Soške elektrarne Nova Gorica, d. o. o.,
- Termoelektrarno Brestanica, d. o. o.,
- Termoelektrarno Šoštanj, d. o. o.,

in Premogovnik Velenje, d. d., je hkrati tudi dobavitelj električne energije. Leta 2004 je HSE dosegel čisti dobiček 9863 milijonov tolarjev (leta 2003 je dosegel čisti dobiček 3974 milijonov tolarjev).

V podjetjih elektrogospodarstva je bilo leta 2004 zaposlenih 6332 ljudi, od teh jih je bilo 2475 zaposlenih v dejavnosti proizvodnje električne energije, 3376 v dejavnosti distribucije električne energije in 481 v Elesu. Leta 2004 je bilo v podjetjih elektrogospodarstva v primerjavi z letom 2003 zaposlenih 120 ljudi manj, kar prikazuje tabela 6.

	2002	2003	2004	2004/2003
Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.	325	302	300	99,3 %
Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o.	128	127	127	100,0 %
Soške elektrarne Nova Gorica, d. o. o.	153	132	128	97,0 %
Termoelektrarna Brestanica, d. o. o.	124	123	122	99,2 %
Termoelektrarna Šoštanj, d. o. o.	605	592	592	100,0 %
Termoelektrarna Trbovlje, d. o. o.	350	343	284	82,8 %
Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d. o. o.	331	318	314	98,7 %
Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o.	634	634	610	96,2 %
Skupaj	2.650	2.571	2.477	96,3 %

	2002	2003	2004	2004/2003
Hidroelektrarne skupaj	606	561	555	98,9 %
Termoelektrarne skupaj	1.410	1.376	1.312	95,3 %
Jedrska elektrarna	634	634	610	96,2 %
Proizvodnja skupaj	2.650	2.571	2.477	96,3 %
Distribucija skupaj	3.456	3.388	3.376	99,6 %
Elektro-Slovenija, d. o. o.	509	493	481	97,6 %
Elektrogospodarstvo skupaj	6.615	6.452	6.334	98,2 %

Tabela 6: Število zaposlenih v podjetjih elektrogospodarstva
Vir: podatki podjetij

3.5.2 Lastniška struktura podjetij elektrogospodarstva

Država je edina lastnica HSE, Elesa in Rudnika Trbovlje-Hrastnik, v ostalih podjetjih elektrogospodarstva pa je večinska lastnica. Lastniška struktura se leta 2004 v primerjavi z letom 2003 ni spremenila.

	delež v %					
	RS	HSE	Drugi delničarji	MO Ljubljana	ELES GEN	Hrvaško elektrogospodarstvo
Holding Slovenske elektrarne, d. o. o.	100,0					
Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.	0,1	99,9				
Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o.		79,5	20,5			
Soške elektrarne Nova Gorica, d. o. o.		79,5	20,5			
Termoelektrarna Brestanica, d. o. o.		79,5	20,5			
Termoelektrarna Šoštanj, d. o. o.		79,5	20,5			
Termoelektrarna Trbovlje, d. o. o.	77,1		22,9			
Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d. o. o.	64,6			35,4		
Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o.					50,0	50,0
Elektro Celje, d. d.	79,5		20,5			
Elektro Primorska, d. d.	79,5		20,5			
Elektro Gorenjska, d. d.	79,5		20,5			
Elektro Ljubljana, d. d.	79,5		20,5			
Elektro Maribor, d. d.	79,5		20,5			
Elektro-Slovenija, d. o. o.	100,0					
Premogovnik Velenje, d. d.		77,7	22,3			
Rudnik Trbovlje-Hrastnik, d. o. o.	100,0					

Tabela 7: Lastniška struktura elektrogospodarskih podjetij

Vir: podatki podjetij

3.5.3 Podatki o ločenih obračunih

V skladu z Uredbo o pogojih in postopkih za izdajo ter odvzem licence za opravljanje energetske dejavnosti (Uradni list RS, št. 21/01, 31/01) si morajo vse pravne in fizične osebe, ki želijo opravljati posamezne energetske dejavnosti, pridobiti ustrezno licenco pri agenciji. EZ opredeljuje 18 energetske dejavnosti, od katerih sedanja uredba za štiri ne predvideva licenc, za preostalih 14 dejavnosti pa je predvideno 21 različnih licenc.

Do 31. decembra 2004 je agencija izdala 906 licenc, in sicer 553 pravnim in fizičnim osebam. Agenciji je bilo zaradi začasnega neopravljanja dejavnosti vrnjeno v hrambo 38 licenc.

EZ v 38. členu predpisuje, da morajo pravne osebe, ki opravljajo:

- več kot eno energetske dejavnosti na področju oskrbe z električno energijo,
- več kot eno energetske dejavnosti na področju oskrbe z zemeljskim plinom,
- poleg dejavnosti na področju oskrbe z električno energijo še drugo dejavnost (še drugo energetske ali drugo tržno dejavnost),
- poleg dejavnosti na področju oskrbe z zemeljskim plinom še drugo dejavnost (še drugo energetske ali drugo tržno dejavnost)

zagotoviti ločeno računovodsko spremljanje vsake energetske dejavnosti v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi. Navedeni člen EZ po uveljavljenih spremembah zožuje krog zavezancev za ločeno računovodsko spremljanje posameznih energetskih dejavnosti samo na pravne osebe.

V skladu z 38. členom EZ je agencija preverila, ali imetniki licenc na področju oskrbe z električno energijo opravljajo dejavnosti, za katere imajo podeljene licence, in ali za dejavnosti, ki jih opravljajo, zagotavljajo ločeno računovodsko spremljanje.

Od skupno 906 podeljenih licenc se jih 612 nanaša na področje oskrbe z električno energijo. Od tega je bilo 55 odstotkov oziroma 337 licenc podeljeno 176 pravnim osebam. Ker je imelo 67 pravnih oseb podeljeno licenco št. 5, za katero po spremembi EZ licenca ni več zahtevana, je agencija zahtevala podatke od 109 pravnih oseb. Odzvalo se jih je le 74 oziroma 68 odstotkov. Od teh jih 34 odstotkov leta 2004 ni opravljalo nobene energetske dejavnosti, od preostalih 66 odstotkov imetnikov, ki so energetske dejavnosti izvajali, pa jih je samo 65 odstotkov ločeno računovodsko spremljalo posamezne energetske dejavnosti. Leta 2004 so ločeno računovodsko spremljala posamezne energetske dejavnosti večinoma večja podjetja, ki delujejo na trgu z električno energijo. Med njimi so vsa podjetja, ki opravljajo dejavnost sistemskega operaterja.

Vse pravne osebe, ki poslujejo na področju oskrbe z električno energijo, so pri računovodskem spremljanju zavezane k uporabi slovenskih računovodskih standardov.

3.6 Regulirane dejavnosti

EZ na področju oskrbe z električno energijo v 20. členu opredeljuje naslednje obvezne republiške GJS:

- dejavnost sistemskega operaterja prenosnega omrežja,
- dejavnost sistemskega operaterja distribucijskega omrežja,
- dobava električne energije tarifnim odjemalcem,
- organiziranje trga z električno energijo.

V skladu z Zakonom o gospodarskih javnih službah (Uradni list RS, št. 32/93 in 30/98) se z GJS zagotavljajo materialne javne dobrine kot proizvodi in storitve, katerih trajno in nemoteno proizvodnjo v javnem interesu zagotavlja Slovenija zaradi zagotavljanja javnih potreb, kadar in kolikor jih ni mogoče zagotavljati na trgu. Način opravljanja GJS predpiše vlada z ustrežno uredbo, v kateri določi tudi vire financiranja za GJS.

V skladu s temi uredbami izvajajo:

- Eles: GJS dejavnost sistemskega operaterja prenosnega omrežja električne energije,
- posamezna distribucijska podjetja: GJS dejavnost sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije in GJS dobava električne energije tarifnim odjemalcem,
- Borzen: GJS dejavnost organiziranje trga z električno energijo.

Ekonomsko reguliranje GJS sistemskih operaterjev je uvedeno zaradi potrebe po usmerjanju in nadzoru delovanja podjetij na delu trgov, kjer ni mogoče zagotoviti popolne konkurence, ki bi ščitila odjemalce in druge zainteresirane.

Agencija je pristojna za določanje omrežnine za uporabo elektroenergetskih omrežij, ločeno za prenosno in distribucijsko omrežje, upravičenih stroškov in drugih elementov omrežnine za elektroenergetska omrežja. Izdaja tudi splošni akt o metodologiji za pripravo tarifnih sistemov in daje soglasje k tarifnemu sistemu za električno energijo za tarifne odjemalce.

Glede na določila EZ agencija regulira:

- distribucijska podjetja za izvajanje GJS dejavnost sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije (SODO),
- prenosno podjetje za izvajanje GJS dejavnost sistemskega operaterja prenosnega omrežja električne energije (SOP0).

EZ, ki je veljal do uveljavitve sprememb v letu 2004, je regulirane GJS opredeljeval drugače, in sicer kot: GJS prenos električne energije (PEE), GJS upravljanje prenosnega omrežja (UPO), GJS distribucija električne energije (DEE) in GJS upravljanje distribucijskega omrežja (UDO). Regulirana podjetja so leta 2004 vodila računovodske evidence po sistemu, veljavnem v začetku tega leta.

3.6.1 Obvezne republiške gospodarske javne službe, ki se financirajo iz omrežnine

Prihodki iz omrežnine so namenjeni pokrivanju stroškov, ki nastanejo z opravljanjem:

- GJS dejavnost sistemskega operaterja prenosnega omrežja električne energije (pred spremembami in dopolnitvami EZ: GJS prenosa električne energije, GJS distribucije električne energije),
- GJS dejavnost sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije (pred spremembami in dopolnitvami EZ: GJS upravljanja prenosnega omrežja in GJS upravljanja distribucijskega omrežja).

Omrežnina vključuje stroške vodenja, obratovanja in vzdrževanja omrežja, razvoja omrežja, stroške pokrivanja tehničnih izgub električne energije v omrežju in stroške sistemskih storitev.

3.6.2 Določanje omrežnine

Agencija je za prvo regulativno obdobje 2003–2005 določila omrežnino na podlagi kriterijev za upravičenost stroškov in metodologije določanja omrežnine za prenosno in distribucijsko omrežje. Pripravila jo je konec leta 2002, po potrditvi vlade pa jo je objavila v Pravilniku o spremembah pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov (Uradni list RS, št. 109/02).

V metodologiji je bilo opredeljeno regulativno obdobje treh let, ki se je začelo 1. januarja 2003. Ekonomsko reguliranje se izvaja z uporabo metode zamejene cene. Na podlagi sprejete in objavljene metodologije je agencija pripravila izračune potrebnega in izravnane prihodka iz omrežnine za vsa tri leta regulativnega obdobja in predlog spremembe cen omrežnine. Sprejeti model ekonomskega reguliranja po metodi zamejene cene je imel za posledico potrebo po 15,56-odstotnem letnem dvigu cen za omrežnino distribucije in po 13,19-odstotnem letnem dvigu cen za omrežnino prenosa v letih od 2003 do vključno leta 2005. Potreba po takem dvigu cen omrežnine glede na cene, veljavne v letu 2002, je bila posledica tega, da v preteklosti cene omrežnine niso pokrivale stroškov, v cenah pa tudi ni bil upoštevan razumen donos na sredstva.

Cene omrežnine, ki so bile izračunane na podlagi zgoraj navedene metodologije, so bile objavljene v Pravilniku o spremembi pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov (Uradni list RS, št. 11/03).

Agencija je julija 2004 pripravila korekcije izračuna potrebnega prihodka iz omrežnine za leti 2004 in 2005, iz katerih izhaja, da je ohranjena približna ničelna rast omrežnine do konca regulativnega obdobja, torej do 31. decembra 2005.

Korekcije so bile upoštevane tudi v Aktu o določitvi metodologije za obračunavanje omrežnine in metodologije za določitev omrežnine za elektroenergetska omrežja (Uradni list RS, št. 84/04).

Priloge akta so tudi:

- izhodišča ekonomskega reguliranja,
- parametri za določitev omrežnine za elektroenergetska omrežja v letih 2004 in 2005,
- razmerja med tarifnimi postavkami glede na sezone in dnevni tarifni čas,
- korekcijski faktorji z veljavnostjo od 1. avgusta 2004, ki predstavljajo mehanizem za izravnavo razlik med izravnanimi prihodki in predvidenimi prihodki posameznih izvajalcev GJS sistemskih operaterjev in se uporabljajo v pogodbah o dostopu do prenosnega omrežja med sistemskim operaterjem distribucijskega omrežja in sistemskim operaterjem prenosnega omrežja.

Z dnem uveljavitve navedenega akta je prenehal veljati Pravilnik o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov (Uradni list RS, št. 30/01, 103/01, 48/02, 109/02 in 11/03).

Skupaj z omenjenim aktom je bil objavljen Sklep o določitvi omrežnine za uporabo elektroenergetskih omrežij, ki vsebuje tarifne postavke omrežnine za:

- prenosno omrežje,
- distribucijsko omrežje,
- sistemske storitve,
- posebne sistemske storitve,
- uporabo čezmejnih prenosnih zmogljivosti povezovalnih vodov in
- povprečni strošek priključevanja.

Tarifne postavke za omrežnino agencija določa s ciljem:

- spodbujanja stroškovne učinkovitosti izvajalcev po načelu zamejene cene:
 - ločeno za prenosno in distribucijska omrežja,
 - ločeno za posamezne sistemske storitve, razen za tiste storitve, za katere se organizira konkurenčni trg,
- trajnega dvigovanja oziroma ohranjanja ravni kakovosti električne energije, ki vsebuje kakovost napajanja, zanesljivost napajanja in kakovost storitev na področju električne energije,
- spodbujanja uporabnikov omrežij k optimalni uporabi omrežij,
- preglednosti tarifnih postavk,
- trajnostnega poslovanja izvajalcev GJS sistemskih operaterjev brez izgub iz poslovanja z omejenim donosom na sredstva,
- zagotavljanja stabilnih razmer na področju prenosa in distribucije električne energije in stabilnega okolja za vlagatelje oziroma lastnike,
- spodbujanja razvoja omrežja tako, da se kakovost prenosa in distribucije električne energije trajno zvišuje ali ohranja.

Upravičenost stroškov se presoja ločeno za:

1. izdatke, povezane z naložbami v infrastrukturo, zmanjšane za prihodke iz naslova povprečnih stroškov priključevanja na omrežje in sovlaganj,
2. stroške delovanja oziroma tekočega poslovanja, ki zajemajo stroške materiala, storitev in dela, zmanjšane za prihodke, ki jih regulirane dejavnosti ustvarjajo poleg prihodkov iz omrežnine,
3. stroške za nakup električne energije za pokrivanje izgub v omrežju.

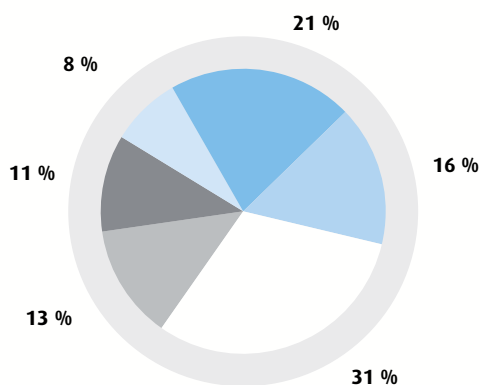
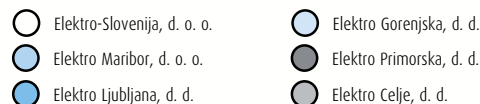
Cena je posledica potrebnega prihodka in napovedi količinske porabe električne energije. Napoved porabe se določi tako, da jo na podlagi uteži, kot so realizirane količine v preteklosti, pripravi agencija in uskladi z napovedmi porabe reguliranih podjetij.

Ocena potrebnega prihodka za regulirane dejavnosti temelji na združitvi štirih glavnih komponent: upravičenih stroškov delovanja in vzdrževanja, amortizacije, donosa na sredstva, stroškov izgub v omrežju. Ocena potrebnega prihodka sistemskega operaterja prenosnega omrežja pa vključuje tudi peto komponento – stroške sistemskih storitev.

Za upravičene štejejo stroški, ki se za regulativno obdobje ugotavljajo tudi na podlagi primerjalnih analiz (v nadaljevanju: benchmarking). Na podlagi benchmarking metod, ki upoštevajo specifične karakteristike, vezane na naravo omrežij posameznega podjetja, so podjetjem zagotovljeni enaki pogoji za ugotavljanje relativne poslovne uspešnosti.

Agencija za potrebe določanja upravičenih stroškov podrobno analizira računovodske izkaze reguliranih podjetij po posameznih dejavnostih in na podlagi dodatno zahtevanih podrobnejših podatkov o poslovanju pripravlja podlage za primerjalne analize.

Tako je bil v letu 2004 z upoštevanjem količinske porabe 12.072,3 GWh električne energije načrtovan prihodek iz omrežnine (brez sistemskih storitev) 54.470,0 milijona tolarjev in prihodek iz deleža CUO za sistemsko storitve 6670,8 milijona tolarjev, skupna realizacija pa je znašala 61.887,9 milijona tolarjev.

Struktura prihodka iz omrežnine s sistemskimi storitvami

Slika 9

Vir: agencija

3.6.3 Rezultati poslovanja reguliranih podjetij za prenos in distribucijo električne energije

Distribucijska podjetja so za leto 2004 ločeno vodila poslovanje za naslednje dejavnosti:

- distribucijo električne energije (GJS),
- upravljanje distribucijskega omrežja (GJS),
- dobavo tarifnim odjemalcem (GJS),
- dobavo upravičenim odjemalcem,
- druge tržne dejavnosti.

Prenosno podjetje je ločeno vodilo poslovanje za naslednje dejavnosti:

- prenos električne energije (GJS),
- upravljanje prenosnega omrežja (GJS),
- telekomunikacije (do izločitve 1. julija 2004),
- ICES, Izobraževalni center elektrogospodarstva Slovenije (do izločitve decembra 2004).

	v mio SIT			
	2002	2003	2004	2004/2003
Elektro Celje, d. d.	-635,0	602,2	875,3	145,3 %
Elektro Primorska, d. d.	165,8	450,5	859,4	190,8 %
Elektro Gorenjska, d. d.	440,6	432,0	815,8	188,8 %
Elektro Ljubljana, d. d.	-529,5	703,9	1.995,6	283,5 %
Elektro Maribor, d. d.	-1.585,8	193,8	1.275,8	658,2 %
Skupaj distribucija	-2.143,9	2.382,4	5.821,9	244,4 %
Elektro-Slovenija, d. o. o.	7.129,8	3.738,9	1.684,6	45,1 %
Skupaj	4.985,9	6.121,3	7.506,6	122,6 %

Tabela 8: Poslovni izid podjetij prenosa in distribucije

Vir: podatki podjetij

Rezultat poslovanja reguliranih podjetij v letu 2004 je bil v primerjavi z letom 2003 precej ugodnejši, saj je bil poslovni izid višji za 22,6 odstotka oziroma za 1385,3 milijona tolarjev.

Distribucijska podjetja so poslovno leto 2004 končala z dobičkom 5821,9 milijona tolarjev, Eles pa z dobičkom 1684,6 milijona tolarjev.

Delež poslovnega izida v prihodkih za leto 2004 prikazuje spodnja preglednica.

	2003	2004
Elektro Celje, d. d.	2,0 %	2,7 %
Elektro Primorska, d. d.	1,7 %	2,9 %
Elektro Gorenjska, d. d.	2,5 %	4,2 %
Elektro Ljubljana, d.d.	1,1 %	3,0 %
Elektro Maribor, d. d.	0,5 %	3,2 %
Skupaj distribucija	1,4 %	3,1 %
Elektro-Slovenija, d. o. o.	9,0 %	3,3 %
Skupaj	2,9 %	3,2 %

Tabela 9: Delež poslovnega izida v prihodkih za leto 2004

Vir: podatki podjetij

3.6.3.1 Poslovanje distribucijskih podjetij

Dejavnosti distribucijskih podjetij, za katerih reguliranje je pristojna agencija, so poslovno leto 2004 končala z dobičkom 3896,7 milijona tolarjev. Vsa distribucijska podjetja so na dejavnosti GJS dobava tarifnim odjemalcem izkazala veliko izgubo, ki znaša skupno 4835,9 milijona tolarjev. Vzrok za tako veliko izgubo je zadrževanje cene za tarifne odjemalce, ki ne pokriva stroškov za električno energijo in cen za uporabo omrežij. Primanjkljaj na dejavnosti dobava tarifnim odjemalcem se je nadomeščal s prelivanjem likvidnih sredstev iz drugih dejavnosti in krediti. Agencija ocenjuje, da gre za začasen pojav, povezan s postopnim uvajanjem trga in tudi državnim zaviranjem reguliranih cen. Razmere se bodo uredile najpozneje 1. julija 2007, ko bodo tudi sedanji tarifni odjemalci postali upravičeni.

	2003			2004			2004/2003		
	UDO, DEE oz. UPO, PEE	DTO	Skupaj GJS	UDO, DEE oz. UPO, PEE	DTO	Skupaj GJS	UDO, DEE oz. UPO, PEE	DTO	Skupaj GJS
Elektro Celje, d. d.	826,7	-938,0	-111,3	793,0	-912,1	-119,1	95,9 %	97,2 %	107,0 %
Elektro Primorska, d. d.	772,7	-1.232,7	-460,0	758,8	-670,5	88,3	98,2 %	54,4 %	-19,2 %
Elektro Gorenjska, d. d.	563,3	-912,6	-349,2	352,3	-356,4	-4,2	62,5 %	39,1 %	1,2 %
Elektro Ljubljana, d. d.	1.459,6	-2.228,5	-768,9	1.154,5	-1.761,0	-606,5	79,1 %	79,0 %	78,9 %
Elektro Maribor, d. d.	618,2	-1.319,6	-701,4	838,2	-1.135,9	-297,8	135,6 %	86,1 %	42,5 %
Skupaj distribucija	4.240,5	-6.631,4	-2.390,9	3.896,7	-4.835,9	-939,3	91,9 %	72,9 %	39,3 %

Tabela 10: Rezultat poslovanja distribucijskih podjetij po reguliranih dejavnostih

Vir: podatki podjetij

Distribucijska podjetja so v letu 2004 z izvajanjem tržnih dejavnosti dosegla dobiček 6761,2 milijona tolarjev.

	v mio SIT			
	UDO, DEE oz. UPO, PEE	DTO	Tržne dejavnosti	Podjetje
Elektro Celje, d. d.	793,0	-912,1	994,4	875,3
Elektro Primorska, d. d.	758,8	-670,5	771,1	859,4
Elektro Gorenjska, d. d.	352,3	-356,4	820,0	815,8
Elektro Ljubljana, d. d.	1.154,5	-1.761,0	2.602,1	1.995,6
Elektro Maribor, d. d.	838,2	-1.135,9	1.573,6	1.275,8
Skupaj distribucija	3.896,7	-4.835,9	6.761,2	5.821,9

Tabela 11: Rezultat poslovanja distribucijskih podjetij po dejavnostih

Vir: podatki podjetij

Regulirani dejavnosti SODO in distribucija električne energije sta financirani iz omrežnine za distribucijska omrežja. Realizacija prihodka iz omrežnine je bila v primerjavi z načrtovano realizacijo iz regulativnega okvira za leto 2004 višja za 0,9 odstotka ali 385,1 milijona tolarjev, kar je posledica razlike med načrtovano in realizirano porabo električne energije.

v mio SIT

	2003			2004			% real. 2004/2003
	Realizacija	Regulativni okvir	% real.	Realizacija	Regulativni okvir	% real.	
Elektro Celje, d. d.	8.018,4	7.853,4	102,1 %	8.203,0	8.041,0	102,0 %	102,3 %
Elektro Primorska, d.d.	6.716,9	6.400,0	105,0 %	6.772,9	6.593,4	102,7 %	100,8 %
Elektro Gorenjska d. d.	4.901,5	4.954,2	98,9 %	4.981,4	4.999,8	99,6 %	101,6 %
Elektro Ljubljana, d. d.	12.793,1	12.445,7	102,8 %	13.103,6	13.008,4	100,7 %	102,4 %
Elektro Maribor, d. d.	8.983,1	8.968,0	100,2 %	9.923,7	9.956,9	99,7 %	110,5 %
Skupaj distribucija	41.413,0	40.621,3	101,9 %	42.984,6	42.599,5	100,9 %	103,8 %

Tabela 12: Primerjava realiziranih in predvidenih prihodkov iz omrežnine v letu 2003 in 2004

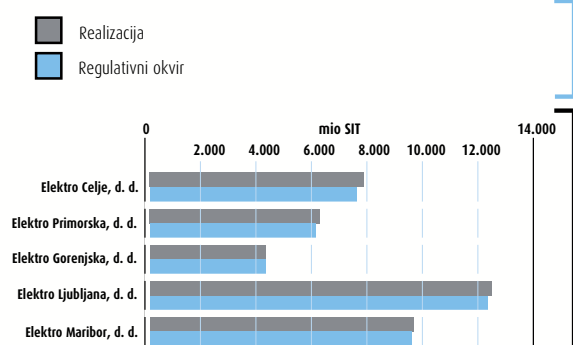
Vir: podatki podjetij in agencija

v mio SIT

	Plan 1	Realizacija 2	% real. 3=2/1
Elektro Celje, d. d.	8.166,0	8.441,0	103,4 %
Elektro Primorska, d. d.	6.693,4	6.963,0	104,0 %
Elektro Gorenjska, d. d.	5.118,5	5.089,8	99,4 %
Elektro Ljubljana, d. d.	13.308,4	13.580,4	102,0 %
Elektro Maribor, d. d.	10.225,9	10.236,6	100,1 %
Skupaj distribucija	43.512,2	44.310,8	101,8 %

Tabela 13: Načrtovani in realizirani prilivi iz omrežnine in povprečnih stroškov priključevanja

Vir: agencija

Primerjava realiziranih in predvidenih prihodkov iz omrežnine v letu 2004

Vir: agencija

Slika 10

Za leto 2004 je bil načrtovani priliv iz naslova zaračunavanja povprečnih stroškov priključevanja 912,8 milijona tolarjev, realizirani pa 1326,3 milijona tolarjev.

Skupno vrednost realiziranih in načrtovanih prilivov iz omrežnine in povprečnih stroškov priključevanja v letu 2004 prikazuje tabela 13.

3.6.3.2 Poslovanje prenosnega podjetja

SOPo je končal poslovno leto z dobičkom 1684,6 milijona tolarjev, od tega regulirane dejavnosti z dobičkom 1530,5 milijona tolarjev.

Agencija je v regulativnem okviru za leto 2004 načrtovala 11.870,9 milijonov tolarjev prihodka iz omrežnine za prenosno omrežje. Zaradi večje porabe električne energije od načrtovane je bil prihodek iz omrežnine večji, in sicer za 2,9 odstotka in je znašal 12.210,7 milijona tolarjev. Na dober poslovni rezultat v letu 2004 so vplivali dodatni prihodki iz naslova mehanizma čezmejnega trgovanja, ki se upoštevajo pri določitvi omrežnine naslednjega regulativnega obdobja, prav tako pa tudi v primerjavi z načrtovanimi prihodki višji prihodki od telekomunikacij.

Načrtovani prihodek iz naslova sistemskih storitev za leto 2004 je znašal 6670,8 milijona tolarjev, realizirani pa 6692,6 milijona tolarjev. Prihodek iz naslova sistemskih storitev in čezmerno prevzete jalove energije je skupaj znašal 6855,8 milijona tolarjev, stroški pa 7165,9 milijona tolarjev. Eles je imel na tej postavki izgubo 310,1 milijona tolarjev.

Eles je izkazal izgubo 148,7 milijona tolarjev tudi na postavki prednostnega dispečiranja.

3.6.3.3 Investicijska vlaganja podjetij za prenos in distribucijo električne energije

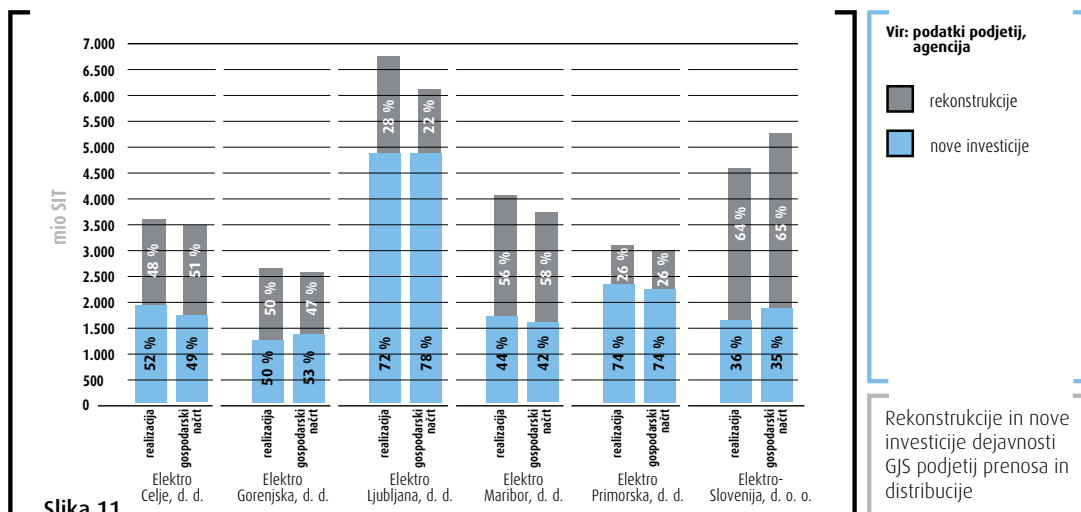
EZ v določbah 22. in 23. a člena nalaga GJS dejavnosti sistemskih operaterjev na prenosnem in distribucijskem omrežju odgovornost za vzdrževanje in razvoj omrežja, zagotavljanje dolgoročne zmogljivosti omrežja ter zanesljivosti oskrbe z električno energijo. Zakonska odgovornost sistemske operaterje torej zavezuje h kontinuiranim, preudarnim in učinkovitim naložbam v razvoj ter obnovo elektroenergetskega omrežja.

Podjetja so leta 2004 v okviru dejavnosti GJS sistemskega operaterja prenosnega omrežja in GJS sistemskih operaterjev distribucijskega omrežja namenila za gradnjo novih in posodobitev obstoječih zmogljivosti na omrežju za prenos in distribucijo električne energije 24.832 milijonov tolarjev, kar je 6,4 odstotka več kot v letu 2003. Vrednost investicijskih naložb na distribucijskem omrežju leta 2004 je presegla naložbe v letu 2003 za 15 odstotkov, na prenosnem omrežju pa so investicijske naložbe dosegle le 80,1 odstotka vrednosti, uresničene v letu 2003.

v mio SIT

	2003	2004	2004	2004	Indeks realizacije		
	Realizacija	Gosp. načrt	(2003-2005) Req. okvir	Realizacija	2004/2003	Gosp. načrt	Req. okvir
	1	2	3	4	5=4/1	6=4/2	7=4/3
Elektro Celje, d. d.	3.260	3.487	3.487	3.579	109,8	102,7	102,7
Elektro Gorenjska, d. d.	2.786	2.593	2.593	2.640	94,8	101,8	101,8
Elektro Ljubljana, d. d.	5.636	6.165	5.168	6.708	119,0	108,8	129,8
Elektro Maribor, d. d.	3.348	3.751	3.749	4.090	122,2	109,1	109,1
Elektro Primorska, d. d.	2.530	2.984	2.984	3.181	125,7	106,6	106,6
Skupaj distribucija	17.561	18.979	17.980	20.199	115,0	106,4	112,3
Elektro-Slovenija, d. o. o.	5.780	5.264	5.264	4.632	80,1	88,0	88,0
Skupaj	23.341	24.243	23.244	24.832	106,4	102,4	106,8

Tabela 14: Realizacija investicijskih vlaganj v letu 2004
Vir: podatki podjetij

Naložbe v gradnjo in obnovo elektroenergetskega omrežja so za 2,4 odstotka presegle naložbe, načrtovane v gospodarskih načrtih podjetij in za 6,8 odstotka naložbe, ki jih je v ta namen predvidela agencija v regulativnem okviru za leto 2004. Na distribucijskem omrežju so bili z naložbami, vrednimi 20.199 milijonov tolarjev, načrti preseženi, na prenosnem omrežju naložbe niso bile uresničene v načrtovani vrednosti.

Podjetja so 13.833 milijonov tolarjev, kar je 56 odstotkov skupno investiranih sredstev, namenila za nove investicije in 10.999 milijonov tolarjev oziroma 44 odstotkov investiranih sredstev za obnovo in posodabljanje elektroenergetskih objektov. Razmerje med sredstvi, namenjenimi rekonstrukcijam in novim investicijam, je bilo med podjetji različno.

Na distribucijskem omrežju so večino naložb namenili gradnji in obnovi sredjenapetostnega in nizkonapetostnega omrežja ter obnovi razdelilnih transformatorskih postaj na 110-kilovoltnem omrežju. Pripravljena je bila dokumentacija za naložbe v nove objekte na 110-kilovoltnem omrežju (RTP, daljnovodi in kablovodi), v katere bodo investirali v prihodnjih letih.

Sistemske operater prenosnega omrežja je obnavljal in posodabljal predvsem razdelilne transformatorske postaje (RTP Kidričevo in RTP Koper) in končal naložbe v RTP Divača in RTP Krško. Intenzivna gradnja in obnova visokonapetostnega omrežja, predvsem 400-kilovoltnega, ter večje naložbe v interkonekcijske vode so predvidene v prihodnjih letih.

Sistemske operaterji distribucijskih omrežij so pretežno del naložb financirali z amortizacijo v vrednosti 13.384 milijonov tolarjev, kar je 66 odstotkov vseh investiranih sredstev. Preostale vire so dobili z uporabo drugih lastnih sredstev (dobiček tekočega in preteklih let), najetjem posojil pri poslovnih bankah in sovlaganji uporabnikov omrežja.

Sistemeski operater prenosnega omrežja je 85 odstotkov naložb financiral z amortizacijo v vrednosti 3918 milijonov tolarjev, 15 odstotkov pa z uporabo drugih lastnih sredstev.

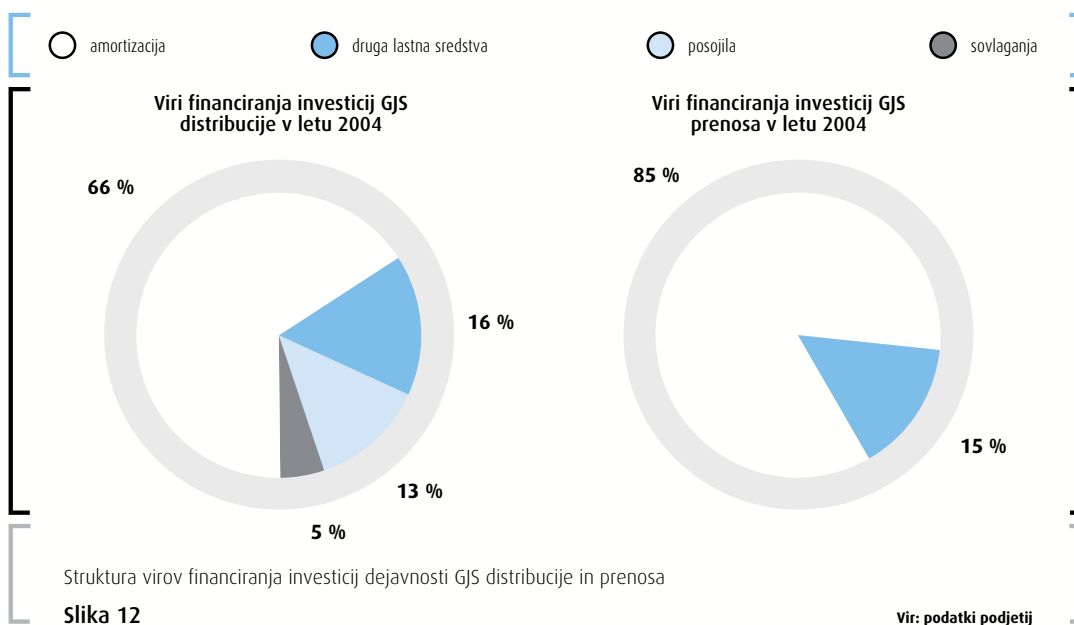
Vire financiranja investicijskih naložb v podjetjih prikazujeta tabela 15 in slika 12.

Viri financiranja investicijskih naložb v letu 2004

	Amortizacija 1	Druga lastna sredstva 2	Posojila 3	Sovlaganja 4	Skupaj 5=1+2+3+4
Elektro Celje, d. d.	2.962	618	0	0	3.579
Elektro Gorenjska, d. d.	1.297	461	882	0	2.640
Elektro Ljubljana, d. d.	3.192	1.983	800	732	6.708
Elektro Maribor, d. d.	3.936	0	0	154	4.090
Elektro Primorska, d. d.	1.997	134	860	190	3.181
Skupaj distribucija	13.384	3.196	2.542	1.077	20.199
Elektro-Slovenija, d. o. o.	3.918	714	0	0	4.632
Skupaj	17.302	3.911	2.542	1.077	24.832

Tabela 15: Viri financiranja investicij dejavnosti GJS sistemskega operaterja prenosnega omrežja in GJS sistemskega operaterja distribucijskega omrežja

Vir: podatki podjetij

Število članov z neomejenim sodelovanjem	16
Število članov z omejenim delovanjem	1
Število evidentiranih pogodb	5.814
Količina električne energije iz dvostranskih pogodb (v MWh)	28.112.671

Tabela 16: Delovanje članov borze

3.6.4 Poslovanje organizatorja trga

Borzen, organizator trga z električno energijo, ki je hčerinsko podjetje Elesa, je poslovno leto 2004 končal s čistim dobičkom 10,6 milijona tolarjev. Leta 2004 je imel 525,9 milijona tolarjev vseh prihodkov, kar je 8,3 odstotka več kot leta 2003. Celotni odhodki so znašali 514,7 milijona tolarjev in so bili glede na leto prej večji za 7,6 odstotka. Čisti dobiček leta 2004 je višji od čistega dobička leta 2003 za 49,2 odstotka.

Osnovne naloge Borzena so:

- borza električne energije,
- obračun in poravnava sklenjenih poslov na organiziranem trgu,
- evidentiranje dvostranskih pogodb,
- izdelava vozniških redov,
- obračun odstopanj,
- javno objavljanje tržnih gibanj.

Kot izvajalec gospodarske javne službe se Borzen financira iz tarife za izvajanje storitev organizatorja trga z električno energijo, ki jo na podlagi Uredbe o načinu izvajanja GJS organiziranje trga z električno energijo (Uradni list RS, št. 54/00 in 70/03) potrdi vlada. Borzen opravlja dejavnost evidentiranja dvostranskih pogodb električne energije, ki finančno bremeni vse uporabnike omrežja, se poravnava kot sestavni del cene za uporabo omrežja in se ne zaračunava posebej pri prijavi pogodb. Poleg tega Borzen opravlja dejavnosti evidentiranja pogodb na izvozni meji, trgovanja na organiziranem trgu in trgu prednostnega dispečiranja, izvaja avkcije za čezmejne zmogljivosti, kliring dvostranskih pogodb pa tudi izobraževanje in svetovanje.

Tabela 16 vsebuje podatke o številu članov borze, številu dvostranskih pogodb in količini električne energije iz dvostranskih pogodb v letu 2004.

3.7 Trg z električno energijo

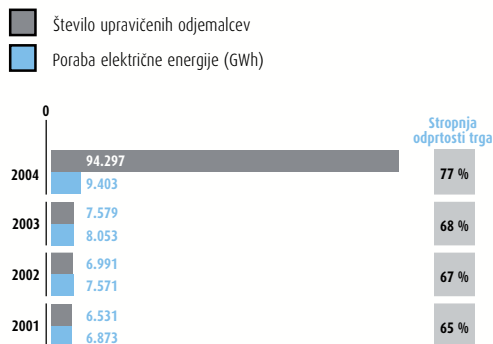
S 1. julijem 2004 so v Sloveniji po EZ dobili pravico do izbire dobavitelja električne energije vsi odjemalci razen gospodinjstkih. Ti so ostali tarifni odjemalci in se jim električna energija dobavlja v skladu s tarifnim sistemom v okviru GJS dejavnosti dobava električne energije tarifnim odjemalcem.

3.7.1 Značilnosti trga z električno energijo

Trg z električno energijo se deli na trg na debelo in trg na drobno. Prvi predstavlja trgovanje v ožjem pomenu besede, torej nakup in prodajo električne energije, namenjene nadaljnji prodaji. Na tem trgu ponuja energijo le malo ponudnikov. Glavnino trgovanja v Sloveniji predstavlja trg na drobno, ki ga definiramo kot nakup in prodajo električne energije za dobavo končnemu odjemalcu. Na obeh trgih je mogoče dvostransko trgovanje in trgovanje na borzi z električno energijo, v Sloveniji na Borzenu. Trga z električno energijo leta 2004 niso omejevale dolgoročne pogodbe.

Glavnina trgovanja z električno energijo v Sloveniji poteka znotraj državne meje, trgovanje čez mejo pa je omejeno z zmogljivostmi čezmejnih prenosnih poti.

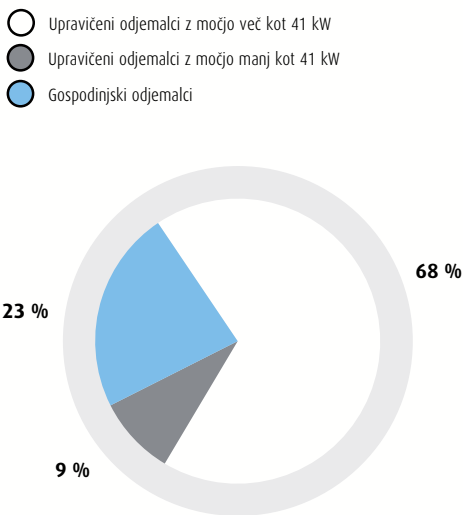
Slovenski EES obratuje sinhrono v interkonekciji UCTE, ki zahteva od vsake države izpolnjevanje kriterijev zanesljivosti, med njimi zagotavljanje rezerv v velikosti največjega proizvodnega objekta. Ker ima slovenski EES velike proizvodne enote, mora SOPO v Sloveniji zagotoviti relativno velike sekundarne in terciarne rezerve. Zato sistemska obratovalna navodila za prenosno omrežje omogočajo operaterju prenosnega omrežja, da sklene do 40 odstotkov pogodb s ponudniki, ki imajo proizvodnjo zunaj Slovenije. Ta del sistemskih storitev SOPO kupi na prostem trgu, preostalih 60 odstotkov sistemskih storitev pa zagotavljajo ponudniki s proizvodnjo v Sloveniji.

Dinamika odpiranja trga z električno energijo

Slika 13

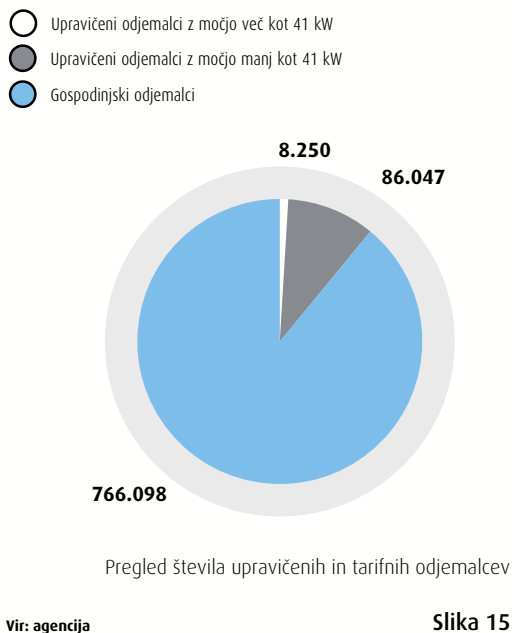
Vir: agencija

Razmerje porabljene električne energije med upravičenimi in tarifnimi odjemalci

Slika 14

Vir: agencija

Slika 15

3.7.1.1 Stopnja odprtosti trga z električno energijo

Stopnja odprtosti trga z električno energijo je prikazana z razmerjem med količino električne energije, dobavljeno upravičenim odjemalcem, in vso dobavljeno energijo v Sloveniji.

Od odprtja trga z električno energijo 15. aprila 2001 pa do 30. junija 2004 so lahko v Sloveniji po EZ kupovali električno energijo na trgu samo odjemalci, ki so imeli več kot 41 kW priključne moči na enem odjemnem mestu. Sprememba EZ, sprejeta leta 2004, pa določa, da imajo od 1. julija 2004 pravico do izbire svojega dobavitelja vsi odjemalci razen odjemalcev, ki uporabljajo električno energijo za gospodinjске namene. Od 1. julija 2007 bodo imeli možnost izbire dobavitelja vsi odjemalci električne energije.

Od 1. julija 2004 je v Sloveniji imelo pravico izbire dobavitelja 94.297 odjemalcev, kar je dobrih 10 odstotkov od skupno 860.395 odjemalcev. Poraba teh odjemalcev je znašala 9403 GWh. Trg v Sloveniji se je povečal približno za 1400 GWh električne energije, tako da je stopnja odprtosti trga glede na celotno porabo električne energije v Sloveniji znašala 77 odstotkov.

3.7.1.2 Glavni udeleženci proizvodnega trga in njihovi tržni deleži

Na področju proizvodnje električne energije v Sloveniji deluje v sistemu osem večjih podjetij. Od teh je pet podjetij DEM, SEL, SENG, TEŠ in TEB združeno v HSE, ki med drugim trži skupno proizvedeno električno energijo. Polovico proizvedene električne energije iz jedrske elektrarne trži Eles Gen. Električna energija, proizvedena v TET in TE-TOL, se je tržila na Borzenu in po sistemu prednostnega dispečiranja.

Tržne deleže proizvajalcev na proizvodnem trgu v Sloveniji prikazuje tabela 17.

	Delež instalirane moči (%)	Energija (GWh)	Delež energije (%)
HSE	66,2	7.272	63,9
NEK	24,2	2.606	22,9
TET	5,9	611	5,4
Ostali	3,7	892	7,8
Skupaj	100,0	11.381	100,0

Tabela 17: Tržni deleži proizvajalcev električne energije v Sloveniji

Vir: agencija

3.7.2 Dvostransko trgovanje z električno energijo

Dobavitelji upravičenim odjemalcem na distribucijskem omrežju in upravičeni odjemalci, priključeni na prenosno omrežje, so glavno električne energije prevzemali od največjih ponudnikov oziroma proizvajalcev električne energije, kot sta HSE in NEK. Cene in količine električne energije so bile dogovorjene v letnih pogodbah. Za dodatne potrebe odjemalcev in pokrivanje izgub v omrežju so podjetja za distribucijo električne energije kupovala električno energijo od kvalificiranih proizvajalcev ali na organiziranem trgu električne energije (dnevni trg in trg prednostnega dispelčiranja). Na organiziranem trgu so trgovala tudi s presežnimi količinami električne energije.

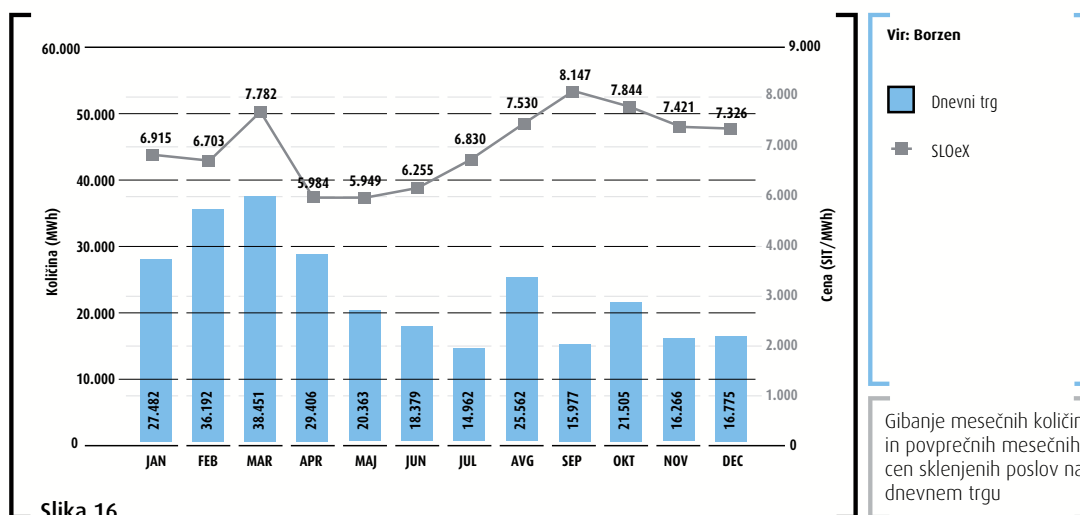
Upravičeni odjemalci, priključeni na distribucijsko omrežje, so električno energijo kupovali od trgovcev na domačem trgu na podlagi letnih pogodb. Večji distribucijski odjemalci in odjemalci na prenosnem omrežju pa so del potreb po električni energiji uvozili na podlagi razpisov čezmejnih proizvodnih zmogljivosti za leto 2004.

3.7.3 Trgovanje na organiziranem trgu

Organiziranemu trgu so se v letu 2004 pridružili trije novi člani (Electras, d. o. o., Elektro prodaja, d. o. o., in Is-trabenz - Gorenje, d. o. o.); konec leta 2004 jih je bilo skupaj 13. V skladu s pravili za delovanje trga z električno energijo je bilo leta 2004 organiziranih 256 tržnih srečanj in sklenjenih 5758 poslov. Na letni ravni je celotna količina trgovane energije dosegla 281.320 MWh, kar je 2,22 odstotka celotne slovenske porabe električne energije.

Borzen dnevno izračunava in javno objavlja indeks organiziranega trga z električno energijo SLOeX, trgovane količine po posameznih produktih in enotne tečaje produktov sprotnega trgovanja. Vrednost indeksa je povprečna tehtana cena vseh sklenjenih poslov na dnevnem trgu.

Udeleženci organiziranega trga so leta 2004 trgovali s petimi standardiziranimi produkti, in sicer s pasovno energijo, trapezno energijo, nočno energijo, od 3. maja 2004 pa še z evrotrapezno energijo in evronočno energijo, pri avkcijskem trgovanju pa s produkti urne energije. Količine trgovane energije so v letu 2004 zelo nihale. Povprečna mesečna trgovana količina je nihala med 483 MWh julija in 1293 MWh februarja. Največja dnevna količina v letu 2004 je bila dosežena pri trgovanju za 6. april, in sicer 3037 MWh. Promet na dnevnem trgu

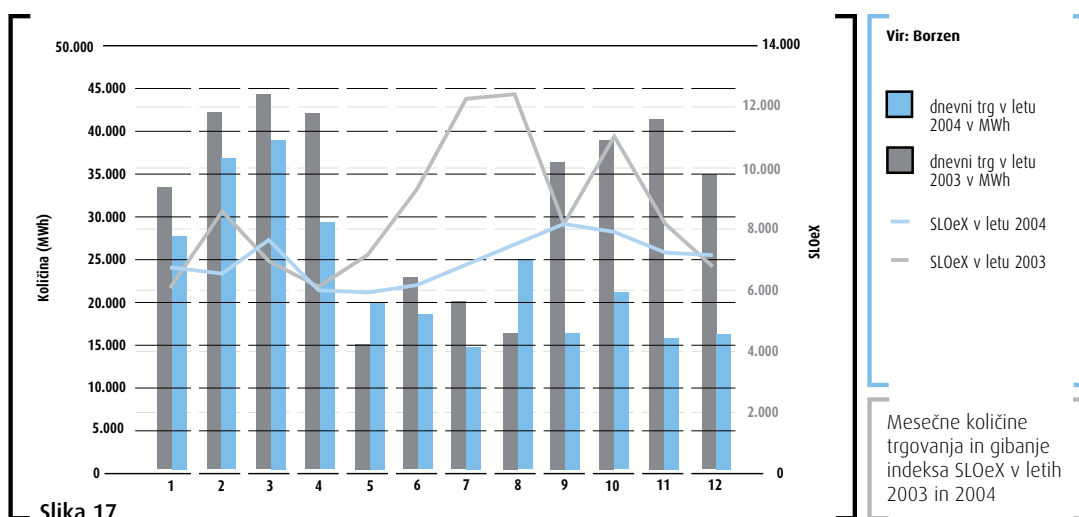
Slika 16

je bil za 27 odstotkov nižji kot leta 2003, kar lahko delno pripišemo vremenskim vplivom, manjšemu deležu prednostnega dispečiranja, ki je bil prodan na dnevnem trgu, in manjši naklonjenosti dobaviteljev tveganju. Gibanje mesečnih količin na dnevnem trgu in povprečnih mesečnih cen na organiziranem trgu leta 2004 kaže slika 16.

Cene posameznih produktov na dnevnem trgu so bile leta 2004 veliko bolj stabilne kot leta 2003. Glede na povpraševanje, ki je bilo manjše kot leto prej, je bila ponudba na dnevnem trgu zadostna in zato nenadnih cenovnih skokov zaradi večjih temperaturnih sprememb ni bilo. Cenovni razpon med najvišjo in najnižjo povprečno mesečno ceno se je zmanjšal s 6565 tolarjev za MWh v letu 2003 na 2198 tolarjev za MWh v letu 2004. To je pomenilo tudi manj tveganja za člane borze, ki so si kot del svojega portfelja priskrbeli električno energijo na borzi oziroma so s pomočjo nakupa ali prodaje energije na borzi uravnavali svoj diagram odjema. Povprečna letna cena pasovne energije, ki predstavlja 78 odstotkov trgovane energije na borzi, je bila 16 odstotkov nižja kot leta 2003 in je znašala 7150 tolarjev za MWh. Povprečni letni indeks SLOeX za leto 2004 znaša 7074 indeksnih točk, kar je 18 odstotkov oziroma 1561 indeksnih točk manj kot leta 2003.

Udeleženci trgovanja so v letu 2004 oddali 29.393 ponudb, kar je 728 ponudb več kot leto prej; 14.670 ponudb oziroma 49,91 odstotka jih je bilo prodajnih in 14.723 ponudb oziroma 50,09 odstotka nakupnih. Oddanih ponudb pri sprotnem načinu trgovanja je bilo 23.374, od tega kar 12.167 za pasovno energijo, 5424 za trapezno energije in 3190 ponudb za nočno energijo. Za evroprodukta, s katerima so začeli trgovati na začetku maja, je bilo oddanih 2212 ponudb za evrotrapezno energijo in 3190 ponudb za evronočno energijo. Pri avkcijemskem trgovanju je bilo oddanih 6019 ponudb.

Primerjava trgovanih količin na dnevnem trgu po mesecih med letoma 2003 in 2004 pokaže, da je v vseh mesecih, razen maja in avgusta, količina trgovanja padla. Vrednosti količin in indeksa SLOeX po mesecih prikazuje slika 17.

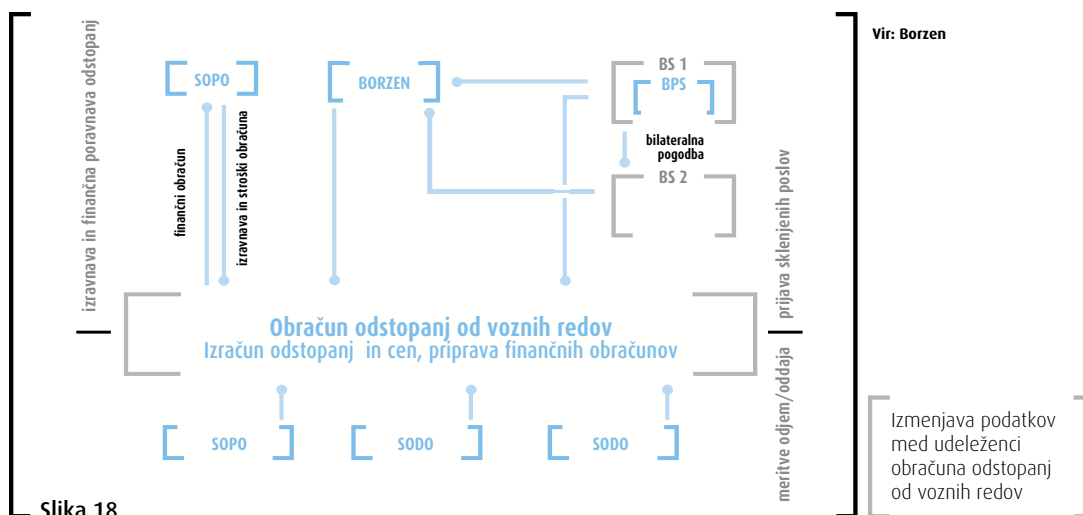
3.7.4 Izravnalni trg

Izvedba obračuna in poračuna izravnave odstopanj predaje in odjema električne energije je prešla na Borzen z Uredbo o spremembah uredbe o načinu izvajanja gospodarske javne službe prenos električne energije in gospodarske javne službe upravljanje prenosnega omrežja (Uradni list RS, št. 70/03) in Uredbo o spremembah in dopolnitvah uredbe o načinu izvajanja gospodarske javne službe organiziranje trga z električno energijo (Uradni list RS, št. 70/03). Borzen je v skladu z uredbo pripravil Dopolnitve pravil za delovanje trga z električno energijo, ki so bile objavljene v Uradnem listu RS, št. 118/03. V pravilih je bilo dodano poglavje, ki ureja način ugotavljanja odstopanj oddaje in odjema električne energije od napovedanih vozni redov, obračunavanje in finančno poravnavo ugotovljenih odstopanj (v nadaljevanju: obračun odstopanj) za subjekte izravnave odstopanj oddaje in odjema električne energije od vozni redov ter vsebino bilančne pogodbe med nosilcem bilančne skupine in SOPO. Dopolnjena pravila se uporabljajo od 1. januarja 2004 in od takrat Borzen tudi izvaja obračun odstopanj.

3.7.4.1 Ugotavljanje odstopanj in postopek obračuna odstopanj

Ugotavljanje količinskih odstopanj in priprava finančnega obračuna odstopanj od vozni redov se opravlja mesečno za preteklo obračunsko obdobje, to je za pretekli mesec. Po zbranih informacijah in potrjenih količinskih obračunih so subjekti izravnave, združeni v bilančne skupine, od Borzena prejeli finančne obračune, na podlagi katerih jim je Eles SOPO izdal fakture. Eles SOPO je bil v okviru finančne poravnave odstopanj pristojen za ugotavljanje in obveščanje o dokončnosti poravnave.

V okviru izvajanja obračuna odstopanj se dnevno izračunava in objavlja urni indeks CSLOeX, ki se upošteva v enačbi za izračun osnovnih cen odstopanj. Po prvih treh mesecih je bil, z nekaterimi izjemami, vzpostavljen sistem dokaj redne izmenjave podatkov, potrebnih za izračunavanje odstopanj.

Slika 18

Med letom so odgovorni bilančnih skupin podpisali bilančne pogodbe, katere jim je poslal Eles SOPO. V letu 2004 so na regulacijskem območju Slovenije tako delovale naslednje bilančne skupine:

- APT Power Trading SL, d. o. o.,
- C&G, d. o. o.,
- Electras, d. o. o.,
- Električni finančni tim, prodaja električne energije, d. o. o.,
- Entrade, d. o. o.,
- HSE, d. o. o.,
- Istrabenz - Gorenje, d. o. o.,
- TE-TOL,
- TET, d. o. o.

in bilančne podskupine, ki so bile vse članice bilančne skupine HSE:

- Elektro Celje, d. d.,
- Elektro Gorenjska, d. d.,
- Elektro Ljubljana, d. d.,
- Elektro Maribor, d. d.,
- Elektro Primorska, d. d.,
- Elektro prodaja, d. o. o.

V skladu s pravili za delovanje trga z električno energijo so bili leta 2004 udeleženci količinskega in finančnega obračuna odstopanj oddaje in odjema električne energije od napovedanih vozni redov odgovorni bilančni

nih skupin HSE, TET in TE-TOL. To so bilančne skupine, ki so imele fizična prevzemna mesta. Udeleženci količinskega obračuna odstopanj pa so bili odgovorni bilančnih podskupin Elektro Celje, Elektro Gorenjska, Elektro Ljubljana, Elektro Maribor, Elektro Primorska in Elektro prodaja. Odgovorni ostalih bilančnih podskupin v letu 2004 niso imeli fizičnih primopredajnih mest in niso povzročili odstopanj od voznih redov.

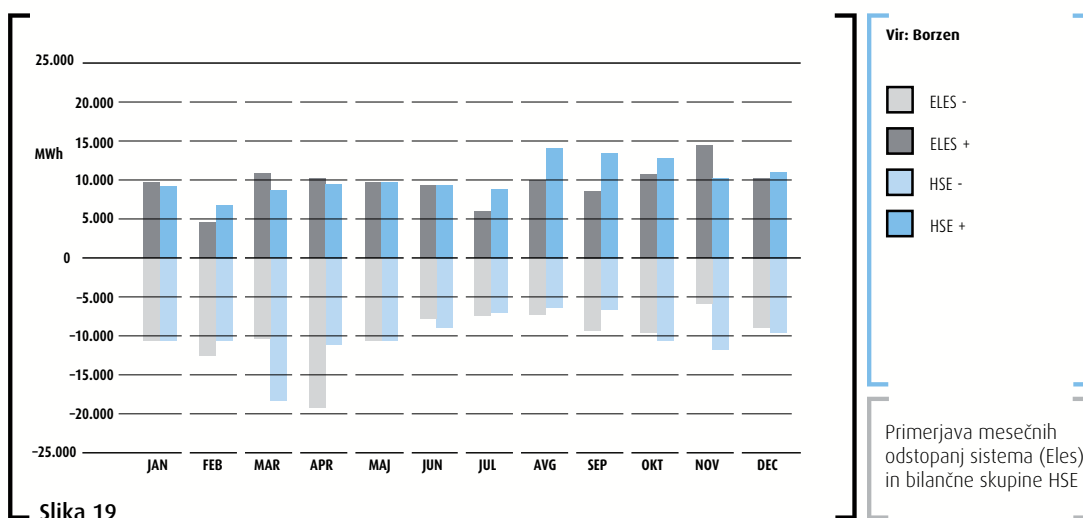
Odstopanje bilančnih skupin in podskupin Borzen ugotavlja z izračunavanjem razlike med celotno realizacijo posamezne bilančne skupine oziroma podskupine in med končnim voznim redom te bilančne skupine oziroma podskupine. Odstopanja se ugotavljajo za vsak obračunski interval, dobljene vrednosti predstavljajo količinski obračun posamezne bilančne skupine oziroma podskupine. Obračunski interval za obračun odstopanj je ena ura. Količinske obračune organizator trga pošlje udeležencem obračuna do 18. delovnega dne v mesecu.

Borzen na podlagi potrjenih količinskih obračunov pripravi dokončni mesečni finančni obračun za posamezno bilančno skupino. Podatke o finančnem obračunu posreduje vsem udeležencem finančne poravnave po potrditvi količinskih obračunov. V okviru finančnega obračuna odstopanj potekajo naslednje dejavnosti:

- izračun tolerančnega pasu bilančne skupine,
- izračun urnega indeksa CSLOeX,
- določitev osnovne cene odstopanj C+ in C-,
- določitev cene odstopanj Cp in Cn,
- izračun zneskov finančne poravnave odstopanj znotraj in zunaj tolerančnega pasu.

3.7.4.2 Obračun odstopanj

Pri obračunu odstopanj je imela leta 2004 bilančna skupina HSE pričakovano največji vpliv na odstopanja slovenskega elektroenergetskega sistema. Skupina namreč zajema kar 88 odstotkov inštalirane proizvodnje (med proizvodnimi enotami nista vključeni le TET in TE-TOL).

Slika 19

Tabela 18 prikazuje, da so bilančne skupine v posameznih urnih intervalih redko odstopale iz tolerančnega pasu (iz T), in njihova količinska odstopanja po mesecih. Bilančna skupina HSE je bila leta 2004 v okviru tolerančnega pasu v 94,6 odstotka vseh obračunskih intervalov (8311 od 8784 obratovalnih ur).

	HSE			TET			TE-TOL			ELES	
	W+ [MWh]	W- [MWh]	iz T	W+ [MWh]	W- [MWh]	iz T	W+ [MWh]	W- [MWh]	iz T	W+ [MWh]	W- [MWh]
Jan	9.285	-10.975	2,55 %	27	-130	1,21 %	0	-3	0,94 %	9.564	-10.907
Feb	6.647	-10.828	1,15 %	93	0	0,72 %	0	-141	2,01 %	4.527	-12.757
Mar	8.360	-18.335	11,02 %	123	-5	0,13 %	0	-11	0,00 %	11.046	-10.565
Apr	9.560	-11.072	5,00 %	131	-6	5,00 %	0	-116	0,69 %	10.090	-18.916
Maj	9.659	-10.477	6,32 %	4	-229	0,00 %	0	-16	1,48 %	9.705	-10.508
Jun	9.162	-8.339	2,22 %	11	-14	0,00 %	0	-269	0,69 %	9.215	-7.501
Jul	8.333	-7.370	0,54 %	1	-248	0,00 %	0	-1	0,00 %	5.850	-7.529
Avg	13.421	-6.358	3,63 %	332	0	2,42 %	0	-43	3,49 %	9.996	-7.407
Sep	12.959	-6.991	4,17 %	221	-24	0,97 %	0	-1	0,00 %	8.347	-9.258
Okc	12.379	-10.611	4,70 %	176	-2	1,61 %	0	-63	0,94 %	10.581	-9.562
Nov	10.348	-11.697	5,83 %	229	-26	5,14 %	0	-13	1,53 %	13.964	-6.115
Dec	11.018	-9.622	4,84 %	89	-82	1,61 %	0	-683	5,65 %	10.163	-8.683

Tabela 18: Mesečna količinska odstopanja bilančnih skupin in sistema (Eles) ter njihova odstopanja iz tolerančnega pasu
Vir: Borzen

3.7.5 Dostop do omrežja in odpravljanje prezasedenosti na prenosnem in distribucijskem omrežju v Sloveniji

Leta 2004 je bilo slovensko prenosno in distribucijsko elektroenergetsko omrežje občasno prezasedeno le na čezmejnih prenosnih poteh. Notranje omrežje Slovenije ni bilo prezasedeno.

3.7.6 Dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti in odpravljanje prezasedenosti

Slovenski elektroenergetski sistem je z neposrednimi daljnovodnimi povezavami povezan s sosednjimi elektroenergetskimi sistemi Avstrije, Italije in Hrvaške. Z Avstrijo ima Slovenija eno dvakrat 400-kilovoltno in eno 220-kilovoltno povezavo. Prenosne poti z Avstrijo imajo dejansko večje zmogljivosti, kot so se uporabljale leta 2004; uveljavljene omejitve so posledica nedograjenega 400-kilovoltnega omrežja v Avstriji. Leta 2004 je bila neto prenosna zmogljivost na tej meji omejena na 600 MW. Z Italijo ima Slovenija en 400-kilovoltni in en 220-kilovoltni daljnovod. Prenosna zmogljivost na meji z Italijo omejuje več dejavnikov, med drugim slabša razvitost omrežja v Italiji. Leta 2004 je znašala neto prenosna zmogljivost na meji Slovenije z Italijo 400 MW. Najmočnejše povezave slovenskega elektroenergetskega sistema so s Hrvaško. S to državo ima Slovenija dve 400-kilovoltni povezavi, od tega eno dvojno, ter eno 220-kilovoltno in dve 110-kilovoltni povezavi. Zaradi teh močnih povezav, ki so posledica nekdanjega skupnega delovanja v elektroenergetskem sistemu Jugoslavije, na prenosnih poteh med Slovenijo in Hrvaško ni realnih omejitev prenosnih zmogljivosti, vendar so bile te vrednosti zaradi omejitev znotraj slovenskega prenosnega omrežja omejene na 1000 MW. Vrednosti neto prenosnih zmogljivosti se okvirno določajo dvakrat na leto, dejanske vrednosti pa določajo operaterji prenosnih omrežij v realnem času, saj nanje vplivajo dejanske razmere v omrežju, ki jih vnaprej ni mogoče v celoti predvideti.

3.7.6.1 Dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti in čezmejno trgovanje z električno energijo

Leta 2004 so imeli dostop do čezmejnih prenosnih poti uporabniki omrežja, ki so si zmogljivosti pridobili na razpisih, izvedenih na koncu leta 2003. Razen njih so imeli dostop do omrežja za izvoz v Italijo tudi tisti, ki so si dostop do omrežja pridobili na razpisu decembra 2002, ko so bile razpisane zmogljivosti za obdobje od leta 2003 do leta 2005. Novembra 2003 je upravljavec prenosnega omrežja na svojih spletnih straneh objavil razpisa za dostop do omrežja za izvoz v Italijo in za uvoz iz Avstrije za leto 2004. Proste prenosne zmogljivosti so bile razpisane za vse leto 2004 z možnostjo omejitve, da po 1. juliju 2004 ne bi bile več na voljo zaradi uveljavitve uredbe št. 1228/2003 evropskega parlamenta in sveta z dne 26. junija 2003 o pogojih za dostop do omrežja za čezmejno izmenjavo električne energije. Ta uredba od držav članic EU zahteva, da od tega dne uporabljajo le tržne metode dodeljevanja čezmejnih prenosnih zmogljivosti. Dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti na razpisih, kot jih določa slovenski Pravilnik o načinu in pogojih dodeljevanja ter kriterijih za dostop do čezmejnih prenosnih zmogljivosti (Uradni list RS, št. 103/02 in 103/03, v nadaljevanju: pravilnik), temelji na uporabi metode sorazmernega znižanja (t. i. metoda "pro rata"), ki ne sodi med tržne metode. Svet EU pa je na prošnjo Slovenije izdal uredbo št. 1223/2004/ES, s katero je Sloveniji odobril prehodno obdobje, v katerem Slovenija lahko uporablja netržne mehanizme pri dodeljevanju prostih čezmejnih prenosnih zmogljivosti največ do polovice skupne razpoložljive zmogljivosti.

Upravljavec prenosnega omrežja je poleg razpisov v letu 2004 dodeljeval proste čezmejne zmogljivosti tudi po načelu vrstnega reda prispetja zahtevkov za dodelitev dostopa do omrežja. Ta način dodeljevanja je uporabil na vseh preostalih čezmejnih prenosnih smereh, na katerih razen v izjemnih razmerah tudi ni bilo pričakovati prezasedenosti. Enak način je uporabil tudi v primerih, ko so se pojavile dodatne proste zmogljivosti na čezmejnih prenosnih poteh, za katere je sicer izvedel letni razpis.

Vlada je 17. maja 2004 sprejela sklep, s katerim je upravljavcu prenosnega omrežja priporočila, naj razdeli proste čezmejne zmogljivosti na stalno prezasedenih mejah za obdobje do 1. julija 2007. V skladu z omenjenim sklepom je upravljavec prenosnega omrežja 31. maja 2004 objavil razpise za:

- uvoz iz Avstrije, ločeno za obdobja od 1. januarja 2005 do 31. decembra 2005, od 1. januarja 2006 do 31. decembra 2006 in od 1. januarja 2007 do 30. junija 2007;
- izvoz v Italijo, ločeno za obdobja od 1. januarja 2005 do 31. decembra 2005, od 1. januarja 2006 do 31. decembra 2006 in od 1. januarja 2007 do 30. junija 2007.

Upravljavec prenosnega omrežja je dodelil vse razpisane proste čezmejne prenosne zmogljivosti na podlagi omenjenega razpisa do 1. julija 2007.

3.8 Dobava električne energije

Električno energijo, namenjeno nadaljnji prodaji, sta leta 2004 zagotavljala HSE, v katerega je vključena večina proizvodnih podjetij, in Eles Gen, ki ima pravico do prodaje električne energije, proizvedene v NEK. K dodatni ponudbi na trgu so prispevali tudi ponudniki prednostno dispečirane energije, ponudniki energije na Borzenu in ponudniki, ki so pridobili čezmejne prenosne zmogljivosti v okviru kvot, ki so jih imeli na voljo sistemski operaterji tudi iz sosednjih prenosnih omrežij. Kljub temu so imeli slovenski dobavitelji zelo omejene možnosti izbire ponudnika. Čeprav je NEK po količini proizvedene električne energije na slovenskem trgu na drugem mestu, pa ne moremo govoriti o večji stopnji konkurenčnosti, saj se NEK in HSE obratovalno zaradi različne tehnologije proizvodnje električne energije le dopolnjujeta. NEK je izključno proizvajalec pasovne energije in odjemalcem ne more zagotavljati celovite oskrbe, HSE pa je edini, ki lahko na slovenskem trgu poleg pasovne energije ponuja še trapezno, nočno in urno energijo, večino sistemskih storitev in izravnavo odstopanj z lastnimi proizvodnimi zmogljivostmi. Razen tega je NEK pretežno del svojih proizvedenih količin tržil prek HSE. Proizvajalci, vključeni v sistem prednostnega dispečiranja električne energije, ki imajo poseben režim proizvodnje in prodaje, pa skupno ne presegajo 10 odstotkov vse proizvedene energije v Sloveniji. Zato je bil HSE tudi leta 2004 na področju dobave električne energije prevladujoč ponudnik na trgu na debelo.

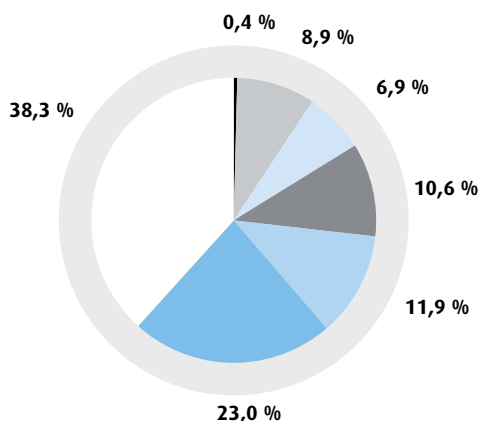
3.8.1 Dobavitelji električne energije

Po EZ so dobavitelji električne energije fizične ali pravne osebe, ki imajo ustrezno licenco za trgovanje, zastopanje oziroma posredovanje ali proizvodnjo električne energije. Število dobaviteljev električne energije končnim odjemalcem se leta 2004 ni pomembno spremenilo. Dejavnih je bilo deset dobaviteljev, ki so se ukvarjali s trgovanjem z električno energijo na trgu na drobno ali na debelo.

Največji tržni delež pri dobavi električne energije upravičnim odjemalcem je imel HSE, ki je dobavljal električno energijo vsem odjemalcem, priključenim na prenosno omrežje, in posameznim odjemalcem, priključenim na distribucijsko omrežje. Delež HSE vključuje tudi 12,3 odstotka električne energije, pri kateri je deloval kot posrednik dobave upravičnim odjemalcem, ki so pridobili pravice do čezmejnih prenosnih zmogljivosti.

Tržni deleži dobaviteljev, prikazani na slikah 20, 21, 22 in 23, se nanašajo na 8273 GWh skupne količine električne energije, dobavljene vsem upravičnim odjemalcem. Od tega je bilo 5490 GWh električne energije dobavljenih upravičnim odjemalcem na distribucijskem omrežju.

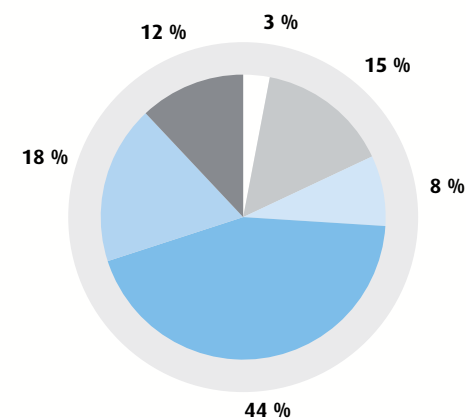
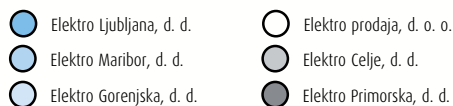
Podatek o tržnih deležih dobaviteljev industrijskim odjemalcem s porabo več kot 100 GWh električne energije ni na voljo. Takih odjemalcev je pri posameznem dobavitelju namreč zelo malo in zato podatkov o njih dobavitelji niso objavili, saj bi se lahko razkrili poslovno občutljivi podatki.

Tržni delež dobaviteljev električne energije upravičnim odjemalcem

Slika 20

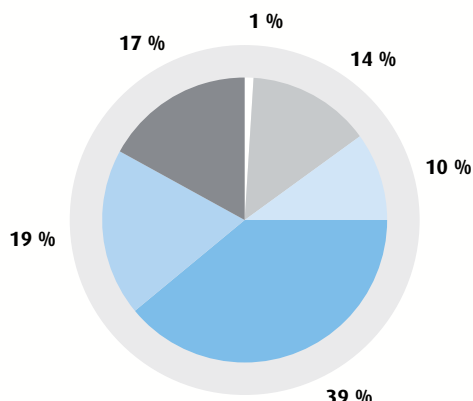
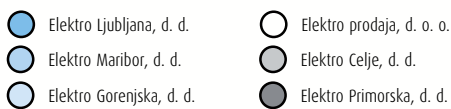
Vir: agencija

Tržni delež dobaviteljev upravičnim odjemalcem na distribucijskem omrežju z letno porabo do 50 MWh

Slika 21

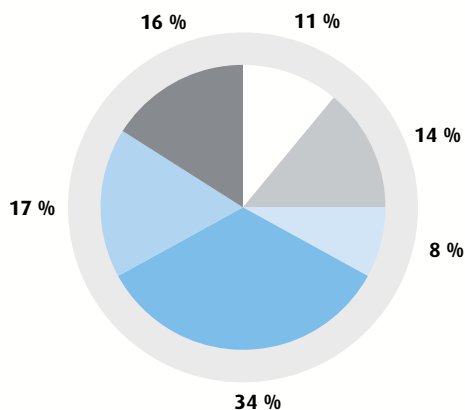
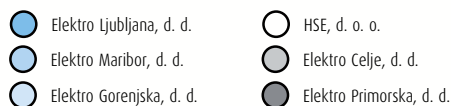
Vir: agencija

Tržni delež dobaviteljev upravičenim odjemalcem na distribucijskem omrežju z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh

Vir: agencija

Slika 22

Tržni delež dobaviteljev upravičenim odjemalcem s porabo od 2 GWh do 100 GWh

Vir: agencija

Slika 23

3.8.2 Cene električne energije v letu 2004

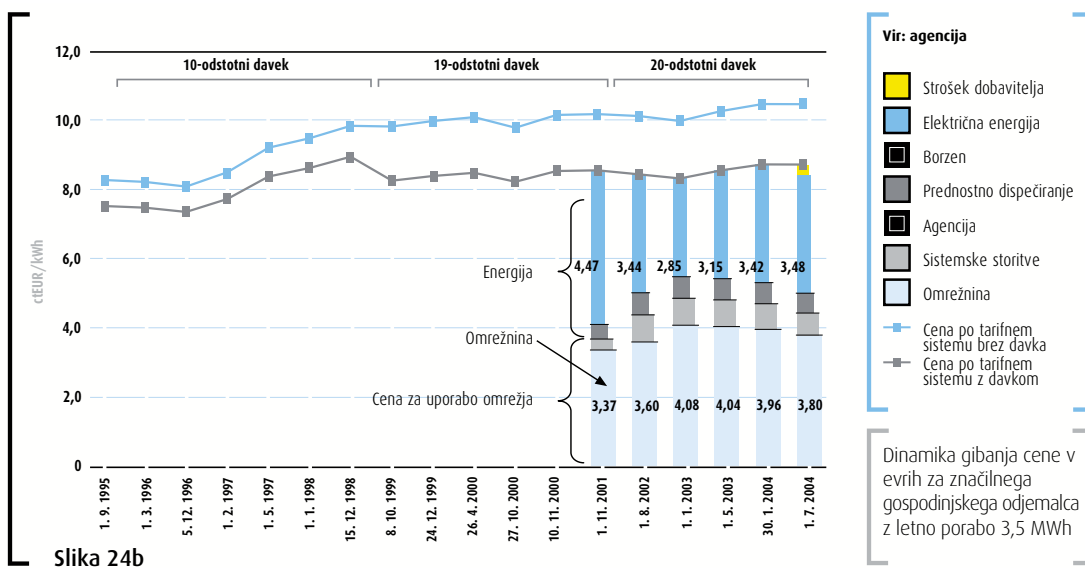
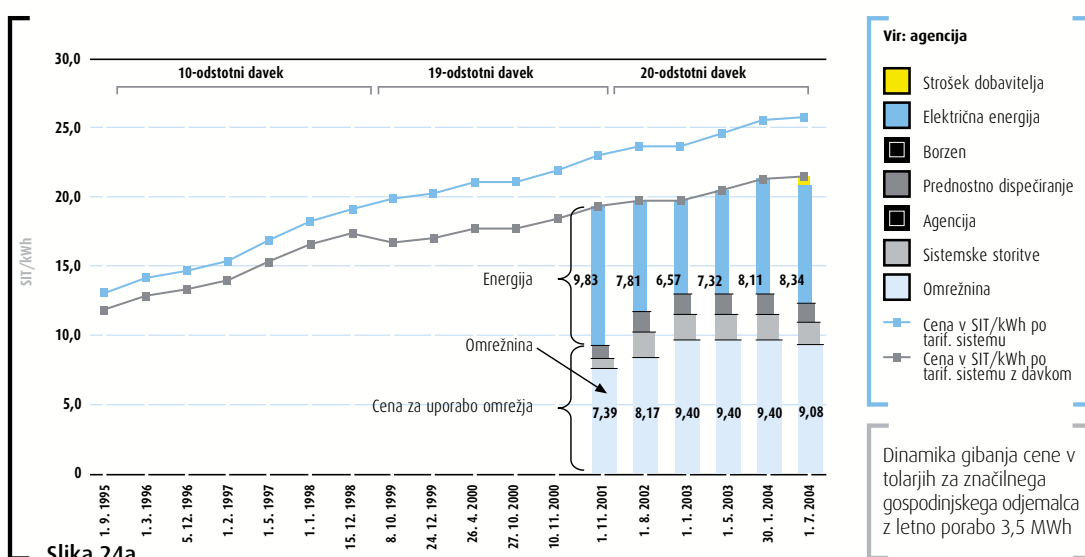
Cene električne energije v letu 2004 so se za upravičene in tarifne odjemalce gibale različno. Za končnega odjemalca je cena električne energije sestavljena iz cene za energijo in cene za uporabo elektroenergetskih omrežij. Cena energije za upravičene odjemalce se je oblikovala na tržni podlagi, za tarifne odjemalce pa jo je določala vlada. Od 1. julija 2004 je Vlada RS z Uredbo o določitvi najvišjih tarifnih postavk za prodajo električne energije za tarifne odjemalce (Uradni list RS, št. 67/02) povišala tarifne postavke za štiri odstotke in s tem ukrepom vplivala na manjše izgube v javni službi DTO glede na leto 2003.

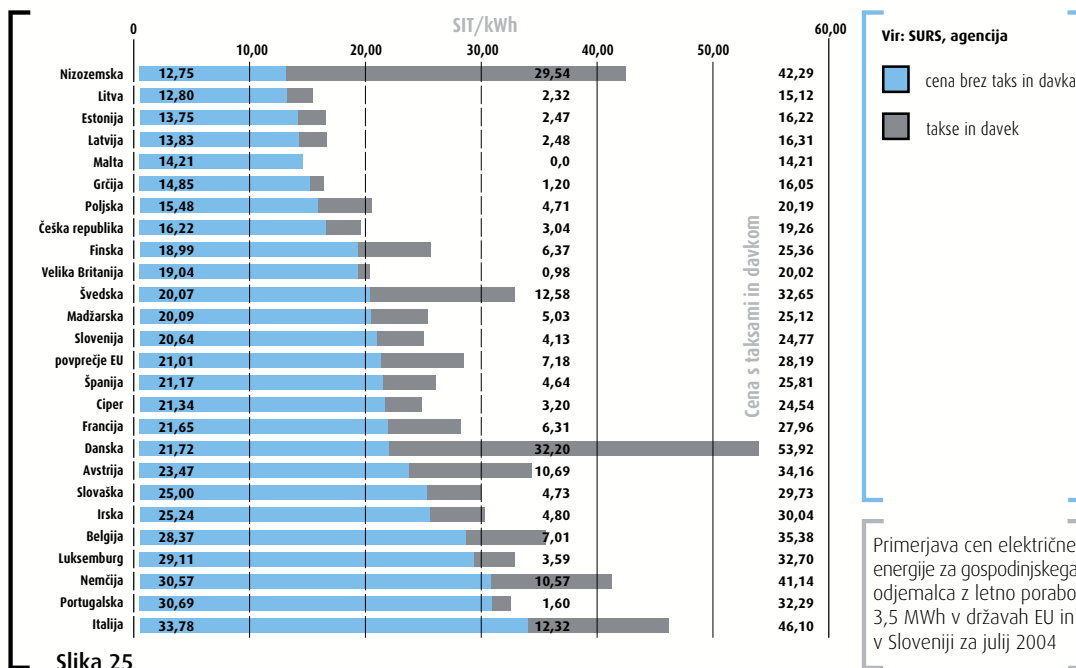
Vlada je zaradi makroekonomskega cilja nižanja stopnje inflacije z uredbo zamrznila omrežnino za leto 2004 na raven iz leta 2003, s čimer je preprečila povišanje omrežnine, ki ga je predlagala agencija. Ukrepi za zamrznitev omrežnine za prenosno in distribucijska omrežja so veljali do 31. julija 2004, ko je agencija z upoštevanjem objektivno spremenjenih parametrov (obrestnih mer, dejanskih količin energije idr.) določila nespremenjene omrežnine do konca leta 2005.

3.8.2.1 Cene električne energije za tarifne odjemalce

Od 1. julija 2004 se med tarifne odjemalce uvrščajo samo odjemalci, ki uporabljajo električno energijo za gospodinjske namene. Za te odjemalce se je cena električne energije oblikovala na podlagi Uredbe o tarifnem sistemu za prodajo električne energije (Uradni list RS, št. 36/04), ki določa, da je cena električne energije za te odjemalce sestavljena iz cene za uporabo omrežij, cen za dobavo električne energije odjemalcem, cene, ki pokriva stroške dobavitelja pri dobavi električne energije, trošarine ali takse na električno energijo in davka na dodano vrednost. Cene za dobavo električne energije in ceno za pokrivanje stroška dobavitelja je določila vlada s sklepom.

Maloprodajna cena električne energije z davkom za uporabniško skupino, ki je po definiciji najbližja slovenskemu povprečnemu gospodinjstevu odjemalcu, je na koncu leta 2004 znašala 24,77 tolarja za kWh. Primerjavo gibanja cen električne energije za takšnega gospodinjstevskega odjemalca v posameznih letih kaže slika 24a. Priказani so tudi deleži posameznih sestavnih delov skupne cene.

Slika 25

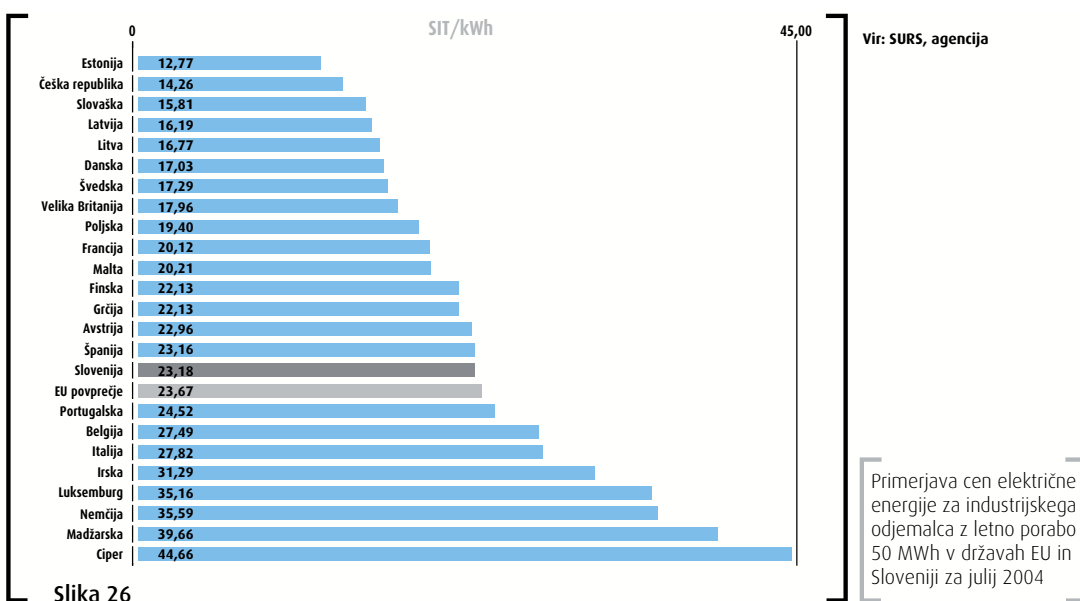
Od leta 2001 pa do konca leta 2004 se je cena električne energije značilnega gospodinjstvenega odjemalca z letno porabo 3500 kWh povečala za 16 odstotkov. Vrednost te cene v evrih je realno stabilna, kar kaže slika 24b.

Primerjava z maloprodajnimi cenami gospodinjstvenih odjemalcev v EU kaže, da so cene v Sloveniji za te odjemalce 1. julija 2004 dosegale 79 odstotkov tehtane povprečne cene v EU¹ (slika 25).

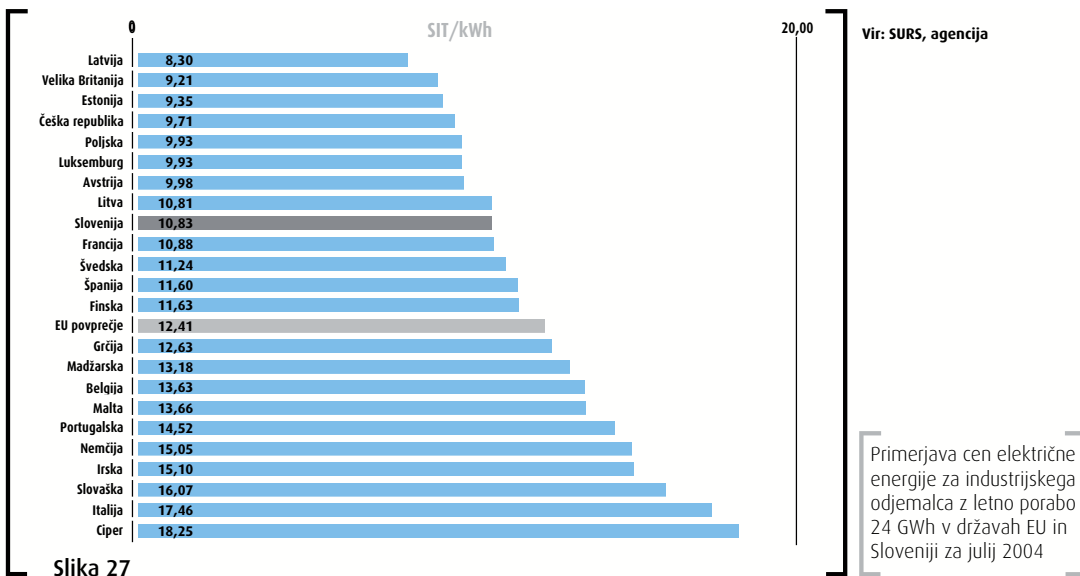
¹ Tehtana povprečna cena za EU je izračunana na podlagi podatkov o porabi v letu 2001 (IEA STATISTIC, Electricity information, 2004)

3.8.2.2 Cene električne energije za upravičene odjemalce

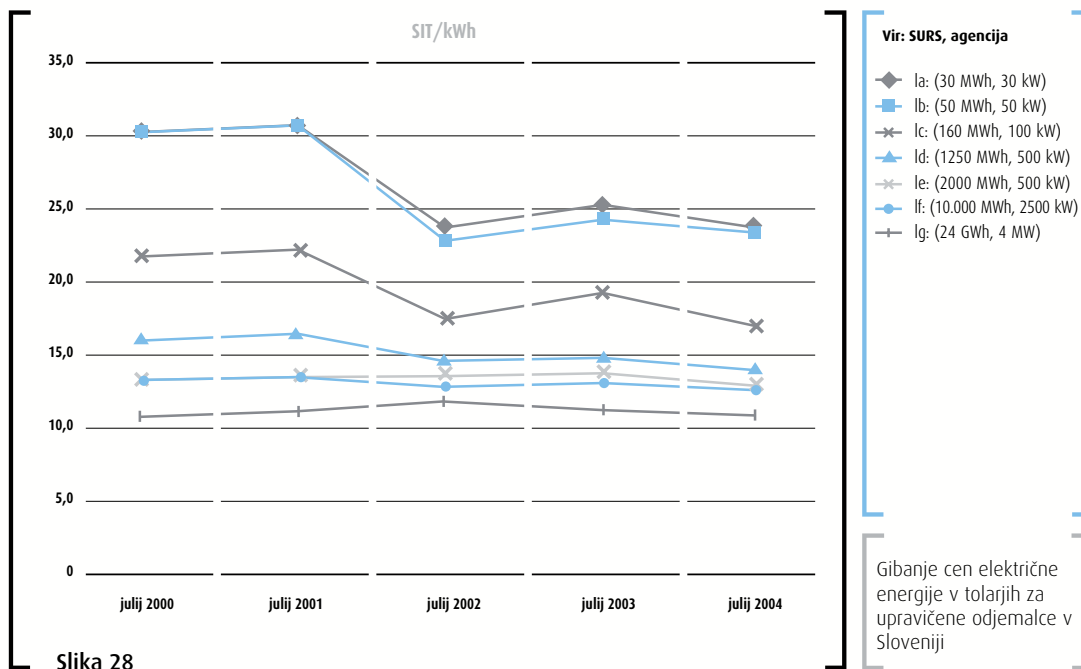
Cena za dobavljeno električno energijo za upravičene odjemalce je bila pogodbeno urejena. Odvisna je bila od napovedanih količin in dinamike porabe odjemalca ter odstopanj od napovedi. Tako je znašala cena za porabniško skupino v industriji z letno porabo 50 MWh 23,18 tolarja za kWh, kar je 92 odstotkov tehtane povprečne cene brez davkov v EU, in za porabniško skupino z letno porabo 24 GWh 10,83 tolarja za kWh, kar je 84 odstotkov tehtane povprečne cene brez davkov v EU. Primerjava cen je narejena na dan 1. julij 2004. Prikazane cene so končne cene, v katere je vključena tudi cena za uporabo elektroenergetskih omrežij.

Slika 26

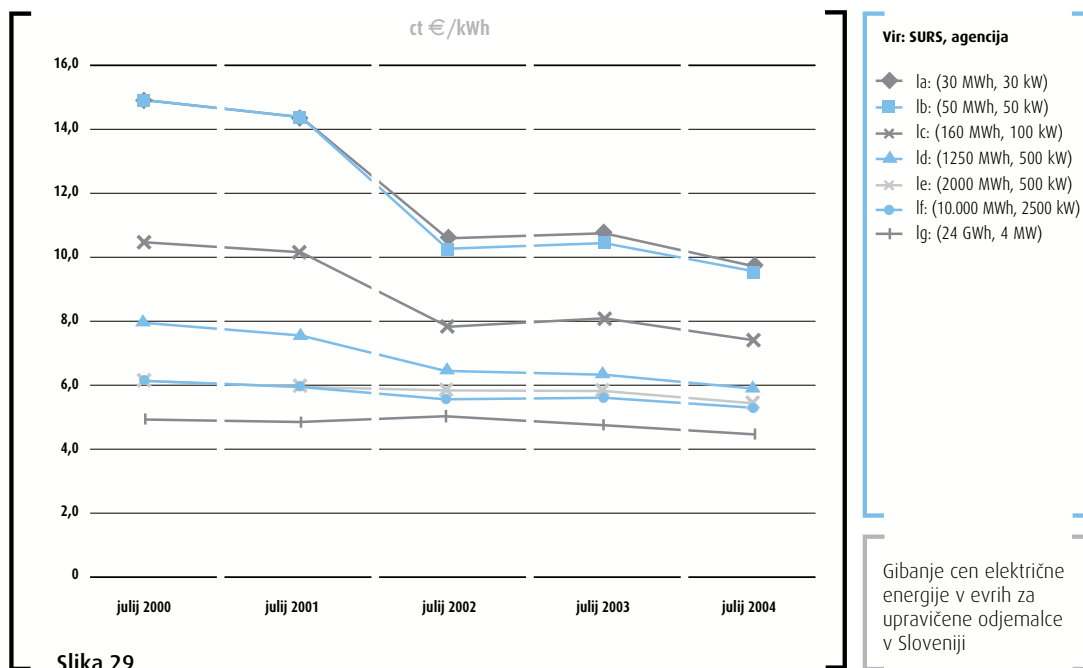

Slika 27

Slika 28

Slika 28 prikazuje, da so se cene v obdobju od odprtja trga z električno energijo najbolj znižale za odjemalce z letno porabo do 50 MWh, in sicer za 19 odstotkov.

Realnejšo vrednost znižanja cen za upravičene odjemalce kaže gibanje cen v evrih (slika 29).

3.9 Kakovost oskrbe z električno energijo

Odpiranje trga z električno energijo, zmanjševanje stroškov in organizacijsko prilagajanje podjetij, ki opravljajo dejavnost sistemskega operaterja prenosnega in distribucijskih omrežij, zahtevajo spremljanje kakovosti oskrbe z električno energijo.

Kakovost se deli na:

- kakovost storitev ali komercialno kakovost, ki se nanaša na storitve sistemskih operaterjev v razmerju do odjemalcev,
- zanesljivost (neprekinjenost) dobave, ki obravnava število in trajanje prekinitev, ki jih zazna odjemalec,
- kakovost napetosti, ki vsebuje tehnične karakteristike napetosti, merljive na prevzemno-predajnem mestu odjemalca.

Poročila, ki so jih pripravili sistemski operaterji distribucijskih omrežij na podlagi Uredbe o načinu izvajanja gospodarske javne službe dejavnost sistemskega operaterja distribucijskega omrežja in gospodarske javne službe dobava električne energije tarifnim odjemalcem (Uradni list RS, št. 117/04), Uredbe o načinu izvajanja gospodarske javne službe dejavnost sistemskega operaterja prenosnega omrežja (Uradni list RS, št. 114/04) in na podlagi Pravilnika o vrstah podatkov, ki jih posredujejo izvajalci energetskih dejavnosti (Uradni list RS, št. 75/04 in 122/04), kažejo na različnost zajemanja podatkov. Kljub temu lahko sklepamo, da je raven kakovosti oskrbe z električno energijo zadovoljiva. V sodelovanju s podjetji bo agencija v prihodnjih letih poenotila zajemanje in vrednotenje podatkov in pri tem upoštevala tehnične standarde, priporočila in izkušnje Sveta evropskih energetskih regulatorjev.

3.9.1 Parametri kakovosti

3.9.1.1 Komercialna kakovost

V navedenih aktih so predpisane zahteve za vse tri vrste kakovosti. Podjetja, ki izvajajo GJS operaterja distribucijskih omrežij, so v poročilih zapisala, da upoštevajo zahteve, predpisane v aktih, ki se nanašajo na odgovore strankam ali na odpravo napak. Uredijo jih v zakonsko predpisanih rokih, vendar podrobnih časov za opravljanje storitev ne spremljajo. Čase, potrebne za popravila prenosnih in distribucijskih omrežij, si lahko razlagamo kot čas, potreben za ponovno vzpostavitev oskrbe z električno energijo pri nenačrtovanih prekinitev. Ta čas je zajet v podatkih o zanesljivosti dobave.

3.9.1.2 Zanesljivost dobave

Poročila o zanesljivosti, ki vsebujejo tudi čas, potreben za ponovno vzpostavitev oskrbe z električno energijo pri nenačrtovanih prekinitev, zajemajo dva sistemska indikatorja:

- SAIDI (minut/odjemalec): indeks povprečnega trajanja prekinitev napajanja v sistemu, ki je razmerje med vsoto trajanja prekinitev napajanja odjemalcev in celotnim številom odjemalcev v sistemu. Pove, koliko časa je odjemalec povprečno brez oskrbe z električno energijo;
- SAIFI (izpadov/odjemalec): indeks povprečne frekvence prekinitev napajanja v sistemu, ki je razmerje med celotnim številom prekinitev napajanja odjemalcev in celotnim številom odjemalcev v sistemu. Pove, kolikokrat je bila odjemalcu povprečno prekinjena oskrba z električno energijo.

Iz dobljenih poročil in primerjave rezultatov lahko sklepamo, da v podjetjih različno vodijo statistike dogodkov, imajo različen zapis posameznih dogodkov, posebno o času začetka in konca dogodka, v zaznanih omrežjih pa tudi še nimajo točno razporejenih odjemalcev po transformatorskih postajah. Zaradi različnosti zajemanja

podatkov vrednosti za indikatorja SAIDI in SAIFI za leto 2004 nista na voljo. Ocenjene vrednosti indikatorjev za nenačrtovane prekinitve so:

- od 82 do 195 minut na odjemalca (SAIDI),
- od 2,2 do 7,7 prekinitve na odjemalca (SAIFI).

Pri načrtovanih prekinitvah, ki so največkrat posledica vzdrževalnih del, so vrednosti indikatorjev ocenjene:

- od 128 do 689 minut na odjemalca (SAIDI),
- od 1,2 do 4,3 prekinitve na odjemalca (SAIFI).

Iz teh podatkov je izračunana razpoložljivost glede na ure v letu, ki je bila od 99,96- do 99,98-odstotna. Ta vrednost velja za nenapovedane prekinitve, katerih vzrok so lahko vremenske razmere, kot so sneg, udari strel, neurja in podobno.

Za primerjavo so v tabeli 19 dane vrednosti indikatorjev SAIDI, objavljene v drugem primerjalnem poročilu o kakovosti oskrbe z električno energijo (september 2003).

3.9.1.3 Kakovost napetosti

Podjetja stalno nadzorujejo napetosti na mejah omrežij oziroma izvajajo mehanizem periodičnega preverjanja kakovosti napetosti. Rezultati meritev in število pritožb odjemalcev kažejo, da je v večini primerov kakovost napetosti v zahtevanih mejah.

Reševanje pritožb odjemalcev glede kakovosti napetosti zahteva od podjetij izvajanje meritev. Na podlagi rezultatov meritev so podjetja v večini primerov izdala izjavo o skladnosti kakovosti napetosti. Na nekaterih področjih se pojavlja čezmerna vrednost flikerja. V teh primerih so podjetja izdala izjavo o neskladju kakovosti napetosti s priloženim tehničnim poročilom in opozorilom o vplivih na uporabnikove naprave in njihovo obratovanje.

Čeprav predpisi to omogočajo, leta 2004 še ni bila sklenjena nobena pogodba o kakovosti električne energije, v kateri bi se sistemski operater in odjemalec dogovorila o nestandardni kakovosti električne energije.

Država	SAIDI - minut na odjemalca
Nizozemska	30
Avstrija	38
Francija	48
Velika Britanija	55
Italija	140
Irska	152
Norveška	206
Finska	452

Tabela 19: Vrednosti indikatorjev SAIDI

Vir: evropska komisija

3.10 Stopnja preglednosti in konkurenčnosti na trgu z električno energijo v Sloveniji

3.10.1 Stopnja konkurenčnosti

Med najpomembnejše pogoje za delovanje konkurence na področju električne energije sodijo: reguliran dostop do omrežij, računovodsko ločevanje dejavnosti pri podjetjih, ki hkrati izvajajo tržne in regulirane dejavnosti, objavljene omrežnine in drugi pogoji dostopa do omrežij, možnost menjave dobavitelja in druge. Pri razvoju konkurence je mogoče ugotoviti, da na trgu na debelo in proizvodnem trgu leta 2004 ni bilo pomembnih sprememb v primerjavi z letom prej in da na teh dveh trgih še vedno obstaja velika stopnja koncentracije ponudnikov. Razvoj trga na debelo so tudi po vstopu Slovenije v EU omejevala izvedbena pravila, ki urejajo vstop tujih trgovskih podjetij z električno energijo na dnevni organizirani trg oziroma borzo električne energije.

Vse analize kazalnikov konkurenčnosti trgov so za Slovenijo izdelane na delu odprtega trga, ki ga tvorijo upravičeni odjemalci, in obsega 8273 GWh ali 68,6 odstotka skupne porabe električne energije. Ocena tržnih deležev dobaviteljev tarifnim odjemalcev ni smiselna, dokler tudi zanje ne bodo veljala pravila prostega trga.

3.10.1.1 Proizvodni trg in trg na debelo

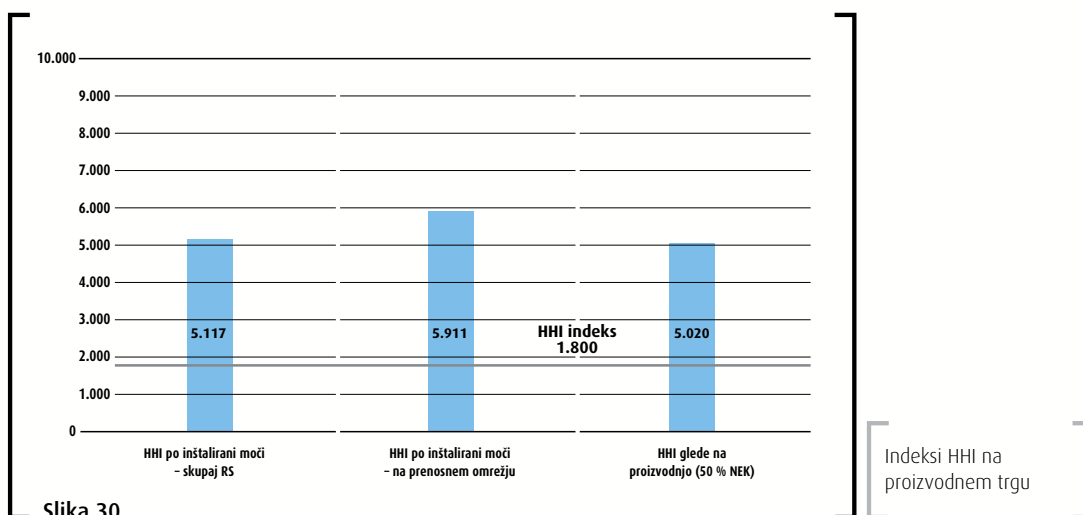
Za delovanje trga z električno energijo kot celoto je ključnega pomena proizvodni trg. Izkušnje v Evropi in tudi v Sloveniji kažejo, da se na tem trgu proizvajalci združujejo z namenom, da znižajo svoja tveganja v odnosu do dobaviteljev končnim odjemalcem. Tržne deleže proizvajalcev glede na inštalirano moč na slovenskem trgu leta 2004 prikazuje tabela 20.

Proizvajalec	Inštalirana moč [MW]	Delež vseh proizvajalcev v RS	Delež proizvajalcev na prenosnem omrežju
HSE	1.827	69,6 %	75,2 %
- hidroelektrarne HSE	853	32,5 %	35,1 %
- termoelektrarne HSE	974	37,1 %	40,1 %
NEK	335	12,8 %	13,8 %
TET	164	6,2 %	6,8 %
TE-TOL	103	3,9 %	4,2 %
Drugi manjši proizvajalci (na distribucijskem omrežju)	196	7,5 %	-
Male hidroelektrarne	66	2,5 %	-
Kogeneracije	130	5,0 %	-
Skupaj v RS	2.625	100 %	-
Na prenosnem omrežju	2.429	-	100 %

Tabela 20: Tržni deleži proizvajalcev v Sloveniji

Pri oceni stopnje koncentracije trga so bili upoštevani deleži vseh udeležencev s pomočjo Hirshmann-Herfindahlovega indeksa (HHI). Definiran je kot vsota kvadratov tržnih deležev posameznih udeležencev trga. Indeks HHI do 1000 pomeni nizko koncentracijo, 1000 do 1800 pomeni srednjo koncentracijo, nad 1800 pa visoko koncentracijo trga. Visoka koncentracija pomeni majhno število udeležencev trga z velikimi tržnimi deleži. Prevladujoč položaj ponudnika na trgu določa tudi Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (Uradni list RS, št. 99/04, UPB1); udeleženec trga ima prevladujoč položaj, če njegov tržni delež preseže 40 odstotkov.

Po podatkih o inštalirani moči slovenskih proizvajalcev imajo prevladujoč delež proizvajalci, združeni v HSE, kar kažejo tudi indeksi HHI na proizvodnem trgu. Indeksi HHI so izračunani na podlagi skupne inštalirane moči, inštalirane moči na prenosnem omrežju (tabela 20) in na podlagi proizvedene električne energije (tabela 17). Indeksi HHI presegajo mejo 1800 in kažejo na prevladujoči položaj HSE pri proizvodnji električne energije in pri zagotavljanju večine sistemskih storitev.

Podobne, vendar nekoliko nižje indekse na proizvodnem trgu imajo tudi v večini držav EU. S Slovenijo so tako primerljive Francija, Grčija, Švica in Nizozemska, ki so imele pred uvedbo notranjega trga EU izrazito centralizirano elektrogospodarstvo.

Pretežni del trgovanja v Sloveniji poteka v obliki dvostranskih pogodb. Na borzi se proda le 2,22 odstotka celotne porabljene energije v Sloveniji. Pri trgovanju na borzi je bil leta 2004 zaznan celo upad trgovanja. Kljub novim produktom še vedno največji delež, kar 78 odstotkov, zajema trgovanje s pasovno energijo. Na upad likvidnosti borze je vplival umik trgovanja s prednostno dispečirano energijo. Ta je leta 2003 sestavljala skoraj 75 odstotkov celotnega obsega trgovanja, po umiku pa je znašal delež te energije leta 2004 manj kot 60 odstotkov. Pri tem je bila še pomembna odločitev treh dobaviteljev, ki delujejo v okviru elektrodistribucijskih podjetij, o umiku s trgovanja na borzi. Domači dobavitelji so si leta 2004 v primerjavi z letom 2003 več potrebne energije zagotavljali z večletnimi dvostranskimi pogodbami, na dnevnem trgu pa so leta 2004 trgovali le še z manjšimi količinami električne energije. Cene produktov so med letom nihale, kar prikazuje tabela 21.

Cene produktov na borzi leta 2004

(v SIT/MWh)

	Minimalna cena	Maksimalna cena	Povprečna cena
pas	3.350	12.190	7.023
trapez	3.400	15.010	8.894
nočna	1.200	7.000	4.494
EU trapez	4.100	11.810	9.276
EU nočna	4.120	7.450	6.142

Tabela 21: Vrednost minimalnih, maksimalnih in povprečnih cen produktov na Borzenu

3.10.1.2 Trg na drobno

Pri trgu na drobno v Sloveniji ločimo dva upoštevna trga – trg na drobno na distribucijski ravni in celotni drobno-prodajni trg. Delež porabe električne energije upravičenih odjemalcev na distribucijskih omrežjih zajema 75 odstotkov porabe električne energije vseh upravičenih odjemalcev.

Pretežni delež dobave upravičenim odjemalcem na distribucijskih omrežjih v Sloveniji je v rokah dobaviteljev, organiziranih v distribucijskih podjetjih. Kljub velikemu številu izdanih licenc (76) ponuja in dobavlja električno energijo upravičenim odjemalcem na distribucijski ravni manj kot 10 dobaviteljev. Od tega jih je leta 2004 le šest dobavlja več kot 95 odstotkov vse porabljene električne energije. Tržne deleže dobaviteljev odjemalcem na distribucijskih omrežjih prikazuje tabela 22. Nobeno od podjetij na tem trgu nima prevladujočega položaja. Vrednost indeksa HHI je 2115 in kaže, da je kljub razpršenosti oskrbe stopnja koncentracije visoka. Zadnje je mogoče oceniti tudi s stališča lastništva, kajti slovenska distribucijska podjetja so v večinski državni lasti.

DOBAVITELJ	Dobava upravičenim odjemalcem (GWh)	Tržni deleži
Elektro Ljubljana, d. d.	1.901	34,6 %
Elektro Maribor, d. d.	988	18,0 %
Elektro Primorska, d. d.	880	16,0 %
Elektro Celje, d. d.	734	13,4 %
Elektro Gorenjska, d. d.	569	10,4 %
HSE, d.o.o.	383	7,0 %
Elektro prodaja, d. o. o.	35	0,6 %
Skupaj	5.490	100 %

Tabela 22: Tržni deleži dobaviteljev upravičenim odjemalcem na distribucijskem omrežju v letu 2004

Celotni trg upravičenih odjemalcev sestavlja poleg trga upravičenih odjemalcev na distribucijskih omrežjih še trg večjih upravičenih odjemalcev, priključenih na prenosno omrežje. Možnost neposredne oskrbe upravičenih odjemalcev iz tujine je zaradi načina dodeljevanja čezmejnih prenosnih zmogljivosti ("pro-rata") največja za odjemalce, priključene na prenosno omrežje. Izračun tržnih deležev kaže srednjo koncentracijo trga. Indeks HHI dosega vrednost 1737, kar kaže na celotnem upoštevem trgu srednjo koncentracijo. Tržne deleže prikazuje tabela 23.

DOBAVITELJ	Dobava upravičenim odjemalcem (GWh)	Tržni deleži
HSE, d. o. o.	2.152	26,0 %
Elektro Ljubljana, d. d.	1.901	23,0 %
Dobavitelji električne energije iz tujine	1.014	12,3 %
Elektro Maribor, d. d.	988	11,9 %
Elektro Primorska, d. d.	880	10,6 %
Elektro Celje, d. d.	734	8,9 %
Elektro Gorenjska, d. d.	569	6,9 %
Elektro prodaja, d. o. o.	35	0,4 %
Skupaj	8.273	100 %

Tabela 23: Tržni deleži dobaviteljev upravičenim odjemalcem v letu 2004

3.10.2 Presoje koncentracij in morebitnih zlorab prevladujočega položaja na trgu

Leta 2004 Urad RS za varstvo konkurence ni izvedel presoje koncentracije podjetij na trgu z električno energijo. Urad tudi ni uvedel postopka, ki bi se nanašal na zlorabo prevladujočega položaja.

Po razpoložljivih podatkih leta 2004 udeleženci trga niso obvestili Urada RS za varstvo konkurence ali agencije o morebitnih zlorabah prevladujočega položaja.

3.10.3 Ukrepi na državni ravni za zagotovitev konkurenčnosti

Država je leta 2004 s spremembami in dopolnitvami EZ implementirala direktivo evropskega parlamenta in sveta št. 2003/54/ES o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo.

Trg z električno energijo se je tako 1. julija 2004 odprl z dotedanjih 65 odstotkov na sedanjih 75 odstotkov. Skladno z navedeno direktivo so upravičeni vsi odjemalci razen gospodinjstev. Popolno odprtje trga je načrtovano do 1. julija 2007.

Spremenjen in dopolnjen EZ nalaga organizatorju trga in operaterju prenosnega omrežja vzpostavitev trga z izravnalno energijo. V zakon so vnesena tudi dodatna določila o funkcionalni ločitvi operaterjev od tržnih dejavnosti. Operaterji distribucijskih omrežij, ki so zdaj računovodsko ločeni od tržnih dejavnosti, se morajo pravno ločiti do 1. julija 2007.

Leta 2004 je bilo izvedeno tudi preoblikovanje agencije skladno z zakonom o javnih agencijah. S spremembami in dopolnitvami EZ je agencija kot energetske regulator dobila veliko dodatnih pristojnosti.

Leta 2004 se je skladno s spremembami in dopolnitvami EZ začelo tudi prilagajanje podzakonskih aktov. Tako sta bili sprejeti novi uredbi: Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe dejavnost systemskega operaterja prenosnega omrežja električne energije (Uradni list RS, št. 114/04) in Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe dejavnost systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije in gospodarske javne službe dobava električne energije tarifnim odjemalcem (Uradni list RS, št. 117/04).

Tega leta je bila na prošnjo Slovenije sprejeta Uredba sveta (ES) št. 1223/2004 z dne 28. junija 2004 o spremembah Uredbe (ES) št. 1228/2003 evropskega parlamenta in sveta glede datuma uporabe nekaterih določb za Slovenijo, in sicer se člen 6(1) začne uporabljati 1. julija 2007. Prošnjo za to izjemo je Slovenija vložila leta 2003, sprejeta izjema pa pomeni, da se za dodeljevanje čezmejnih prenosnih zmogljivosti v okviru slovenske kvote do 1. julija 2007 ohranja dotedanji način dodeljevanja. Prenosne poti čez avstrijsko-slovensko mejo in s tem možnost čezmejnih izmenjav se bodo povečale, ko bo zgrajen manjkajoči del prenosne povezave med Dunajem in Kainachtalom v Avstriji.

Prenosne poti na Hrvaško imajo zelo velike čezmejne prenosne zmogljivosti, ki tehnično še niso izkoriščene. Čezmejne izmenjave je v skladu z EZ mogoče omejiti po načelu vzajemnosti zaradi neenakosti odprtosti obeh trgov.

Slovenski trg z električno energijo je v primerjavi z drugimi državami EU zelo odprt za čezmejne izmenjave. Država leta 2004 zato ni sprejela drugih ukrepov na državni ravni, s katerimi bi dodatno zagotavljala zadostno število udeležencev na trgu ali spodbude za povečevanje čezmejne izmenjave in konkurence na trgu z električno energijo.

Prosto konkurenco na trgu na debelo v Sloveniji je bilo glede na velikost in lastniško strukturo težko zagotoviti, vendar na sicer omejenem trgu ni prihajalo do zlorab ali položaja, v katerem bi bili potrebni dodatni ukrepi na državni ravni.

3.11 Zamenjave dobavitelja

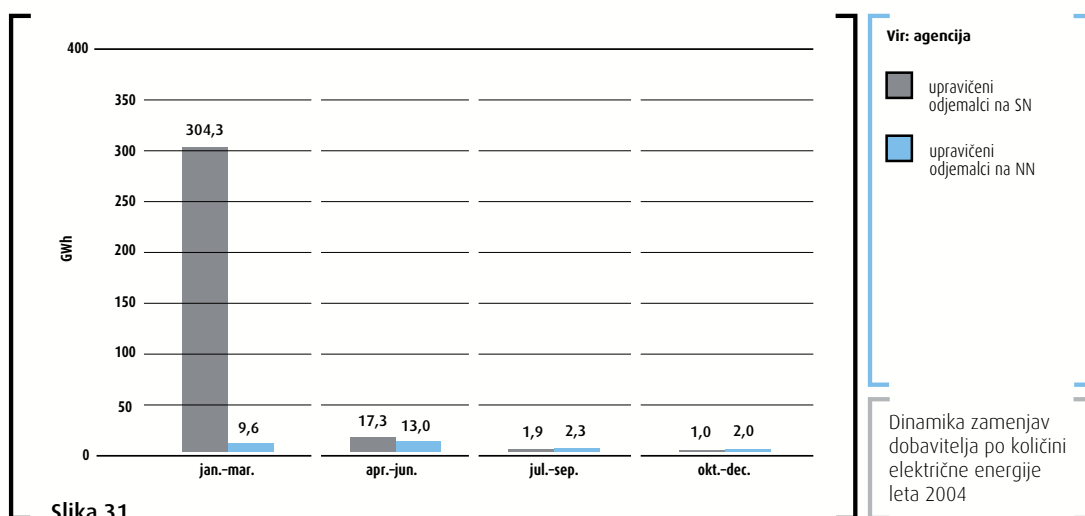
Upravičeni odjemalec lahko kadarkoli s sklenitvijo nove odprte pogodbe prestopi k drugemu dobavitelju. Če ima odjemalec do trenutnega dobavitelja poravnane vse obveznosti, mu je ta dolžan odobriti prehod k drugemu dobavitelju. Odjemalec predloži operaterju omrežja vlogo o zamenjavi, kateri sta priložena odobritev starega dobavitelja in odprta pogodba z novim dobaviteljem. Operater omrežja je dolžan opraviti zamenjavo v roku enega meseca.

Nadomestni obremenitveni diagrami za odjemalce, katerim se urna poraba ne meri, se še ne uporabljajo. Daljinsko odčitavanje merjene porabe se uporablja pri nekaterih večjih odjemalcih.

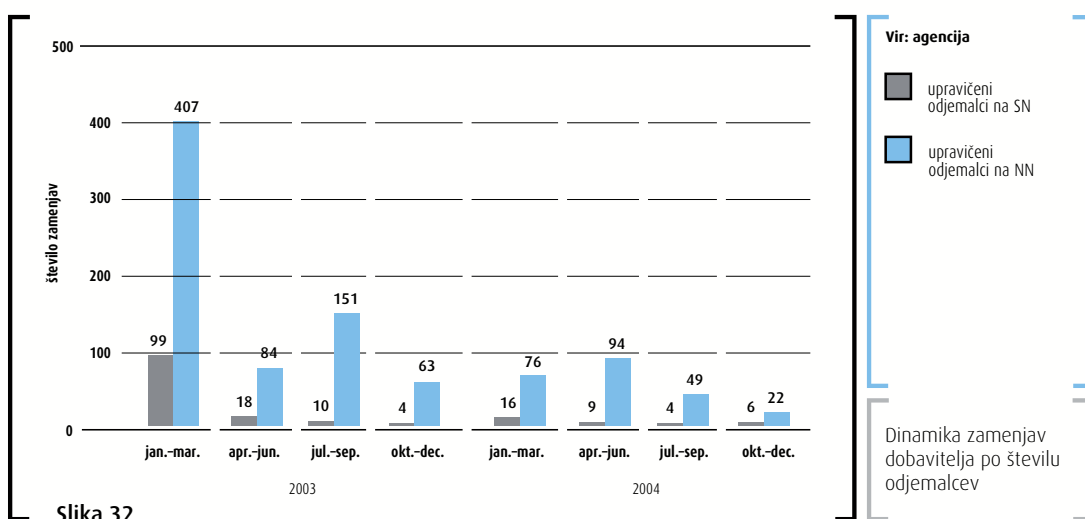
Zaradi manjšega števila ponudnikov električne energije na domačem trgu na debelo, na katerem sta na ponudbo in ceno električne energije vplivala predvsem HSE in NEK, tudi prodajne cene pri različnih dobaviteljih niso odstopale toliko, da bi odjemalci množično menjavali dobavitelja. Tudi odjemalci, ki so po 1. juliju 2004 imeli pravico izbire dobavitelja, te pravice do konca leta večinoma niso uporabili. Za zamenjavo dobavitelja so se odjemalci odločali predvsem v primerih, ko so se odločali za enega dobavitelja za oskrbo z električno energijo na geografsko različnih lokacijah na območju države ali pa so izbirali dobavitelja na podlagi javnih razpisov in ocene ponudb posameznih dobaviteljev.

Leta 2004 je zamenjalo dobavitelja električne energije 276 odjemalcev, kar so trije odstotki vseh upravičenih odjemalcev, priključenih na distribucijsko omrežje. Delež energije, ki jo porabijo ti odjemalci v primerjavi s celotno porabljeno energijo upravičenih odjemalcev na distribucijskem omrežju, je 6,4 odstotka. Največ menjav dobavitelja je bilo pri upravičenih odjemalcih, priključenih na srednji napetosti. Za zamenjavo se je odločilo 13,5 odstotka teh odjemalcev glede na število oziroma 7,8 odstotka glede na porabljeno energijo.

Dinamika zamenjav po številu odjemalcev in količinah odjema je prikazana na slikah 31 in 32.

Slika 31

Slika 32

3.12 Notranji trg z električno energijo v EU

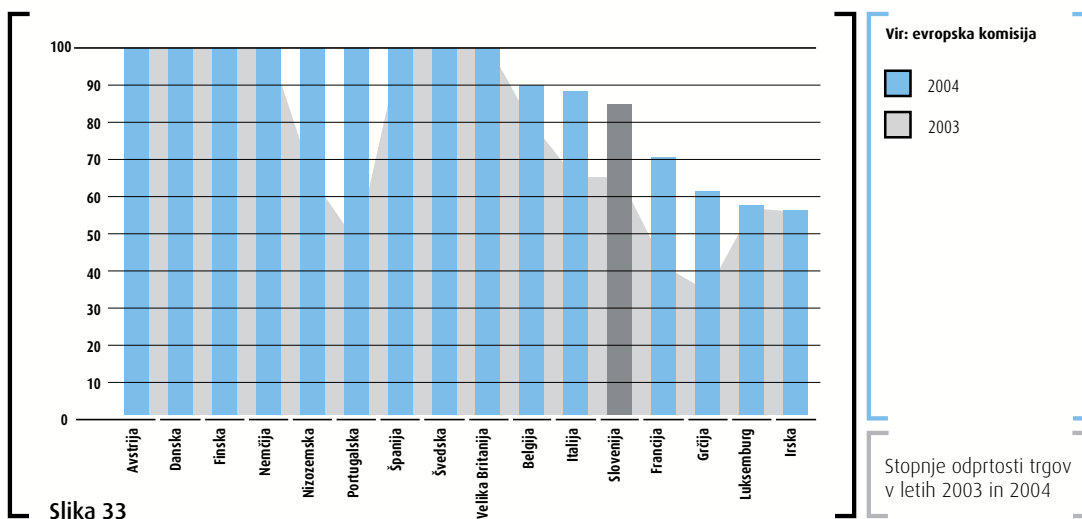
Države članice EU so morale svojo zakonodajo do julija 2004 prilagoditi zahtevam iz nove Direktive o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo (2003/54/EC), v letu 2004 pa je začela veljati tudi Uredba o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije (1228/2003). Cilj novih predpisov je oblikovati konkurenčen sektor električne energije po vsej Evropski uniji.

3.12.1 Značilnosti trgov z električno energijo v državah EU

V letu 2004 sta se trga popolnoma odprla na Nizozemskem in Portugalskem, v Belgiji, Italiji, Franciji, Grčiji in Sloveniji pa se je njihova odprtost le povečala. V vseh 25 državah EU je imelo leta 2004 popolnoma odprte trge devet držav. Slika 33 prikazuje stopnjo odprtosti trga z električno energijo v 15 državah EU in Sloveniji.

Poraba električne energije v vseh 25 državah EU je leta 2004 skupaj znašala 2222 TWh, 59 odstotkov navedene porabe oziroma 1314 TWh se nanaša na države s 100-odstotno odprtostjo trga. Višjo porabo električne energije od 100 TWh ima sedem držav, od katerih je trg popolnoma odprt v petih.

Največji odprti trg z električno energijo je leta 2004 imela Nemčija, kjer so bili vsi odjemalci upravičeni in so skupaj porabili približno 500 TWh električne energije (slika 34).

3.12.2 Učinki odpiranja trgov z električno energijo v EU

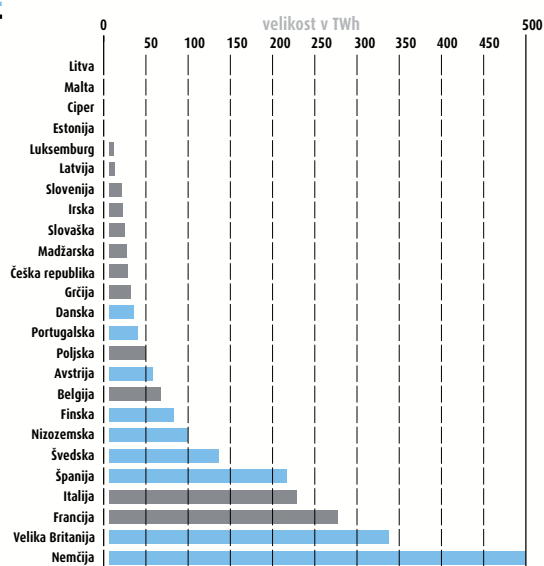
Od uvedbe konkurence je bil dosežen velik napredek, vključno z uvedbo načel zakonsko urejenega dostopa tretje strani do omrežij, ločevanjem dejavnosti operaterjev omrežij od drugih dejavnosti in določene stopnje integracije nacionalnih trgov. Razvoj bolj živahne konkurence na ravni EU zdaj najbolj ovira koncentracija na posameznih nacionalnih trgih.

Za nadaljnji razvoj trgov z električno energijo so nujni neodvisnost operaterjev prenosnih omrežij, nadzor nad preglednostjo delovanja trga in nove naložbe v povezave med državami ali območji. Brez takšnih naložb bo konkurenčnost trga še naprej omejena, tradicionalno močna podjetja pa bodo ohranila svoj položaj. Za spodbujanje konkurence na ravni EU se je leta 2004 začelo sodelovanje med državnimi regulatorji in organi, pristojnimi za varstvo konkurence.

3.12.2.1 Cene električne energije

Za cene električne energije v EU je pomemben kazalec cena na nemški borzi EEX. Zanimiva je primerjava povprečnih mesečnih cen prodane električne energije na slovenskem in nemškem dnevnem trgu leta 2004, ki jo prikazuje slika 35. Leta 2004 so povprečne cene na Borzenu veliko bolj sledile cenam na EEX kot leta 2003. Cene na slovenskem dnevnem trgu so bile v povprečju sicer še vedno za 3,82 odstotka višje kot na izračunani Phelix base na EEX, vendar je razlika v primerjavi z letom 2003 močno zmanjšana. Leta 2003 so bile povprečne cene na Borzenu kar 31 odstotkov višje od cen prodane električne energije na nemškem trgu. Nad ceno na nemškem trgu so se povprečne cene na Borzenu gibale celo leto, razen od aprila do junija. Leta 2004 je bila v povprečju vrednost indeksa SLOeX za 1,03 evra za MWh višja od cene Phelix base na EEX.

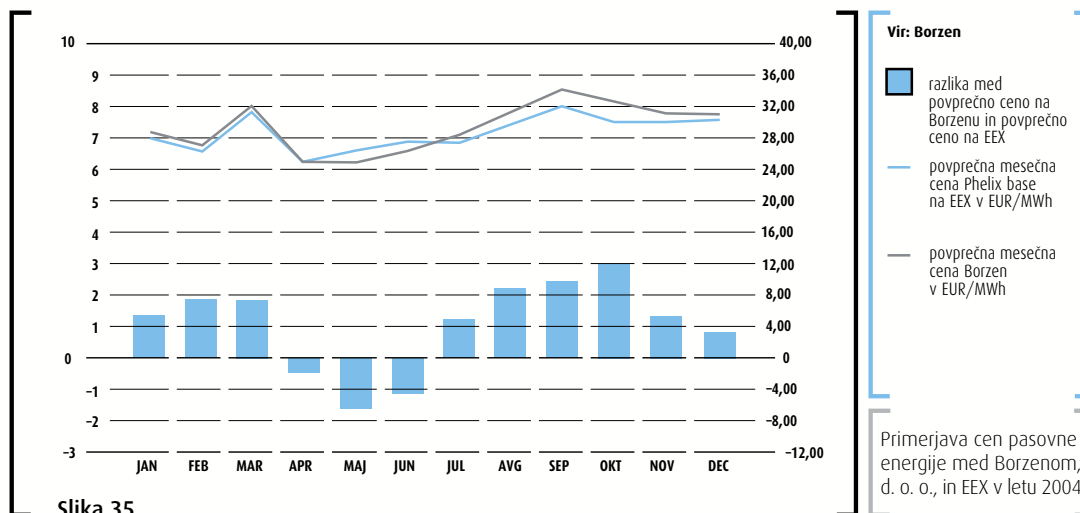
100-odstotno odprt trg

Velikost odprtega trga v posameznih državah EU v letu 2004

Slika 34

Vir: evropska komisija

Slika 35

3.12.3 Cene za uporabo omrežij

Cene za uporabo omrežij (CUO) so v različnih državah EU različno oblikovane in zato med seboj težko primerljive. Razlika pri oblikovanju cen se pojavlja že pri načinu obremenjevanja uporabnikov omrežja, saj ponekod uporabo omrežja plačujejo proizvajalci in odjemalci električne energije, drugod, tudi v Sloveniji, pa samo odjemalci električne energije. Poleg tega je različna tudi struktura cen, ki različno vključuje stroške uporabe omrežja, sistemske storitve, nasledle investicije, subvencije za obnovljive vire, razne dodatke in takse.

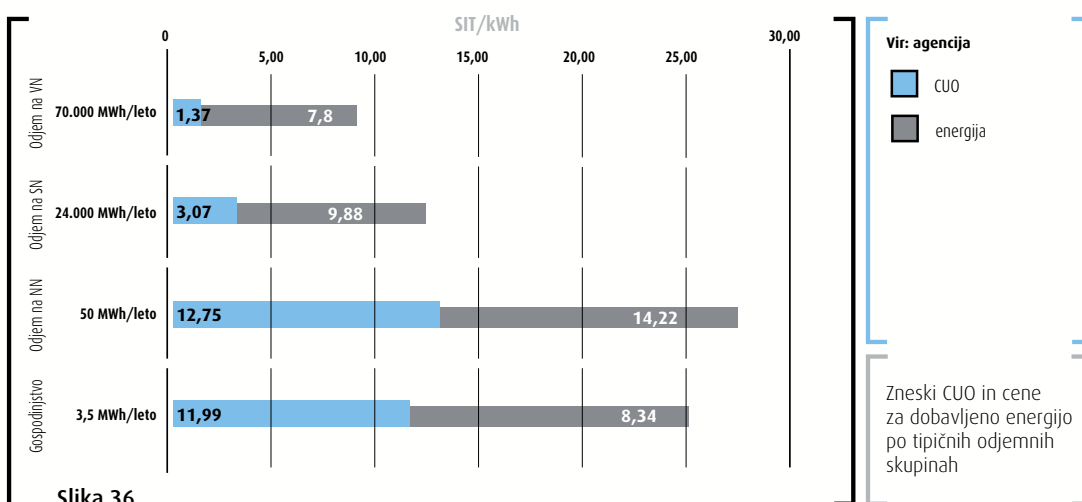
V Sloveniji je za določanje cene za uporabo omrežij uporabljena netransakcijska metoda poštna znamke, kar pomeni, da odjemalci plačujejo na celotnem območju Slovenije enotne tarifne postavke. Metoda velja za vse napetostne nivoje in za vse vrste odjemalcev, razvrščenih v isto odjemno skupino. Pri določanju omrežnine je upoštevana bruto metoda razdelitve stroškov, ki nastanejo pri prenosu in distribuciji električne energije, kar pomeni, da odjemalci krijejo samo sorazmerne stroške omrežja, na katero so priključeni, in sorazmerne stroške omrežja višjih nivojev. CUO je sestavljen iz:

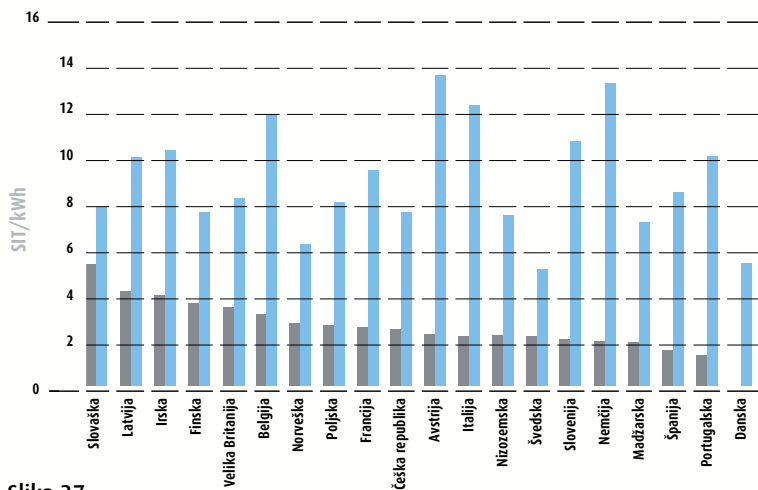
1. omrežnine za prenosno omrežje,
2. omrežnine za distribucijsko omrežje,
3. omrežnine za sistemske storitve,
4. deleža za delovanje agencije za energijo,
5. deleža za prednostno dispečiranje,
6. deleža za evidentiranje pogodb na organiziranem trgu.

Za določanje omrežnine (deležev od točke 1 do točke 3) je pristojna agencija, ostale deleže pa določa vlada.

Cena za uporabo omrežja zajema v skupni končni ceni za dobavljeno električno energijo delež, ki je odvisen od odjemne skupine odjemalca in njegove mesečne porabe električne energije. Odjemalci, ki prevzemajo električno energijo na višjih napetostnih nivojih, temu ustrezno, po metodologiji, plačujejo nižji CUO, kar prikazuje tudi slika 36.

Omrežnine v evropskih državah letno spremlja DG TREN (direktorat pri evropski komisiji za transport in energijo) in jih objavlja v svojih poročilih. Sliki 37 in 38 prikazujeta cene na podlagi zadnjih razpoložljivih podatkov iz četrtega primerjalnega poročila evropske komisije in kažeta velike razlike med državami tako za industrijske kakor za gospodinske odjemalce.

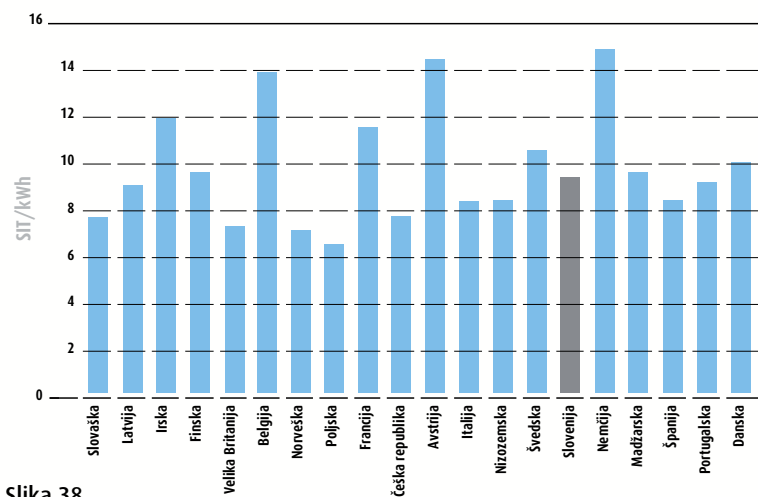
Slika 37

Vir: evropska komisija

Ig - 24 GWh/leto

Ib - 50 MWh/leto

Povprečne omrežnine za značilna industrijska odjemalca (vrednosti omrežnin ne vključujejo dodatkov, taks ali davka)

Slika 38

Vir: evropska komisija, agencija

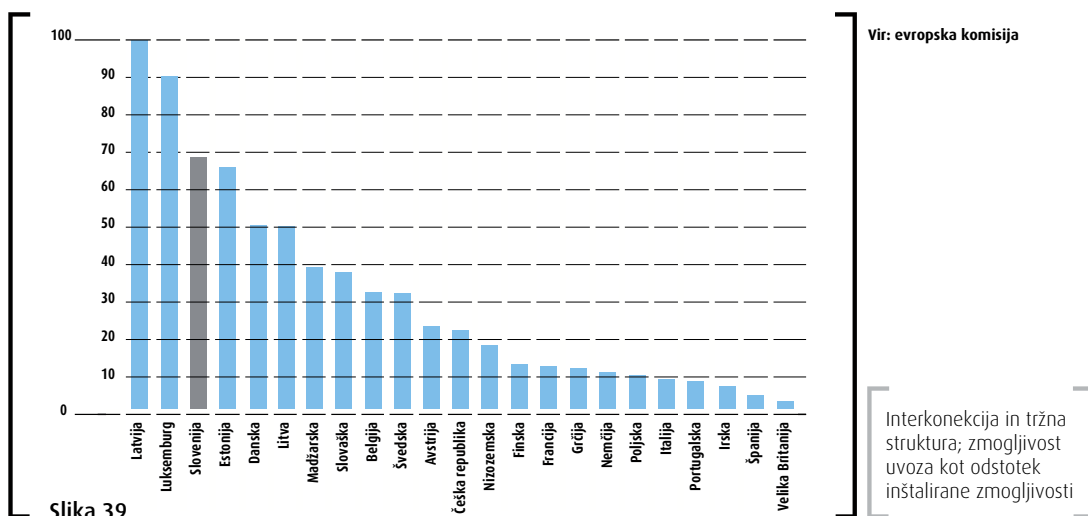
Povprečne omrežnine za značilnega gospodinjstvskega odjemalca (vrednosti omrežnin ne vključujejo dodatkov, taks ali davka)

3.12.4 Čezmejno trgovanje med državami članicami

Za nadaljnji razvoj trgov z električno energijo in večjo raven konkurence je nujno potrebna višja raven razpoložljivih povezav med državami. Splošne izboljšave so med drugim posledica izvajanja evropske Uredbe 1228/2003 o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije. Uskladitev načina dodeljevanja čezmejnih zmogljivosti, o kateri je leta 2004 na različnih forumih v EU potekala živahna debata, bo povečala likvidnost in omogočila vstop novih subjektov na trg.

Ustvarjanje večjih trgov bi pripomoglo k boljšemu delovanju trgov, zlasti tistih, na katerih imajo veliki udeleženci prevladujoč položaj. Integracija državnih elektroenergetskih trgov pa zahteva dodatno infrastrukturo pa tudi jasna in konsistentna pravila v zvezi z dodeljevanjem prenosnih zmogljivosti, medsebojnimi vplivi obvladovanja prezasedenosti in trgom električne energije na debelo.

Slika 39 prikazuje, da je bila leta 2004 stopnja interkonekcijskih zmogljivosti precej nizka, predvsem v primerjavi s skandinavskim trgov. Slovenija ima razmeroma visoko stopnjo odprtosti za čezmejne izmenjave, kar je predvsem posledica upoštevanje visoke prenosne zmogljivosti na slovensko-hrvaški meji.

3.13 Ureditev varstva odjemalcev

Varstvo odjemalcev poleg ostale zakonodaje s tega področja dodatno ureja še EZ, ki določa, da morajo biti v splošnih pogojih za dobavo in odjem določeni ukrepi varstva potrošnikov, ki se nanašajo na vsebino pogodbe med dobaviteljem in odjemalcem, zagotavljanje ustreznega vnaprejšnjega opozorila o spremembi pogodbe in podatkov o tarifi in cenah, pravico odjemalca do zamenjave dobavitelja brez plačila stroškov, različne možnosti plačila energije in postopke odločanja o njihovih pritožbah.

Prav tako je določeno dodatno varstvo za gospodinjske odjemalce in majhne odjemalce, ki opravljajo gospodarsko ali drugo dejavnost. Tako mora izvajalec gospodarske javne službe dobava električne energije tarifnim odjemalcem pod splošnimi pogoji za dobavo in odjem dobavljati električno energijo na zahtevo vsakemu gospodinjskemu odjemalcu in vsakemu odjemalcu, ki opravlja gospodarsko ali drugo dejavnost in ima manj od 50 zaposlenih ter letni promet manjši od 10 milijonov evrov v tolaški protivrednosti.

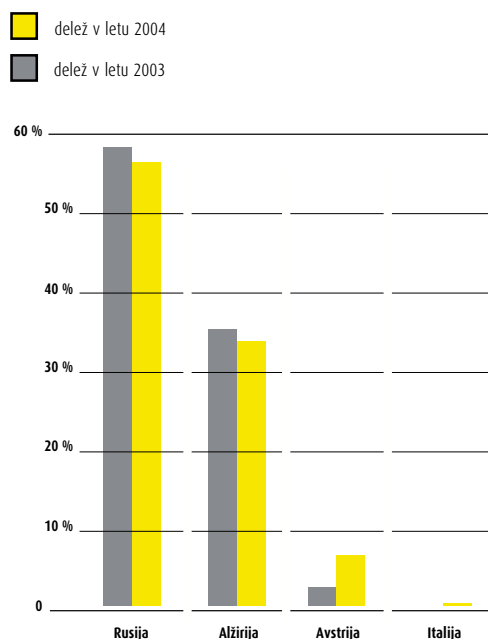
[ENERGIJA]

4 Zemeljski plin

4.1 Viri in poraba zemeljskega plina v Sloveniji

Slovenija je popolnoma odvisna od tujih virov zemeljskega plina. Osnovni vir je zemeljski plin iz Rusije; leta 2004 je zajemal 56,8 odstotka celotnih virov. Glede na leto 2003 se je leta 2004 povečala dobava zemeljskega plina iz Avstrije, uporabljati pa smo začeli tudi novi vir zemeljskega plina iz Italije. Poraba zemeljskega plina se je leta 2004 v primerjavi z letom 2003 zmanjšala za 10.350 tisoč Sm³.

Projekcije porabe zemeljskega plina v Sloveniji do leta 2015, povzete iz Resolucije o nacionalnem energetskem programu (Uradni list RS, št. 57/04), napovedujejo najhitrejšo rast porabe zemeljskega plina med vsemi energenti. Poraba zemeljskega plina naj bi se v obdobju od leta 2000 do leta 2015 povečala za skoraj 70 odstotkov, kar pomeni 3,5-odstotno letno rast. Trend rasti porabe zemeljskega plina naj bi bil najvišji zaradi proizvodnje električne energije v plinskih elektrarnah. Občutno, več kot 80 odstotkov, naj bi se povečala poraba zemeljskega plina v široki potrošnji.

Viri zemeljskega plina za leti 2003 in 2004

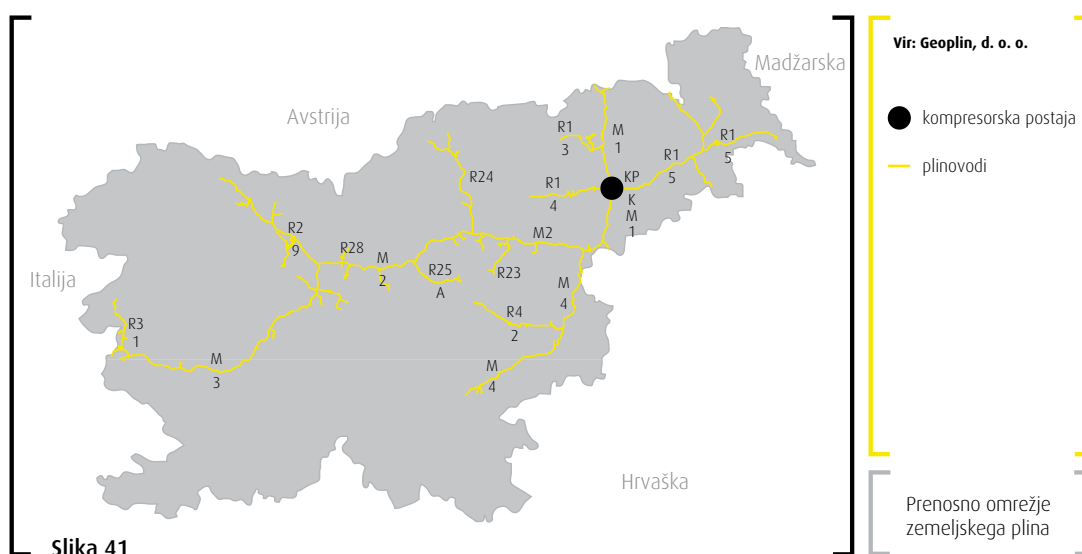
Slika 40

Vir: Geoplin, d. o. o.

	2002	2003	2004
Količina prodaje zemeljskega plina v Sloveniji v Sm ³	998.683.855	1.104.606.557	1.094.255.926

Tabela 24: Gibanje porabe zemeljskega plina v Sloveniji

Vir: Geoplin, d. o. o.

Slika 41

4.2 Prenos zemeljskega plina in izvajanje nalog sistemskega operaterja prenosnega omrežja

Prenos zemeljskega plina po prenosnem omrežju je leta 2004 opravljalo podjetje Geoplin, d. o. o., ki je izvajalo naloge sistemskega operaterja prenosnega omrežja.

Sistemski operater prenosnega omrežja je opravljal naloge v skladu z določili EZ in Uredbo o načinu izvajanja gospodarske javne službe dejavnost sistemskega operaterja prenosnega omrežja zemeljskega plina (Uradni list RS, št. 97/04, 8/05). V skladu s predpisi je bila dejavnost sistemskega operaterja računovodsko ločena od ostalih energetske dejavnosti.

Prenosno omrežje zemeljskega plina poteka od mejnih merilno-regulacijskih postaj, na katerih se zemeljski plin prevzema iz sosednjih prenosnih omrežij, do predajnih mest, na katerih se zemeljski plin predaja končnim odjemalcem oziroma v distribucijo po distribucijskih omrežjih. Prenosno omrežje je povezano s prenosnimi plinovodnimi omrežji Avstrije (v bližini Ceršaka), Italije (v bližini Šempetra) in Hrvaške (v bližini Rogatca). Navedene povezave prenosnega omrežja zagotavljajo Sloveniji zanesljivo oskrbo z zemeljskim plinom. Pomemben del prenosnega omrežja je tudi kompresorska postaja v Kidričevem, ki vzdržuje potreben tlak v prenosnem omrežju.

Leta 2004 je Geoplin, d. o. o., dosegel čisti poslovni izid 4574 milijonov tolarjev in po omrežju prodal skupno 1.094.255.926 Sm³ zemeljskega plina.

Največji lastnik podjetja Geoplin, d. o. o., je Republika Slovenija, ki je lastnica 31 odstotkov osnovnega kapitala družbe. Drugi največji lastnik je Petrol, d. d., ki je leta 2004 povečal svoj lastniški delež za tri odstotke, tako da je bil konec leta skoraj 20-odstotni lastnik Geoplina, d. o. o.

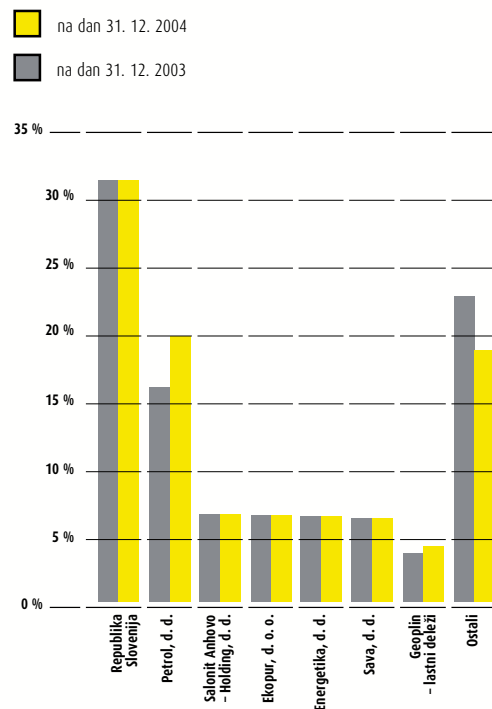
Leta 2004 je Geoplin, d. o. o., opravljal predvsem naslednje dejavnosti:

- nabavo in transport zemeljskega plina do slovenske meje,
- oskrbo slovenskega trga z zemeljskim plinom v prodaji na debelo,
- prenos in tranzit zemeljskega plina po omrežju,
- načrtovanje, razvoj, vzdrževanje in upravljanje prenosnega omrežja zemeljskega plina,
- umerjanje in servisiranje plinomerov in korektorjev.

4.2.1 Investicijska vlaganja

Program investicijskih vlaganj v omrežje pripravi sistemski operater prenosnega omrežja za obdobje desetih let. Program mora biti usklajen z nacionalnim energetskega programom, saj so investicije v prenosno omrežje prilagojene potrebnim investicijam v elektroenergetsko omrežje. Agencija pri vključitvi načrtovanih investicij v izračun omrežnine presodi, ali je investicija potrebna za razširitev ali obnovo prenosnega sistema.

Naraščajoča poraba zemeljskega plina v Sloveniji je povezana s potrebo po novih prenosnih poteh. Prenosno omrežje zemeljskega plina je bilo zgrajeno konec sedemdesetih in na začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja in ni prilagojeno predvidenemu povečanju prenosa zemeljskega plina za potrebe proizvodnje električne energije v naslednjih letih.

Lastniška struktura Geoplina, d. o. o.

Slika 42

Vir: Geoplin, d. o. o.

Zato so načrtovane večje investicije v prenosno omrežje. Sistemski operater prenosnega omrežja je leta 2004 izvajal dela, povezana z nadaljevanjem del na prenosnih objektih in dopolnitvah omrežja, predvidena v razvojnem načrtu za obdobje 2003–2013. Leta 2004 ni bilo večjih investicijskih vlaganj v prenosno omrežje, zanje pa je bilo namenjenih 1100 milijonov tolarjev. Investirali so predvsem v gradnjo novih priključkov zemeljskega plina na prenosnem omrežju ter povečanje zanesljivosti in učinkovitosti oskrbe.

4.3 Distribucija zemeljskega plina in izvajanje nalog sistemskih operaterjev distribucijskih omrežij

Sistemski operaterji distribucijskih omrežij opravljajo izbirno lokalno gospodarsko javno službo sistema operaterja na posameznem omrežju in delujejo kot javna podjetja ali koncesionari na območjih določenih lokalnih skupnosti.

Naloge sistemskih operaterjev, določene z EZ, so:

- distribucija zemeljskega plina,
- obratovanje, vzdrževanje in razvoj omrežja,
- zagotavljanje dolgoročne zmogljivosti omrežja tako, da se omogočajo razumne zahteve za priključitev in dostop do omrežja,
- zanesljivost oskrbe z zemeljskim plinom s tem, da je zagotovljena ustrezna zmogljivost in zanesljivost omrežja,
- nepristransko obravnavanje uporabnikov omrežja,
- zagotavljanje potrebnih podatkov drugim sistemskim operaterjem, z omrežji katerih je omrežje, ki ga upravljajo, povezano,
- zagotavljanje potrebnih podatkov upravičenim odjemalcem, da lahko učinkovito uveljavljajo dostop do omrežja,
- napoved porabe zemeljskega plina z uporabo metode celovitega načrtovanja, z upoštevanjem varčevalnih ukrepov pri porabnikih.

Spremembe in dopolnitve EZ, sprejete maja 2004, so spremenile izpogajani dostop do omrežja v regulirani, kar je močno vplivalo na razmerja med sistemskimi operaterji, lokalnimi skupnostmi in agencijo. Odprtje trga za vse negospodinske odjemalce 1. julija 2004 je pokazalo potrebo po nepristranskem in preglednem dostopu do omrežja. Leta 2004 so v Sloveniji potekale različne dejavnosti za sprejem podzakonskih aktov, ki urejajo delovanje sistemskih operaterjev. Podzakonski akti, ki jih izdaja agencija, so bili leta 2004 sprejeti, podzakonski akti agencije, ki se nanašajo na distribucijska omrežja zemeljskega plina, pa bodo predvidoma sprejeti leta 2005.

Distribucijska omrežja zemeljskega plina so v več kot šestdesetih občinah v Sloveniji. Z zemeljskim plinom je oskrbovanih približno 96.680 gospodinjstev, kar je 12,5 odstotka vseh slovenskih gospodinjstev. V prihodnjih letih je mogoče pričakovati povečanje gradnje novih distribucijskih omrežij zemeljskega plina.

Sistemski operaterji distribucijskih omrežij zemeljskega plina imajo v lasti ali upravljanju 2086 kilometrov plinovodov z nazivnimi tlaki, nižjimi od štirih barov.

4.3.1 Podjetja distribucije zemeljskega plina

Pogoji poslovanja podjetij za distribucijo zemeljskega plina so se leta 2004 zelo spremenili. Spremembe in dopolnitve EZ, ki izhajajo iz direktive 2003/55/EC, so vplivale na pospešeno odpiranje trga z zemeljskim plinom in uvedle regulirani dostop do distribucijskega omrežja.

Leta 2004 so delovala naslednja podjetja za distribucijo zemeljskega plina na navedenih območjih:

Podjetje	Občine, kjer izvajajo svojo dejavnost
Adriaplin, d. o. o.	Ptuj, Rogaška Slatina, Šentjur, Vojnik, Štore, Laško, Zagorje, Kamnik, Bled, Nova Gorica, Šempeter - Vrtojba, Ajdovščina, Vipava, Logatec, Brežice, Radeče, Krško
Domplan, d. d.	Naklo, Kranj
Javno podjetje Energetika Celje, d. o. o.	Celje
Javno podjetje Energetika Ljubljana, d. o. o.	Ljubljana, Medvode, Ig, Dol pri Ljubljani, Dobrova - Polhov Gradec, Brezovica, Škofljica
Javno podjetje plinovod Sevnica, d. o. o.	Sevnica
Istrabenz plini, d. o. o.	Novo Mesto
JEKO-IN, d. o. o.	Jesenice
Komunala Slovenj Gradec, d. o. o.	Slovenj Gradec
Komunalno podjetje Velenje, d. o. o.	Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki
Komunalno podjetje Vrhnika, d. d.	Vrhnika
Loška komunala, d. d.	Škofja Loka
Mestni plinovodi, d. o. o.	Zreče, Ormož, Radenci, Murska Sobota, Lendava, Žalec, Polzela, Prebold, Ljutomer
Petrol Energetika, d. o. o.	Ravne na Koroškem, Prevalje, Mežica
Petrol, d. d.	Domžale, Trzin, Mengeš
Petrol plin, d. o. o.	Tržič, Radovljica, Rogatec, Sežana, Turnišče, Odranci, Beltinci
Plinarna Maribor, d. d.	Maribor, Ruše
Plinstal, d. d.	Žirovnica

Tabela 25: Območja delovanja podjetij za distribucijo zemeljskega plina

Podjetja za distribucijo zemeljskega plina v okviru istega podjetja opravljajo najmanj naslednje dejavnosti:

- dejavnost systemskega operaterja distribucijskega omrežja,
- dejavnost dobave tarifnim odjemalcem,
- dejavnost dobave upravičenim odjemalcem.

Dejavnost systemskega operaterja distribucijskega omrežja in dejavnost dobave tarifnim odjemalcem ostajata regulirani dejavnosti v okviru izbirnih lokalnih gospodarskih javnih služb, dejavnost dobave upravičenim odjemalcem pa je 1. julija 2004 postala tržna dejavnost.

Usmeritev delovanja podjetij za distribucijo zemeljskega plina je bila začrtana s spremembami in dopolnitvami EZ leta 2004, sprejetjem Uredbe o načinu izvajanja gospodarske javne službe dejavnost systemskega operaterja prenosnega omrežja zemeljskega plina in metodologijami agencije, ki se nanašajo na določitev in obračunavanje omrežnine za prenosno omrežje zemeljskega plina.

Popolna preglednost posameznih dejavnosti distribucijskih podjetij leta 2004 še ni bila mogoča, saj končna cena zemeljskega plina še ni bila ločena na ceno za uporabo omrežja in ceno za zemeljski plin.

Podjetja za distribucijo zemeljskega plina so se leta 2004 pripravljala na ločitev reguliranih dejavnosti od tržnih, imela pa so že računovodsko ločene vse dejavnosti, povezane z distribucijo zemeljskega plina. Podjetja so na dejavno-

Lastništvo	Število podjetij
Večinska last ene ali več občin	6
Večinska last domače pravne osebe	7
Večinska last tuje pravne osebe	2
Večinska last fizične osebe	1
Ni večinskih lastnikov	1

Tabela 26: Lastniška struktura podjetij za distribucijo zemeljskega plina

Vir: podatki podjetij

stih systemskega operaterja in dobave zemeljskega plina izkazovala nizek pozitiven čisti poslovni izid iz poslovanja oziroma negativen poslovni izid. Osem podjetij je imelo pozitiven čisti poslovni izid, pet pa jih je izkazalo negativen čisti poslovni izid. V štirih podjetjih so bili izkazani odhodki v višini prihodkov. Podjetja imajo različno poslovno politiko, raznoliko lastniško strukturo in različne pogoje poslovanja, zato ni mogoče podati splošnih ugotovitev o poslovanju podjetij za distribucijo zemeljskega plina.

Lastniško strukturo in število podjetij, ki imajo podobno lastniško strukturo, prikazuje tabela 26.

4.4 Podatki o ločenih obračunih

Za področje oskrbe z zemeljskim plinom je bilo do konca leta 2004 izdanih 71 licenc. Pri imetnikih licenc, ki so pravne osebe, je agencija v skladu z 38. členom EZ preverjala, ali zagotavljajo ločeno računovodsko spremljanje posameznih energetske dejavnosti v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi.

Na podlagi prejetih podatkov je agencija ugotovila, da 24 odstotkov imetnikov licenc ne opravlja energetske dejavnosti, za katero jim je bila podeljena licenca. Izmed ostalih imetnikov licenc, ki so se odzvali na zahtevek agencije, jih polovica zagotavlja ločeno računovodsko spremljanje posameznih energetske dejavnosti.

Vsi izvajalci energetske dejavnosti, ki jih zakon zavezuje k ločenemu računovodskemu spremljanju posameznih energetske dejavnosti, morajo dobiti od agencije soglasje za pravila, po katerih so posamezne dejavnosti računovodsko razdeljene. Prav tako mora izvajanje pravil letno revidirati revizor.

Za poslovno leto 2004 je le šest pravnih oseb na področju oskrbe z zemeljskim plinom poslalo pravila agenciji; ta je izdala soglasje štirim, dve družbi pa pozvala, naj pravila dopolnita oziroma pojasnita.

4.5 Regulirane dejavnosti

Na področju oskrbe z zemeljskim plinom so v skladu z določbami EZ kot regulirane dejavnosti opredeljene naslednje gospodarske javne službe:

Dejavnost	Oblika
dejavnost sistemskega operaterja prenosnega omrežja zemeljskega plina	obvezna republiška gospodarska javna služba
dejavnost sistemskega operaterja skladišča zemeljskega plina	izbirna republiška gospodarska javna služba
dejavnost sistemskega operaterja terminala za utekočinjeni zemeljski plin	izbirna republiška gospodarska javna služba
organiziranje trga z zemeljskim plinom	izbirna republiška gospodarska javna služba
dejavnost sistemskega operaterja distribucijskega omrežja zemeljskega plina	izbirna lokalna gospodarska javna služba
dobava zemeljskega plina tarifnim odjemalcem	izbirna lokalna gospodarska javna služba

Tabela 27: Gospodarske javne službe na področju zemeljskega plina

Obvezne in izbirne republiške gospodarske javne službe se opravljajo na podlagi koncesije, ki se podeli za največ 35 let, vendar se s podeljeno koncesijo ne pridobi izključna pravica opravljanja teh gospodarskih javnih služb.

Izvajalec dejavnosti sistemskega operaterja prenosnega omrežja zemeljskega plina v letu 2004 je bilo podjetje Geoplin, d. o. o., ki se je v tem letu pripravljalo na pravno ločitev regulirane dejavnosti od tržne dejavnosti dobava zemeljskega plina. Regulirana in tržna dejavnost na prenosnem omrežju sta se lahko izvajali v eni pravni osebi do 31. decembra 2004.

Podjetje Geoplin, d. o. o., je zato aprila 2004 ustanovilo družbo Geoplin plinovodi, d. o. o., z namenom, da bi prevzela izvajanje dejavnosti sistemskega operaterja prenosnega omrežja od 1. januarja 2005. Družba Geoplin je na novo ustanovljeno družbo Geoplin plinovodi prenesla v last in posest celotno energetska infrastrukturo ter vse pravice in obveznosti, ki iz nje izhajajo.

Za dejavnosti sistemskega operaterja skladišča zemeljskega plina, sistemskega operaterja terminala za utekočinjeni zemeljski plin in organiziranje trga z zemeljskim plinom, ki morajo delovati kot izbirne republiške gospodarske javne službe, leta 2004 niso bile podeljene koncesije, saj na slovenskem trgu z zemeljskim plinom še ni potreb za njihovo izvajanje.

Dejavnosti sistemskega operaterja distribucijskega omrežja zemeljskega plina in dobave zemeljskega plina tarifnim odjemalcem sta izbirni lokalni gospodarski javni službi, ki morata biti urejeni s koncesijskim aktom med koncesionarjem in lokalno skupnostjo kot koncedentom ali organizirani v obliki javnega podjetja, ki ga ustanovi lokalna skupnost. Leta 2004 je imelo 45 lokalnih skupnostih navedeni dejavnosti organizirani s koncesijskim razmerjem med koncesionarjem in lokalno skupnostjo, v 15 lokalnih skupnostih pa delujejo javna podjetja za opravljanje teh dejavnosti.

Podjetja za distribucijo zemeljskega plina morajo imeti za vsako energetska dejavnost ločene računovodske izkaze, da je lahko končna cena zemeljskega plina za odjemalce izkazana na pregleden in nepristranski način.

Ekonomsko reguliranje gospodarskih javnih služb je potrebno za tiste dejavnosti, za katere ni mogoče uvesti konkurenčnega trga, zato je s spremembami in dopolnitvami EZ agencija dobila tudi nalogo, da pripravi metodologiji za določitev in obračunavanje omrežnine.

Leta 2004 sta bili sprejeti prvi dve metodologiji, potrebni za ločitev skupne cene zemeljskega plina na ceno zemeljskega plina kot blaga in ceno za uporabo omrežja. Cena zemeljskega plina kot blaga bo v prihodnje oblikovana na podlagi ponudbe in povpraševanja, cena za uporabo omrežja pa je sestavljena iz omrežnine in dodatkov k omrežnini. Omrežnina je vir prihodka systemskega operaterja omrežja zemeljskega plina za storitve prenosa zemeljskega plina po omrežju.

Leta 2004 je agencija pripravila in sprejela akta, ki urejata delovanje reguliranih dejavnosti na področju prenosnega omrežja:

- Akt o določitvi metodologije za določitev omrežnine in kriterijev za ugotavljanje upravičenih stroškov za prenosno omrežje zemeljskega plina (Uradni list RS, št. 131/04) in
- Akt o določitvi metodologije za obračunavanje omrežnine za prenosno omrežje zemeljskega plina (Uradni list RS, št. 131/04, 132/04).

Na podlagi teh aktov je systemski operater prenosnega omrežja določil omrežnino in jo predložil agenciji v soglasje. Omrežnina za prenosno omrežje je bila prvič objavljena v Aktu o določitvi omrežnine za prenosno omrežje zemeljskega plina (Uradni list RS, št. 139/04) in določa omrežnino za prenosno omrežje zemeljskega plina za leto 2005.

Ker za leto 2004 omrežnina ni bila določena na podlagi metodologij za določitev in obračunavanje omrežnine, za to leto ni mogoče ugotoviti deleža omrežnine v končni ceni zemeljskega plina za značilne odjemalce.

Akti, potrebni za določitev omrežnine za distribucijsko omrežje zemeljskega plina, so bili v postopku pripravljani, vendar leta 2004 še niso bili usklajeni med udeleženci trga z zemeljskim plinom. Omrežnina kot del cene zemeljskega plina odjemalcem zato za leto 2004 še ni bila ločeno izkazana.

4.6 Trg z zemeljskim plinom

4.6.1 Značilnosti trga z zemeljskim plinom

Direktiva o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom (2003/55/EC) je pospešila odpiranje trga z zemeljskim plinom. Julija 2004 so upravičeni odjemalci postali vsi odjemalci razen gospodinjskih. Upravičeni odjemalci so z odprtjem trga dobili možnost izbire dobavitelja zemeljskega plina, gospodinjski pa se uvrščajo med tarifne odjemalce, zato jih bodo do popolnega odprtja trga z zemeljskim plinom, ki bo 1. julija 2007, oskrbovali dobavitelji tarifnih odjemalcev pod pogoji, določenimi v tarifnih sistemih.

V procesu odpiranja trga z zemeljskim plinom so potekale številne dejavnosti, povezane z določitvijo pristojnosti in odgovornosti posameznih udeležencev trga. Leta 2004 še niso bili sprejeti vsi podzakonski akti, potrebni za popolno delovanje trga, in prosta izbira dobavitelja za upravičene odjemalce dejansko še ni bila izvedljiva. Upravičeni odjemalci na prenosnem omrežju so bili oskrbovani pod pogoji Tarifnega sistema za dobavo zemeljskega plina tarifnim odjemalcem na prenosnem omrežju (Uradni list RS, št. 96/02), upravičeni odjemalci na distribucijskih omrežjih pa so bili oskrbovani pod pogoji posameznih tarifnih sistemov ali koncesijskih pogodb za dobavo zemeljskega plina na območju posamezne lokalne skupnosti.

Zaradi manjkajočih podzakonskih predpisov, ki urejajo pravila za obračun odstopanj, je agencija v Akt o določitvi metodologije za obračunavanje omrežnine za prenosno omrežje zemeljskega plina (Uradni list RS, št. 131/04, 132/04 – popravek) vključila tudi pravila za obračun odstopanj. Njihov vpliv na udeležence trga bo mogoče oceniti leta 2005.

4.6.2 Dobava zemeljskega plina

Upravičenim odjemalcem, priključenim na prenosno omrežje zemeljskega plina, je leta 2004 zemeljski plin dobavljala družba Geoplin, d. o. o. To podjetje je zemeljski plin dobavljalo tudi podjetjem za distribucijo zemeljskega plina, ki so oskrbovala svoje odjemalce. Geoplin je leta 2004 dobavljal zemeljski plin skupaj 180 odjemalcem.

Konkurence med dobavitelji leta 2004 dejansko še ni bilo, saj še niso bili sprejeti vsi podzakonski akti, ki bi urejali razmejitev tržnih in reguliranih dejavnosti in omogočali menjavo dobavitelja. Poleg tega imajo upravičeni odjemalci s svojimi dobavitelji dolgoročne pogodbe, ki so bile sklenjene še pred uveljavitvijo aktov, ki uvajajo spremembe na trgu z zemeljskim plinom.

Geoplin je kot dobavitelj na debelo dobavljal zemeljski plin vsem večjim industrijskim odjemalcem in podjetjem za distribucijo zemeljskega plina, tako da je bil njegov tržni delež pri dobavi na debelo 100-odstoten.

Dobava zemeljskega plina odjemalcem leta 2004 ni bila pretirano motena kljub občasnim motnjam pri dobavi zemeljskega plina iz Rusije med majem in septembrom 2004 in občasno zmanjšani dobavi alžirskega vira od maja do decembra 2004. Odjemalci, katerim v skladu s pogodbo dobavitelji lahko prekinajo dobavo zemeljskega plina, so imeli omejeno dobavo januarja in februarja 2004.

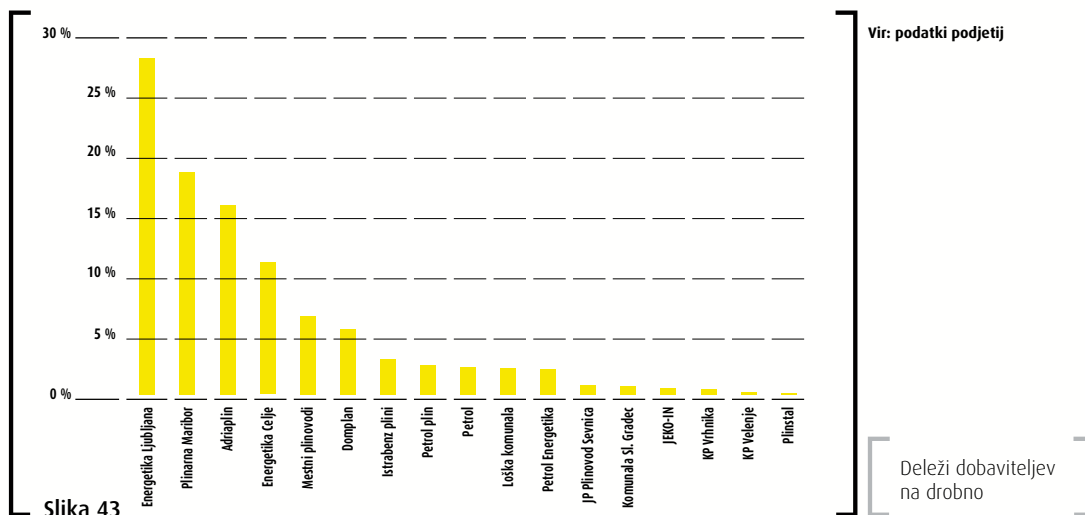
Dobavitelji, ki oskrbujejo z zemeljskim plinom upravičene odjemalce, priključene na distribucijsko omrežje, so delovali kot podjetja za distribucijo zemeljskega plina in so dobavljali zemeljski plin vsem upravičenim odjemalcem, priključenim na omrežje systemskega operaterja distribucijskega omrežja, ki deluje v isti pravni osebi. Upravičeni odjemalci na distribucijskem omrežju so bili oskrbovani pod pogoji tarifnega sistema posameznega podjetja za distribucijo zemeljskega plina.

Največji dobavitelji, ki delujejo na distribucijskem omrežju v Sloveniji, so:

- Javno podjetje Energetika Ljubljana, d. o. o.,
- Plinarna Maribor, d. d.,
- Adriaplin, d. o. o.,
- Javno podjetje Energetika Celje, d. o. o.

Javno podjetje Energetika Ljubljana, d. o. o., je leta 2004 oskrbovalo več kot 55.000 odjemalcev na območju Mestne občine Ljubljana in v primestnih občinah. Skupno so prodali 71.094 tisoč Sm³ zemeljskega plina in so tako največje podjetje za distribucijo zemeljskega plina.

Po skupni količini prodaje zemeljskega plina na distribucijskem omrežju in tudi po številu odjemalcev je bilo podjetje Plinarna Maribor, d. d., drugo največje distribucijsko podjetje. Leta 2004 so 20.500 odjemalcev oskrbeli s 46.727 tisoč Sm³ zemeljskega plina.

Podjetje Adriaplin, d. o. o., je oskrbovalo 8900 odjemalcev v 17 občinah in je skupno dobavilo 41.011 tisoč Sm^3 zemeljskega plina.

Glede na prodano količino zemeljskega plina sledi javno podjetje Energetika Celje, d. o. o., ki je z 28.389 tisoč Sm^3 zemeljskega plina oskrbelo 7200 odjemalcev.

Podjetje Petrol plin, d. o. o., je imelo za oskrbo odjemalcev v lokalnih skupnostih Rogatec in Sežana sklenjeno pogodbo o dobavi zemeljskega plina s tujima dobaviteljema. Dobavljenih je bilo 2677 tisoč Sm^3 zemeljskega plina.

Skupno so podjetja za distribucijo zemeljskega plina leta 2004 prodala 255.345 tisoč Sm^3 zemeljskega plina in z zemeljskim plinom oskrbovala 105.572 odjemalcev v 62 občinah. Med odjemalci je 96.680 gospodinjstev, ki so porabili 100.951 tisoč Sm^3 zemeljskega plina za lastno porabo. Te odjemalce bodo podjetja za distribucijo zemeljskega plina kot dejavnost dobava tarifnim odjemalcem oskrbovala z zemeljskim plinom še do 1. julija 2007.

Podjetja za distribucijo zemeljskega plina so dobavitelji na drobno, saj z zemeljskim plinom oskrbujejo manjša industrijska podjetja in gospodinjstva. Tržne deleže dobaviteljev na drobno prikazuje slika 43.

V Sloveniji leta 2004 ni bilo prevladujočega dobavitelja na drobno, saj je tržni delež največjih treh znašal 62 odstotkov, kar pomeni srednjo koncentracijo dobaviteljev na tem trgu.

Dobavitelji na drobno so oskrbovali predvsem gospodinjstva odjemalcev, leta 2004 pa se na trgu z zemeljskim plinom niso pojavili novi dobavitelji.

Glede na število odjemalcev smo imeli v Sloveniji leta 2004 največ malih gospodinjstev odjemalcev s porabo do 924 Sm^3 zemeljskega plina. Delež gospodinjstev odjemalcev, merjen s številom odjemalcev, je 92 odstotkov vseh odjemalcev, porabijo pa manj kakor 10 odstotkov celotne porabe zemeljskega plina. Velikih in zelo

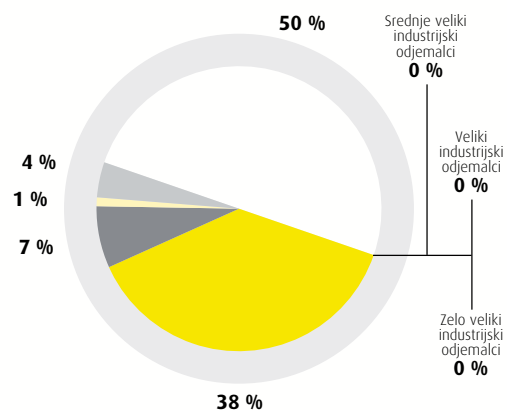
velikih industrijskih odjemalcev, ki porabijo na leto več kakor 2100 tisoč Sm³ zemeljskega plina je zelo malo, saj je delež števila teh odjemalcev le 0,06 odstotka, vendar pa porabijo kar 64 odstotkov zemeljskega plina (glede na celotno porabo v Sloveniji).

4.6.2.1 Cene zemeljskega plina

Odjemalci, priključeni na prenosno omrežje zemeljskega plina, so imeli sklenjene dolgoročne pogodbe za dobavo zemeljskega plina. Pri teh je bila cena določena z upoštevanjem pogojev Tarifnega sistema za dobavo zemeljskega plina tarifnim odjemalcem na prenosnem omrežju (Uradni list RS, št. 96/02), kljub temu da so s 1. julijem 2004 vsi odjemalci na prenosnem omrežju dobili status upravičenega odjemalca. Cena zemeljskega plina ni bila ločena na regulirano ceno za uporabo omrežja in tržno ceno za zemeljski plin.

Cena zemeljskega plina se je leta 2004 spreminjala glede na spremembe cen nafte in naftnih derivatov na mednarodnih trgih ter gibanje tečajev tujih valut. Gibanje neto prodajne cene zemeljskega plina na

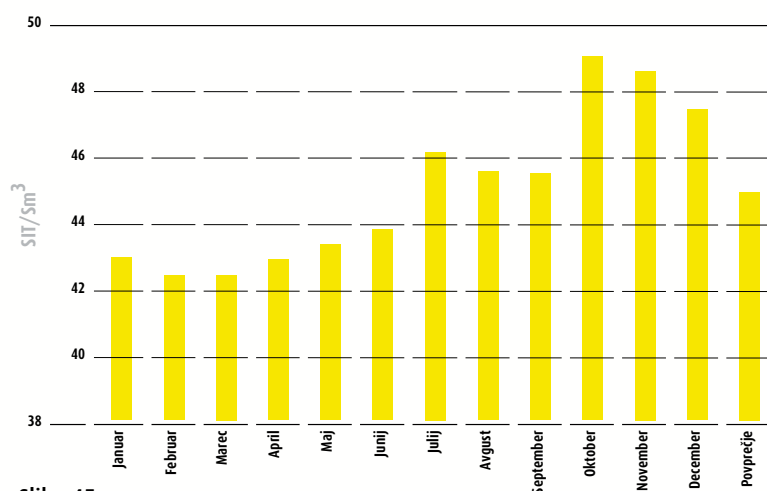
- Mali gospodinjiski odjemalci
- Srednji gospodinjiski odjemalci
- Veliki gospodinjiski odjemalci
- Komercialni odjem
- Manjši industrijski odjemalci

Število odjemalcev glede na upoštevne trge

Slika 44

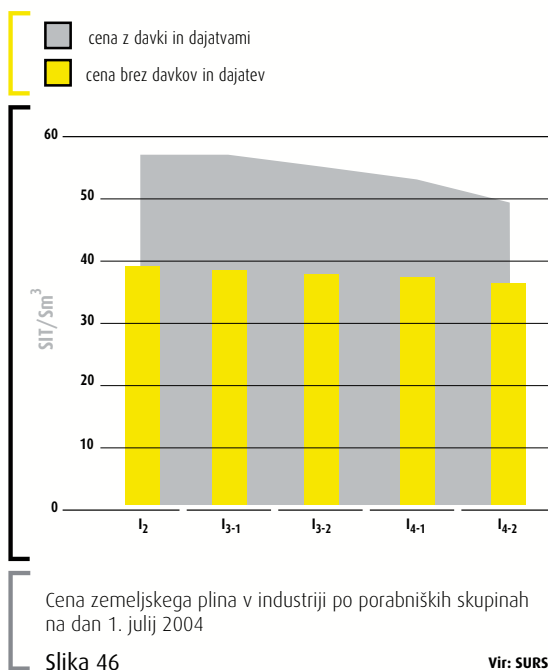
Vir: podatki podjetij

Slika 45

Vir: Geoplina, d. o. o.

Cene zemeljskega plina s popustom za odjemalce na prenosnem omrežju s trošarino in CO₂ takso

Vir: SURS

prenosnem omrežju prikazuje slika 45. Cene vključujejo trošarino na zemeljski plin (1,5 SIT/Sm³) in CO₂ takso (5,7 SIT/Sm³).

Povprečna cena zemeljskega plina za odjemalce na prenosnem omrežju z dajatvami je znašala 45,10 tolarja za Sm³. Cena, ki jo plača odjemalec v določeni porabniški skupini, je izračunana v skladu z metodologijo, usklajeno z Eurostatom, in metodologijo, predpisano z direktivo št. 90/377. Odjemalci v določeni porabniški skupini so značilni odjemalci glede na namen uporabe zemeljskega plina, letno porabo in faktor obremenitve. Industrijski odjemalci so razvrščeni v več standardnih porabniških skupin, kjer so v porabniški skupini I₂ odjemalci z letno porabo 111 tisoč Sm³, v porabniški skupini I₄₋₂ pa odjemalci z letno porabo 11.065 tisoč Sm³, ki odjemajo zemeljski plin povprečno 24 ur na dan 330 dni v letu.

Skupina	Poraba v tisoč Sm ³	Faktor obremenitve
I ₂	111	200 dni
I ₃₋₁	1.107	200 dni in 1.600 ur
I ₃₋₂	1.107	250 dni in 4.000 ur
I ₄₋₁	11.065	250 dni in 4.000 ur
I ₄₋₂	11.065	330 dni in 8.000 ur

Tabela 28: Porabniške skupine za industrijske odjemalce
Vir: SURS

Cene zemeljskega plina za odjemalce na distribucijskem omrežju je mogoče primerjati le za tipične odjemalce s standardno porabo odjema zemeljskega plina. Cene zemeljskega plina v Sloveniji niso enotno določene, saj podjetja za distribucijo zemeljskega plina upoštevajo tarifne sisteme posamezne občine in temu prilagodijo cene za posamezne skupine odjemalcev.

Skupina	Poraba v tisoč Sm ³	Namen uporabe
D ₁	221	Kuhanje in priprava tople vode
D ₂	443	Kuhanje in priprava tople vode
D ₃	2.241	Kuhanje, priprava tople vode in ogrevanje
D _{3b}	3.323	Kuhanje, priprava tople vode in ogrevanje

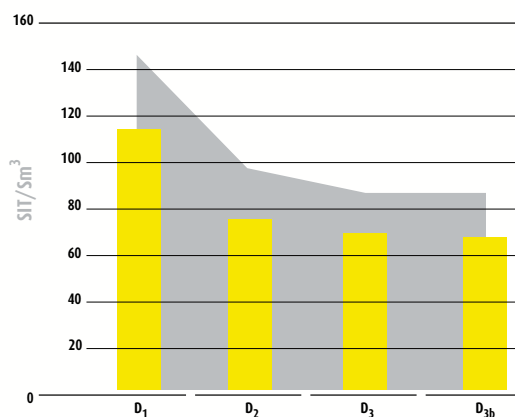
Tabela 29: Poraba zemeljskega plina za gospodinjstva po porabniških skupinah

Povprečna cena zemeljskega plina v gospodinjstvih za Slovenijo je izračunana kot utežno povprečje cen v večjih mestih Slovenije.

Slika 47 kaže, da je cena zemeljskega plina za odjemalce z malo porabo zemeljskega plina, ki ga uporabljajo le za kuhanje in pripravo tople vode, precej višja od cen zemeljskega plina, ki ga uporabljajo tudi za ogrevanje.

Cene zemeljskega plina leta 2004 niso bile ločene na ceno zemeljskega plina kot blaga in ceno za uporabo omrežja, ampak so bile posebej navedene le dajatve in davek na dodano vrednost.

■ cena z davki in dajatvami
■ cena brez davkov in dajatev

Povprečne cene zemeljskega plina za gospodinjstva po porabniških skupinah na dan 1. julij 2004

Slika 47

Vir: SURS

4.6.3 Dostop do omrežij in skladišč zemeljskega plina

Dostop do omrežja je bil zagotovljen vsem 180 odjemalcem na prenosnem omrežju. Od 180 odjemalcev na prenosnem omrežju je 16 podjetij za distribucijo zemeljskega plina.

Septembra 2004 je bila sprejeta Uredba o izvajanju gospodarske javne službe dejavnost systemskega operaterja prenosnega omrežja zemeljskega plina, ki je uredila pravico do dostopa do prenosnega omrežja za nove odjemalce. V uredbi je bila postavljena razmejitev med prenosnim in distribucijskim omrežjem zemeljskega plina za nove odjemalce. Systemski operater prenosnega omrežja lahko priključi odjemalca zemeljskega plina na svoje omrežje le ob izpolnjevanju pogojev za priključitev in če na območju odjemalca ni organizirano izvajanje gospodarske javne službe dejavnost systemskega operaterja distribucijskega omrežja ali če systemski operater distribucijskega omrežja zavrne priključitev tega odjemalca zaradi premajhne zmogljivosti distribucijskega omrežja.

Ureditev dostopa do omrežja se ureja skladno s podzakonskimi predpisi, ki urejajo splošne pogoje za dobavo in odjem ter systemska obratovalna navodila. Systemski operater prenosnega omrežja izda soglasje za priključitev v skladu s splošnim upravnim postopkom v roku 30 dni. Čas, potreben za fizično priključitev posameznega uporabnika, je odvisen od potrebnih dejavnosti systemskega operaterja prenosnega omrežja in tudi uporabnika.

Systemski operater prenosnega omrežja na območju Slovenije ni imel skladišč zemeljskega plina, temveč je uporabljal zakupljene skladiščne zmogljivosti v Avstriji in na Hrvaškem.

Priključevanje na distribucijsko omrežje so urejali splošni pogoji za dobavo in odjem posameznih podjetij za distribucijo zemeljskega plina, saj ni bilo enotne metodologije, ki bi zahtevala enotno urejena pravila za dostop do distribucijskega omrežja.

Systemski operaterji distribucijskih omrežij nimajo skladišč zemeljskega plina.

Leta 2004 ni bilo zavrnitev dostopa do omrežij.

4.6.4 Zanesljivost dobav zemeljskega plina in odpravljanje prezasedenosti

Izvajalec gospodarske javne službe dejavnosti systemskega operaterja prenosnega omrežja je leta 2004 zagotavljal zanesljivo in kakovostno oskrbo z zemeljskim plinom za odjemalce na prenosnem omrežju kljub občasno moteni dobavi ruskega vira med majem in septembrom 2004 in občasno zmanjšani dobavi alžirskega vira od maja do decembra 2004. Prekinitev dobave je bila izvedena na začetku leta prekinljivim odjemalcem. Na prenosnem sistemu leta 2004 ni bilo okvar, ki bi vplivale na dobavo zemeljskega plina odjemalcem. Velika obremenjenost prenosnega sistema med konicami je sicer povzročala večja tlačna nihanja v prenosnem sistemu, ki pa niso vplivala na zanesljivost dobave.

Systemski operater prenosnega omrežja je v letu 2004 opravljal posege na prenosnem omrežju v skladu z dogovori.

Systemski operaterji distribucijskih omrežij leta 2004 niso zaznali problemov s prezasedenostjo omrežja, zato tudi niso bili pripravljene mehanizmi za odpravljanje prezasedenosti.

4.7 Stopnja preglednosti in konkurenčnosti na trgu z zemeljskim plinom

Na področju trga z zemeljskim plinom v Sloveniji so leta 2004 potekale dejavnosti v zvezi s sprejemanjem zakonskih in podzakonskih predpisov, potrebnih za odprtje oziroma delovanje trga. Na trgu se niso pojavili novi dobavitelji, saj trg na debelo deluje pod pogoji dolgoročnih pogodb, ki veljajo najmanj do leta 2007. Dolgoročne pogodbe imajo skoraj vsi odjemalci, ki so priključeni na prenosno omrežje.

4.7.1 Obseg celotnega trga z zemeljskim plinom v Sloveniji

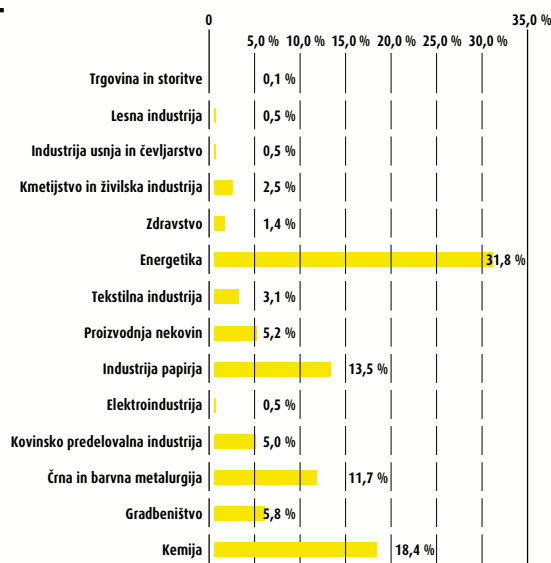
Leta 2004 je celotni trg z zemeljskim plinom oskrbovalo podjetje Geoplin, d. o. o., kot dobavitelj in sistemski operater prenosnega omrežja. Skupna prodana količina zemeljskega plina je znašala 1.094.255 tisoč Sm³, kar je manj kot odstotek manj kot leta 2003. Sprememb v prodaji zemeljskega plina po posameznih dejavnostih ni bilo.

Obseg tranzita zemeljskega plina se je leta 2004 glede na leto prej zmanjšal za manj kot odstotek in je znašal 1.601.086 tisoč Sm³.

Iz prenosnega omrežja odjemajo zemeljski plin industrijska podjetja in podjetja za distribucijo zemeljskega plina, ki oskrbujejo odjemalce široke porabe (gospodinjstva, manjši industrijski odjemalci, ustanove ...). Ta podjetja so za potrebe široke porabe prevzela iz prenosnega omrežja manj kakor 28 odstotkov celotne porabe zemeljskega plina v letu 2004.

4.7.2 Stopnja odprtosti in novi udeleženci na trgu z zemeljskim plinom

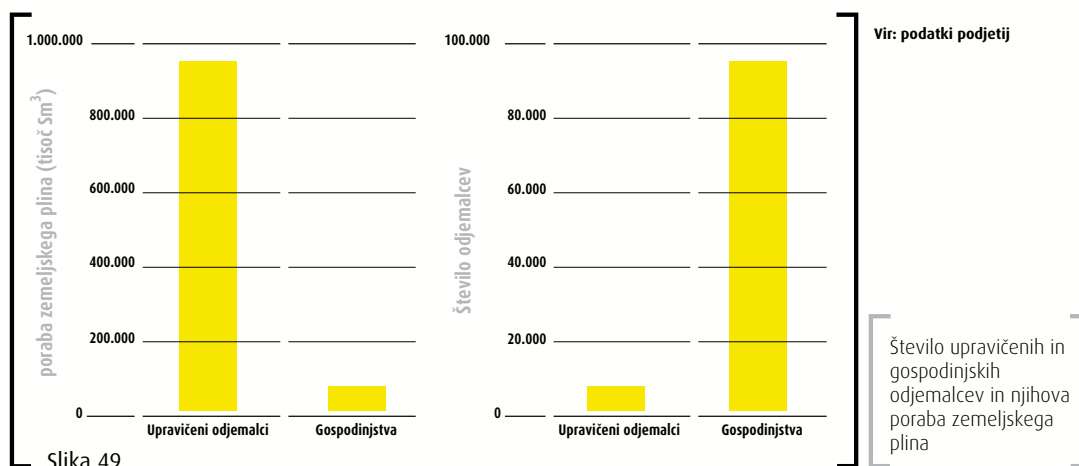
Trg z zemeljskim plinom v Sloveniji se je leta 2004 odprl za vse odjemalce, priključene na prenosno omrežje zemeljskega plina, in za negospodinske odjemalce, priključene na distribucijsko omrežje. Ti odjemalci so upravičeni odjemalci, ki imajo možnost izbire dobavitelja. Od vseh odjemalcev zemeljskega plina v Sloveniji je imelo status upravičenega odjemalca 8892 odjemalcev.

Struktura porabe zemeljskega plina po panogah

Slika 48

Vir: Geoplin, d. o. o.

Slika 49

Upravičeni odjemalci so leta 2004 porabili 951.801 tisoč Sm³ zemeljskega plina oziroma 90,4 odstotka celotne porabe zemeljskega plina v Sloveniji. Delež porabljenega zemeljskega plina za upravičene odjemalce kaže stopnjo odprtosti trga z zemeljskim plinom, ki se je leta 2004 glede na leto 2003 povečala s 50 na 90,4 odstotka.

Na trgu z zemeljskim plinom se leta 2004 niso pojavili novi dobavitelji, saj imajo odjemalci s svojimi dobavitelji sklenjene dolgoročne pogodbe, hkrati pa še niso bili pripravljeni mehanizmi, ki omogočajo menjavo. Potrebni podzakonski akti so bili leta 2004 že v pripravi in bodo predvidoma sprejeti leta 2005.

4.7.3 Čezmejno trgovanje in podatki o alokaciji čezmejnih prenosnih zmogljivosti

Proste zmogljivosti na mejnih merilno-reducirnih postajah so odvisne od prevzemnih tlakov sosednjih prenosnih omrežij, od obremenitve plinovodnega sistema in zahtevanih predajnih tlakov. Predajni tlak v prenosnem omrežju je prilagojen letnemu spreminjanju pretočnih razmer v plinovodu in največji možni obremenitvi kompresorske postaje v Kidričevem. Do temperature nad 4 °C je mogoča 100-odstotna zasedenost omrežja, pri temperaturi -5 °C pa je mogoč le zagotovljen pogodbeni odjem. Če temperatura pade pod -5 °C, je lahko odjem prekinljivim odjemalcem omejen.

Čezmejne zmogljivosti so bile leta 2004 uporabljene za potrebe zanesljive oskrbe z zemeljskim plinom v Sloveniji in za potrebe tranzita ob prostih zmogljivostih.

Lokacija	Zmogljivost* Sm ³ /h, 15 °C	Zasedenost zmogljivosti pri različnih temperaturah (%)		
		nad 4 °C	-5 °C	-15 °C
Ceršak	295.000	do 100 %	100 %, zagotovljen pogodbeni odjem	100 %, omejitve odjema prekinljivih odjemalcev
Rogatec	120.000	do 100 %	100 %, zagotovljen pogodbeni odjem	100 %, omejitve odjema prekinljivih odjemalcev
smer osrednja Slovenija				
smer Hrvaška	210.000	do 100 %	do 100 %	do 100 %
Šempeter	110.000	do 77 %	do 77 %	do 77 %

Opomba: *kot zmogljivosti so podani maksimalni pretoki na mejnih merilno-reducirnih postajah ob optimalnih transportnih pogojih

Tabela 30: Zasedenost zmogljivosti na mejnih merilno-reducirnih postajah

Vir: Geoplín plinovodi, d. o. o.

4.8 Notranji trg z zemeljskim plinom v Evropski uniji

Julija 2004 je bila uveljavljena direktiva 2003/55/EC, katere namen je pospešitev odpiranja trgov z zemeljskim plinom v državah EU in njihovo poenotenje. Cilj novih pravil za delovanje notranjega trga z zemeljskim plinom, ki jih postavlja direktiva, je konkurenčni evropski trg zemeljskega plina.

4.8.1 Stopnja odprtosti trgov z zemeljskim plinom v državah Evropske unije

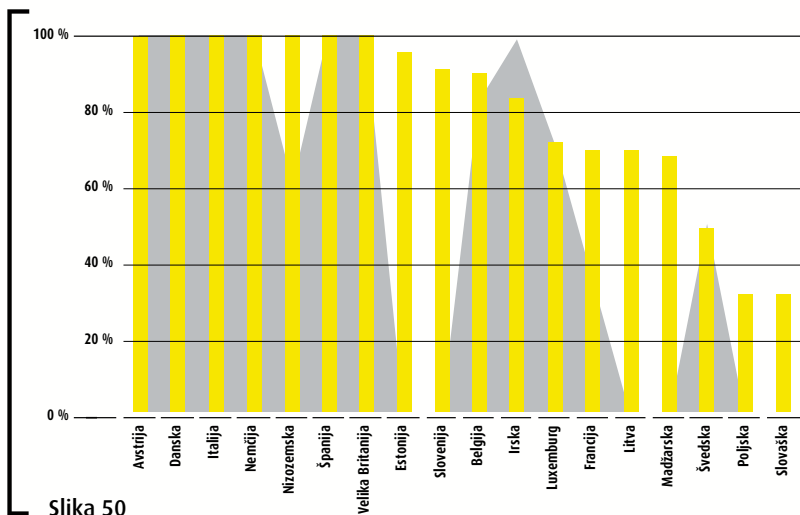
Leta 2004 je bil viden napredek pri odpiranju trgov z zemeljskim plinom predvsem v državah, ki so v tem letu postale članice EU. Najnižja stopnja odprtosti je opazna na Poljskem in Slovaškem. Povsem se je trg z zemeljskim plinom odprl na Nizozemskem.

Stopnja odprtosti trgov je določena s količino zemeljskega plina, ki ga porabijo upravičeni odjemalci glede na celotno porabljeno količino zemeljskega plina. Stopnje odprtosti trgov z zemeljskim plinom v državah EU prikazuje slika 50.

Med državami članicami Evropske unije so bile leta 2004 po velikosti trgov na vodilnem mestu Velika Britanija, Nemčija in Italija.

4.8.2 Učinki odprtja trgov z zemeljskim plinom v Evropski uniji

Države članice EU, ki imajo na voljo različne vire zemeljskega plina in so sprostile trg s prostimi zmogljivostmi omrežja, so dosegle boljše učinke odprtja trgov z zemeljskim plinom in razvile konkurenco med dobavitelji. Najboljši rezultati odprtja trgov so doseženi v Veliki Britaniji, Irski, Belgiji, na Danskem in Nizozemskem. Države, ki imajo malo povezav s sosednjimi državami in omejeno možnost razpoložljivih zunanjih virov, se srečujejo s težavami pri razvoju konkurence. Majhen napredek pri odprtju trgov je čutili v Franciji, Nemčiji in Avstriji.

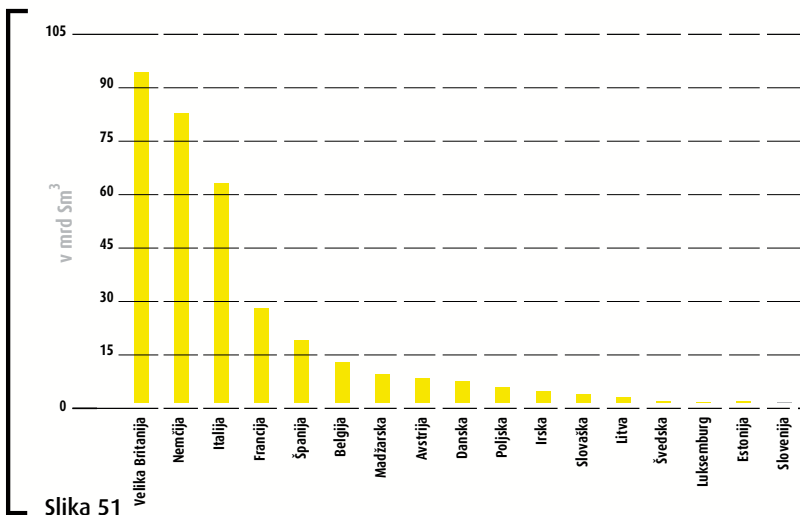

Slika 50

Vir: evropska komisija

■ 2004
■ 2003

Stopnja odprtosti trgov državah Evropske unije v letih 2003 in 2004

Slika 51

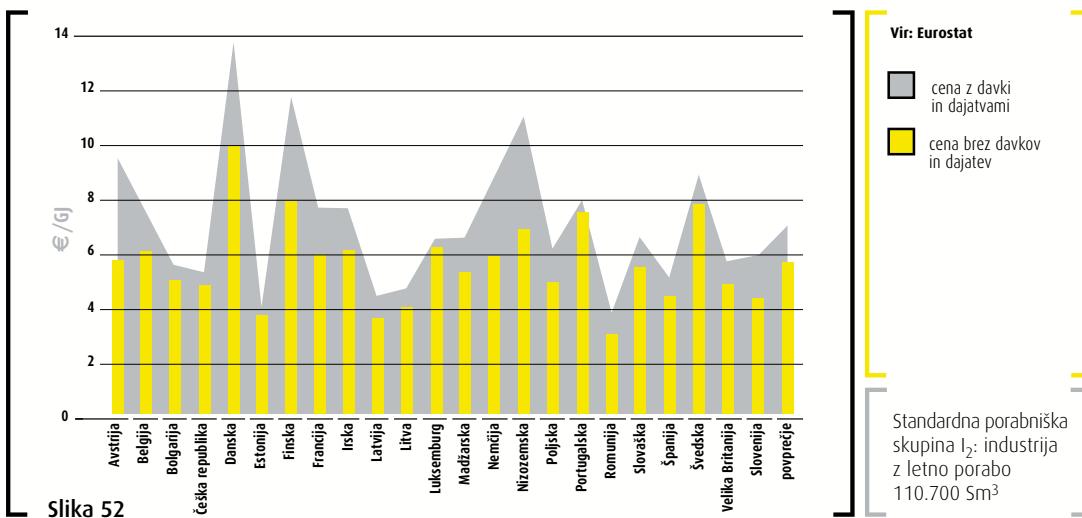
Vir: evropska komisija

Velikost trgov z zemeljskim plinom v državah Evropske unije

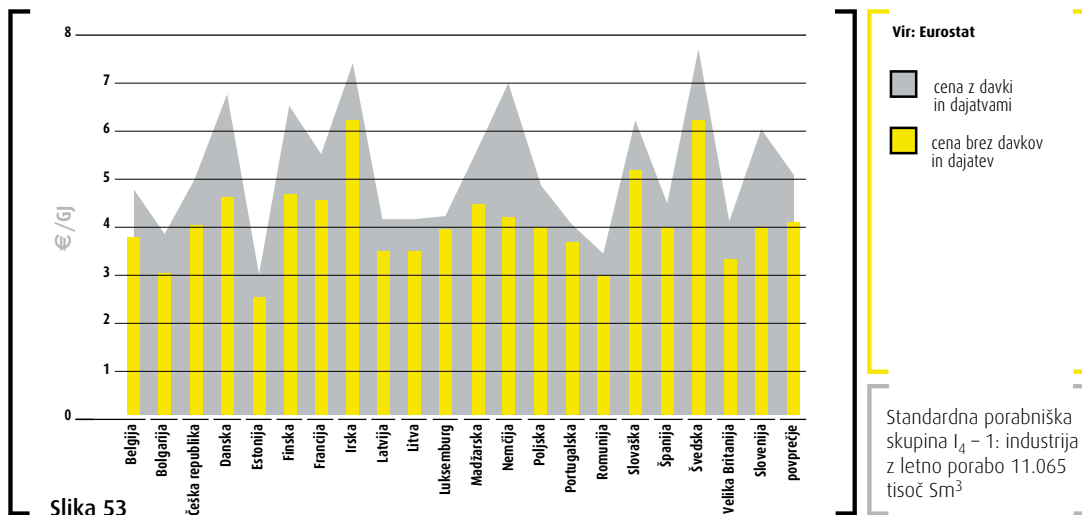
4.8.2.1 Cene zemeljskega plina

Cene zemeljskega plina so močno odvisne od mednarodnih cen nafte in naftnih derivatov. Pogosto se oblikujejo na podlagi pogodb med uvozniki in proizvajalkami zemeljskega plina. Naraščanje cen nafte v letu 2004 je vplivalo tudi na trg z zemeljskim plinom. Cene zemeljskega plina za odjemalce so se povečale – veleprodajna cena se je povečala s približno 10 evrov za MWh na 12 evrov za MWh.

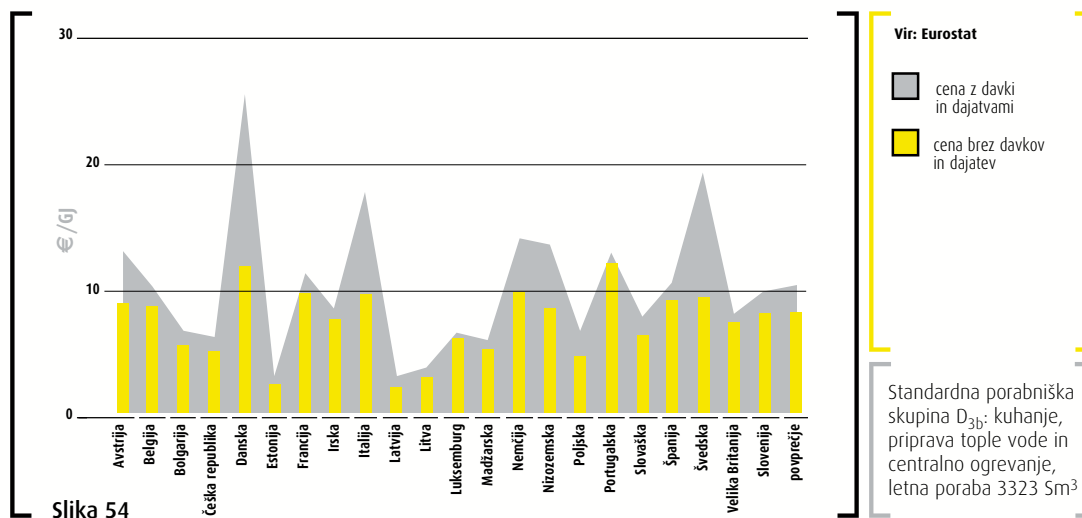
Čeprav so veleprodajne cene zemeljskega plina v državah EU podobne, se cene zemeljskega plina za industrijske odjemalce in gospodinjstva zelo razlikujejo. Cene zemeljskega plina za določene porabniške skupine prikazujejo naslednje slike. Cene zemeljskega plina za velike industrijske odjemalce so pod povprečjem EU, za manjše industrijske odjemalce in gospodinjstva pa je cena približno enaka povprečju EU.

Slika 52

slika 53

slika 54

4.8.2.2 Zamenjava dobavitelja in dostop do omrežja zemeljskega plina

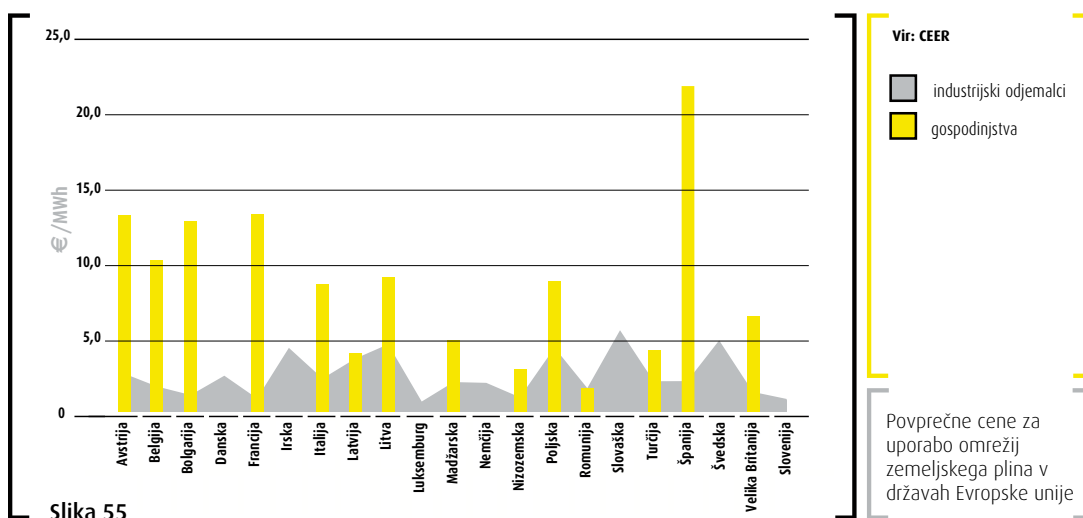
Zamenjava dobavitelja je kazalnik konkurenčnega trga, ki kaže na aktivno vlogo upravičenih odjemalcev pri zamenjavi dobavitelja in uveljavitev ustreznih mehanizmov, potrebnih za zamenjavo dobavitelja. V Veliki Britaniji, Belgiji, Italiji in Španiji ter na Irskem, Danskem in Nizozemskem je najmanj 30 odstotkov velikih uporabnikov že menjalo svoje dobavitelje, kar kaže na razvitost trga z zemeljskim plinom v teh državah.

Dostop do omrežja mora biti zagotovljen tako, da odraža povzročene stroške in omogoča pogoje za vstop novih udeležencev na trg. Na splošno velja, da metoda vstopno-izstopne točke najbolj pripomore k razvoju konkurenčnega trga, zato jo uporablja vedno več držav EU pri določitvi cene za uporabo omrežij.

4.8.2.3 Cene za uporabo omrežij zemeljskega plina

Cene za uporabo omrežij zemeljskega plina so odvisne od mnogih dejavnikov. Velik vpliv imajo značilnosti države in njenega plinovodnega sistema. Cene za uporabo omrežij med državami članicami EU so zato različne in težko primerljive.

Na sliki 55 so prikazane povprečne cene za uporabo omrežij leta 2004 za značilne odjemalce, kot so na primer industrijski odjemalci in gospodinjstva.

Slika 55

[ENERGIJA]

5 Daljinska toplota

Dejavnost oskrbe s toplotno energijo iz omrežja je izbirna lokalna gospodarska javna služba. Njen namen je zagotavljati toploto za potrebe sistemov ogrevanja v objektih odjemalcev.

Spremembe in dopolnitve EZ, sprejete maja 2004, določajo postopno poenotenje splošnih pogojev za dobavo in odjem toplote iz distribucijskega omrežja ter poenotenje oblike in načina izdajanja tarifnega sistema za odjem toplote iz distribucijskega omrežja za vse lokalne skupnosti.

Na področju oskrbe s toplotno energijo opravlja agencija naslednje naloge:

- izdaja splošni akt o metodologiji za določitev splošnih pogojev za dobavo in odjem toplote iz distribucijskega omrežja,
- izdaja splošni akt o metodologiji za pripravo tarifnih sistemov za odjem toplote iz distribucijskega omrežja,
- daje soglasje k sistemskim obratovalnim navodilom,
- odloča o izdaji in odvzemu licenc.

Splošni pogoji za dobavo in odjem toplote iz distribucijskega omrežja morajo biti skladni z metodologijo, ki jo določi agencija po predhodnem soglasju vlade. Leta 2004 je agencija pripravila osnutek splošnega akta o določitvi metodologije za določitev splošnih pogojev za dobavo in odjem toplote iz distribucijskega omrežja in ga decembra dala v javno obravnavo.

V skladu z določili EZ določi agencija obvezno metodologijo za pripravo tarifnih sistemov s splošnim aktom, h kateri da soglasje vlada. Leta 2004 je agencija pripravila osnutek splošnega akta o določitvi metodologije za pripravo tarifnih sistemov za dobavo in odjem toplote iz distribucijskega omrežja in ga decembra dala v javno obravnavo.

[SEZNAM SLIK]

Slika 1: Elektroenergetska bilanca proizvodnje in porabe v letu 2004 – v GWh	19	Slika 26: Primerjava cen električne energije za industrijskega odjemalca z letno porabo 50 MWh v državah EU in Sloveniji za julij 2004	60
Slika 2: Proizvodnja električne energije po mesecih	19	Slika 27: Primerjava cen električne energije za industrijskega odjemalca z letno porabo 24 GWh v državah EU in Sloveniji za julij 2004	60
Slika 3: Dinamika mesečne porabe električne energije v letu 2004	20	Slika 28: Gibanje cen električne energije v tolarjih za upravičene odjemalce v Sloveniji	61
Slika 4: Struktura proizvodnih virov v letu 2004	21	Slika 29: Gibanje cen električne energije v evrih za upravičene odjemalce v Sloveniji	62
Slika 5: Mesečne proizvodnje kvalificiranih proizvajalcev	26	Slika 30: Indeksi HHI na proizvodnem trgu	66
Slika 6: OVE po vrsti vira	27	Slika 31: Dinamika zamenjav dobavitelja po količini električne energije leta 2004	70
Slika 7: Proizvodnja prednostno dispečirane električne energije	27	Slika 32: Dinamika zamenjav dobavitelja po številu odjemalcev	70
Slika 8: Razvojni koncept razširitve 400- in 220-kilovoltnega prenosnega omrežja	31	Slika 33: Stopnje odprtosti trgov v letih 2003 in 2004	71
Slika 9: Struktura prihodka iz omrežnine s sistemskimi storitvami	38	Slika 34: Velikost odprtega trga v posameznih državah EU v letu 2004	72
Slika 10: Primerjava realiziranih in predvidenih prihodkov iz omrežnine v letu 2004	41	Slika 35: Primerjava cen pasovne energije med Borzenom, d. o. o., in EEX v letu 2004	73
Slika 11: Rekonstrukcije in nove investicije dejavnosti GJS podjetij prenosa in distribucije	43	Slika 36: Zneski CUO in cene za dobavljeno energijo po tipičnih odjemnih skupinah	74
Slika 12: Struktura virov financiranja investicij dejavnosti GJS distribucije in prenosa	44	Slika 37: Povprečne omrežnine za značilna industrijska odjemalca (vrednosti omrežnin ne vključujejo dodatkov, taks ali davka)	75
Slika 13: Dinamika odpiranja trga z električno energijo	46	Slika 38: Povprečne omrežnine za značilnega gospodinjkega odjemalca (vrednosti omrežnin ne vključujejo dodatkov, taks ali davka)	75
Slika 14: Razmerje porabljene električne energije med upravičenimi in tarifnimi odjemalci	46	Slika 39: Interkonekcija in tržna struktura; zmogljivost uvoza kot odstotek inštalirane zmogljivosti	76
Slika 15: Pregled števila upravičenih in tarifnih odjemalcev	47	Slika 40: Viri zemeljskega plina za leti 2003 in 2004	80
Slika 16: Gibanje mesečnih količin in povprečnih mesečnih cen sklenjenih poslov na dnevnem trgu	49	Slika 41: Prenosno omrežje zemeljskega plina	81
Slika 17: Mesečne količine trgovanja in gibanje indeksa SLOeX v letih 2003 in 2004	50	Slika 42: Lastniška struktura Geoplina, d. o. o.	82
Slika 18: Izmenjava podatkov med udeleženci obračuna odstopanj od voznih redov	51	Slika 43: Deleži dobaviteljev na drobno	89
Slika 19: Primerjava mesečnih odstopanj sistema (Eles) in bilančne skupine HSE	52	Slika 44: Število odjemalcev glede na upoštevne trge	90
Slika 20: Tržni delež dobaviteljev električne energije upravičenim odjemalcem	56	Slika 45: Cene zemeljskega plina s popustom za odjemalce na prenosnem omrežju s trošarino in CO ₂ takso	90
Slika 21: Tržni delež dobaviteljev upravičenim odjemalcem na distribucijskem omrežju z letno porabo do 50 MWh	56	Slika 46: Cena zemeljskega plina v industriji po porabniških skupinah na dan 1. julij 2004	91
Slika 22: Tržni delež dobaviteljev upravičenim odjemalcem na distribucijskem omrežju z letno porabo od 50 MWh do 2 GWh	57	Slika 47: Povprečne cene zemeljskega plina za gospodinjstva po porabniških skupinah na dan 1. julij 2004	92
Slika 23: Tržni delež dobaviteljev upravičenim odjemalcem s porabo od 2 GWh do 100 GWh	57	Slika 48: Struktura porabe zemeljskega plina po panogah	94
Slika 24a: Dinamika gibanja cene v tolarjih za značilnega gospodinjkega odjemalca z letno porabo 3,5 MWh	58	Slika 49: Število upravičenih in gospodinjkega odjemalcev in njihova poraba zemeljskega plina	95
Slika 24b: Dinamika gibanja cene v evrih za značilnega gospodinjkega odjemalca z letno porabo 3,5 MWh	58		
Slika 25: Primerjava cen električne energije za gospodinjkega odjemalca z letno porabo 3,5 MWh v državah EU in v Sloveniji za julij 2004	59		

Slika 50: Stopnja odprtosti trgov v državah Evropske unije v letih 2003 in 2004	97	Tabela 1: Primerjava proizvodnje električne energije v letih 2003 in 2004 – v GWh	20
Slika 51: Velikost trgov z zemeljskim plinom v državah Evropske unije	97	Tabela 2: Primerjava porabe električne energije v letih 2003 in 2004 – v GWh	20
Slika 52: Standardna porabniška skupina I ₂ : industrija z letno porabo 110.700 Sm ³	98	Tabela 3: Proizvodnja elektrarn v letu 2004	22
Slika 53: Standardna porabniška skupina I ₄ - 1: industrija z letno porabo 11.065 tisoč Sm ³	99	Tabela 4: Priključevanje novih proizvodnih objektov	29
Slika 54: Standardna porabniška skupina D _{3b} : kuhanje, priprava tople vode in centralno ogrevanje, letna poraba 3323 Sm ³	99	Tabela 5: Čisti poslovni izid podjetij elektrogospodarstva	32
Slika 55: Povprečne cene za uporabo omrežij zemeljskega plina v državah Evropske unije	100	Tabela 6: Število zaposlenih v podjetjih elektrogospodarstva	33
		Tabela 7: Lastniška struktura elektrogospodarskih podjetij	34
		Tabela 8: Poslovni izid podjetij prenosa in distribucije	39
		Tabela 9: Delež poslovnega izida v prihodkih za leto 2004	39
		Tabela 10: Rezultat poslovanja distribucijskih podjetij po reguliranih dejavnostih	40
		Tabela 11: Rezultat poslovanja distribucijskih podjetij po dejavnostih	40
		Tabela 12: Primerjava realiziranih in predvidenih prihodkov iz omrežnine v letu 2003 in 2004	41
		Tabela 13: Načrtovani in realizirani prilivi iz omrežnine in povprečnih stroškov priključevanja	41
		Tabela 14: Realizacija investicijskih vlaganj v letu 2004	42
		Tabela 15: Viri financiranja investicij dejavnosti GJS sistemskega operaterja prenosnega omrežja in GJS sistemskega operaterja distribucijskega omrežja	44
		Tabela 16: Delovanje članov borze	45
		Tabela 17: Tržni deleži proizvajalcev električne energije v Sloveniji	48
		Tabela 18: Mesečna količinska odstopanja bilančnih skupin in sistema (Eles) ter njihova odstopanja iz tolerančnega pasu	53
		Tabela 19: Vrednosti indikatorjev SAIDI	64
		Tabela 20: Tržni deleži proizvajalcev v Sloveniji	65
		Tabela 21: Vrednost minimalnih, maksimalnih in povprečnih cen produktov na Borzenu	66
		Tabela 22: Tržni deleži dobaviteljev upravičenim odjemalcem na distribucijskem omrežju v letu 2004	67
		Tabela 23: Tržni deleži dobaviteljev upravičenim odjemalcem v letu 2004	67
		Tabela 24: Gibanje porabe zemeljskega plina v Sloveniji	80
		Tabela 25: Območja delovanja podjetij za distribucijo zemeljskega plina	84
		Tabela 26: Lastniška struktura podjetij za distribucijo zemeljskega plina	85
		Tabela 27: Gospodarske javne službe na področju zemeljskega plina	86
		Tabela 28: Porabniške skupine za industrijske odjemalce	91
		Tabela 29: Poraba zemeljskega plina za gospodinjstva po porabniških skupinah	92
		Tabela 30: Zasedenost zmogljivosti na mejnih merilno-reducirnih postajah	96

[SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV]

Agencija	Javna agencija Republike Slovenije za energijo	ReNEP	Resolucija o Nacionalnem energetskega programu
AIB	Združenje izdajateljev certifikatov	NN	Nizka napetost
BDP	Bruto domači proizvod	OVE	Obnovljivi viri energije
Borzen	Borzen, d. o. o.	P	Električna moč
C+, C-	Osnovna cena odstopanj	PEE	Prenos električne energije
CEER	Svet evropskih regulatorjev (Council of European Energy Regulators)	RECS	Sistem certifikatov električne energije iz obnovljivih virov
Cp, Cn	Cena odstopanj	RS	Republika Slovenija
CSLOeX	Urni indeks	RTP	Razdelilna transformatorska postaja
CUO	Cena za uporabo omrežij	rTPA	Regulirani dostop do omrežja
ČPZ	Čezmejne prenosne zmogljivosti	SAIDI	Indeks povprečnega trajanja prekinitev napajanja v sistemu
DEE	Distribucija električne energije	SAIFI	Indeks povprečne frekvence prekinitev napajanja v sistemu
ČHE	Črpalna hidroelektrarna	SEL	Savske elektrarne Ljubljana, d. o. o.
DEM	Dravske elektrarne Maribor, d. o. o.	SENG	Soške elektrarne Nova Gorica, d. o. o.
DTO	Dobava tarifnim odjemalcem	SLOeX	Indeks organiziranega trga z električno energijo
EC	Evropska komisija, Komisija evropskih skupnosti	SN	Srednja napetost
EES	Elektroenergetski sistem	SONPO-E	Navodilo o sistemskem obratovanju prenosnega elektroenergetskega omrežja
EEX	Nemška borza električne energije (European Energy Exchange AG, Leipzig)	SODO	Sistemski operater distribucijskega omrežja
ELES	ELES – Elektro-Slovenija, d. o. o.	SOPO	Sistemski operater prenosnega omrežja
ELES GEN	ELES GEN, d. o. o.	SURS	Statistični urad Republike Slovenije
ERGEG	Svet evropskih energetske regulatorjev	T	Tolerančni pas
ES	Evropski svet	TE	Termoelektrarna
EU	Evropska unija	TEB	Termoelektrarna Brestanica, d. o. o.
EZ	Energetski zakon (Uradni list RS, št. 26/05 – uradno prečiščeno besedilo)	TEŠ	Termoelektrarna Šoštanj, d. o. o.
GJS	Gospodarska javna služba	TET	Termoelektrarna Trbovlje, d. o. o.
HE	Hidroelektrarna	TE-TOL	Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d. o. o.
HSE	Holding Slovenske elektrarne, d. o. o.	UCTE	Združenje za koordinacijo prenosa električne energije (Union for the Co-ordination of Transmission of Electricity)
HHI	Hirshmann-Herfindahlov indeks koncentracije trga	UDO	Upravljevec distribucijskega omrežja
ICES	Izobraževalni center elektrogospodarstva Slovenije	UPO	Upravljevec prenosnega omrežja
MRP	Merilno-regulacijske postaje	VN	Visoka napetost
NE	Nuklearna elektrarna	W+, W-	Energija odstopanj glede na napovedane vozne rede
NEK	Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o.		

Javna agencija RS za energijo

Svetozarevska 6, 2000 Maribor p. p. 1579

Telefon: [02] 229 42 61 Telefaks: [02] 229 42 70

www.agen-rs.si info@agen-rs.si

Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2004,
oktober 2005

Lektoriranje **Nevenka Škrlj**, fotografije **Getty Images**,
oblikovanje **ALDA studio**, tisk **EurotradePrint**

Javna agencija RS za energijo

